

Nina Kløve

Førskolebarns deltakelse i hverdagslivet

**En utprøving av kartleggingsinstrumentet
Assessment of Preschool Children's Participation**

**Masteroppgave i Rehabilitering, fordypning barn og eldre
Høgskolen i Oslo, Avdeling for Helsefag
Vår 2011**

SAMMENDRAG

Bakgrunn og hensikt

Deltakelse som et helsereelatert begrep kan knyttes til Verdens helseorganisasjons klassifikasjon av funksjon, funksjonshemming og helse (ICF) hvor deltakelse definert som å ”engasjere seg i ulike livssituasjoner”, er et av nøkkelbegrepene. Det er nylig utviklet et kanadisk instrument som kartlegger førskolebarns deltakelse i hverdagslivet, Assessment of Preschool Children’s Participation (CAPE-F), som kan være et aktuelt å bruke i Norge for å kartlegge deltakelse blant førskolebarn med funksjonsnedsettelse. CAPE-F er førskoleversjonen av Childrens’ Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE). Den norske versjonen av CAPE er ikke godkjent for klinisk bruk pr i dag. Hensikten med denne studien er å bidra i utprøving av CAPE-F gjennom en begreps og innholdsanalyse med ICF-CY (versjon for barn og ungdom) som referanseramme. Videre undersøke om CAPE-F fanger variasjoner i deltakelse hos førskolebarn, relevans av aktivitetene i CAPE-F og skjemaets svarvennlighet.

Metode

I begreps og innholdsanalysen ble sitat som beskrev det konseptuelle grunnlaget for CAPE-F og ICF-CY systematisk samlet inn og sammenlignet. To personer koblet uavhengig av hverandre item i CAPE-F til koder i ICF-CY før enighet ble nådd. En spørreskjemaundersøkelse blant foreldre til førskolebarn uten funksjonsnedsettelse er utført. Materialet består av CAPE-F, og et tilleggsspørreskjema som samler opplysninger om respondentene og innholdet i CAPE-F. 36 (29%) foreldre returnerte skjemaene. Svarene ble gjenstand for en statistisk analyse, hvor det i hovedsak ble benyttet deskriptiv statistikk. Median og gjennomsnitt er i hovedsak benyttet som mål for sentraltendens, og frekvensfordeling og prosent for spredningsmål. Ikke-parametrisk statistikk ble benyttet for å undersøke forskjell i deltakelse mellom grupper.

Resultater

CAPE-F anvender, som i ICF-CY konstruert ”utførelse” for å operasjonalisere deltakelse, men CAPE-F og ICF-CY benytter ulike måleskala. Alle item i CAPE-F med unntak av ett, kan kobles til koder i komponenten aktivitet og deltakelse i ICF-CY.

I 19 aktiviteter i CAPE-F deltar minst halvparten av barna en gang i uken til daglig, i hovedsak fordelt på tre av aktivitetstypene i CAPE-F. I åtte aktiviteter deltar ikke et flertall av barna (organiserte fritidsaktiviteter). I 69% av aktivitetene beskriver minimum halvparten av foresatte at barnet liker aktivitetene godt, og 2/3 beskriver 75% av aktivitetene som relevante. Dette gjelder også aktiviteter hvor barnet deltar sjelden. Et fåtall aktiviteter beskrives som lite relevante. Dette begrunnes med i hovedsak med at familien ikke gjør aktiviteten (n=186). Foreldrene beskriver også 13 aktiviteter som ikke synes dekket i CAPE-F. Tilmærmet alle foresatte synes CAPE-F gir en god oversikt over sitt barns deltakelse. Noen få foresatte synes skjemaet er for omfattende

Konklusjon

Begreps- og innholdsanalysen viser at CAPE-F er godt forankret både i ICF-CY’s begrepsapparat og klassifikasjon, og at CAPE-F er et instrument for kartlegging av førskolebarns deltakelse. Undersøkelsen viser at CAPE-F fanger opp variasjon i mangfold og deltakelsesintensitet, og at aktivitetene i CAPE-F i stor grad beskrives som relevante for familien og barnet. Skjemaet beskrives med tilfredsstillende svarvennlighet. Pilotstudien indikerer at det er behov for en mer omfattende utprøving av CAPE-F, og for en videreutvikling av instrumentet med utgangspunkt i dimensjonene i CAPE.

Emneord: førskolebarn, deltakelse, hverdagsliv, ICF-CY, CAPE-F, kulturell relevans

ABSTRACT

Background and objectives

Participation as a health related concept is linked to the World Health Organization's International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) where participation defined as "involvement in life situations" is a key concept. A recently developed Canadian assessment tool that measures pre-school children's participation in everyday life, "Assessment of Preschool Children's Participation" (CAPE-F), may be a relevant instrument for assessing participation among preschool children with a disability in Norway. CAPE-F is the preschool version of Children's Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE). The Norwegian version of CAPE is not yet approved for clinical use.

The objective of this study is to contribute to the testing of CAPE-F by analyzing the conceptual basis and the content of the instrument with ICF-CY (child and youth version) as a reference frame. Furthermore, investigate whether CAPE-F captures variations in participation among preschool children without a disability, evaluate the relevance of the activities in CAPE-F for the child and their family, and "response friendliness" of CAPE-F.

Method

For the conceptual analyses phrases that described the conceptual basis of CAPE-F and ICF-CY were systematically collected and compared. Two persons linked the item in CAPE-F to codes in ICF-CY independently before consensus was reached.

A questionnaire survey among parents of preschool children has been performed. The material of the questionnaire survey consists of CAPE-F and an additional form collecting information about the respondents and an evaluation of the content in CAPE-F. 36 respondents (29 %) returned the forms.

The responses were subjected to statistical analysis, in which mainly descriptive statistics was applied. Median and mean were used as a measure to demonstrate central tendencies, frequency distribution and percentage to demonstrate the range. Non-parametric statistics were used to investigate statistically significant differences in participation among groups.

Results

CAPE-F uses the construct "performance" in the same way as ICF-CY to operationalize participation, but CAPE-F and ICF-CY utilize different measurement scales. All items in CAPE-F, with the exception of one, were linked to codes in the activity and participation component in ICF-CY.

In 19 activities in CAPE-F, at least half of the children are participating from once a week to every day. A majority of the children did not participate in eight activities (mainly organized activities). In 69% of the activities, at least half of the parents describe that the child enjoys the activities, and 2 out of 3 parents regard 75% of the activities as relevant. A few activities are considered to have little relevance. The major reason is that the family does not perform the activity (n = 186). Parents describe 13 activities that seem not to be covered in CAPE-F. Nearly all parents report that CAPE-F provides a good overview of their child's participation. A few parents think the form is too extensive

Conclusion

The ICF-CY can serve as a conceptual basis for CAPE-F, and CAPE-F is an instrument for identifying preschool children's participation. The study shows that CAPE-F captures variation in diversity and frequencies of participation, and that the activities of CAPE-F are generally relevant for the child and the family. The questionnaire form is described as satisfactory with regard to "response friendliness". This pilot study indicates that there is a need for more extensive testing of CAPE-F, and further development of the instrument based on the dimensions of CAPE.

Keywords: preschool children, participation, everyday life, ICF-CY, CAPE-F, cultural relevance.

**Høgskolen i Oslo. Avdeling for helsefag.
Oslo 2011**

FORORD

Tre år som student i voksen alder er faktisk i ferd med og avsluttes, og innlevering av masteroppgaven representerer både et klimaks og antiklimaks i den prosessen.

Et studentliv med fjernhet fra høyskolemiljø og medstudenter, men med nærhet til jobb, livet med småbarn og tenåringer i huset, kjøretøret, svømmestevner, fotball- og håndballkamper, dugnader, skoleavslutninger og konfirmasjoner har til tider vært en kabal som absolutt ”ikke har gått opp”.

Det er flere som fortjener en takk i dette forordet! Tusen takk til barnehagene som hjalp meg med rekruttering av respondenter, og ikke minst en stor takk til foreldre som tok seg tid til å besvare spørreskjemaene.

Mine gode kollegaer Anita, Anne Kari, Heidi og Trude har velvillig tatt på seg arbeidsoppgaver så jeg kunne få frigjort tid, selv om avtalebøkene deres i utgangspunktet var fulle. Også en takk til min arbeidsgiver for å gi meg fri til studier, og økonomisk støtte.

En stor og hjertelig takk til min veileder Sigrid Østensjø. Du har lært meg masse om oppgavens tema, mye om struktur og nøyaktighet i en skriveprosess, og vært særdeles tålmodig!!

Min kjære mamma og pappa har bidratt uendelig mye på den praktiske siden på hjemmefronten. Uten deres hjelp disse årene, kunne jeg ikke ha gjennomført dette studiet på normert tid.

Den aller største takken går til våre tre barn Sara, Leah og Theo. Med en pappa som jobber i utlandet, og en mamma som kombinerer jobb og studier sier det seg at det har vært strevsomme år for dere. Tusen, tusen takk for all tålmodighet og selvstendighet! Også kan dere glede dere til høsten. Da blir det normalt familieliv med pappa hjemme, og mamma i ”vanlig” jobb!!

19.5. 2011. Nina Kløve

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	2
ABSTRACT	3
FORORD	5
1.0 Innledning	9
1.1 Studiens hensikt og problemstillinger	11
1.2. Oppgavens oppbygning	11
2.0 Teoretisk bakgrunn	12
2.1 Deltakelse som rettighet	12
2.2 Et helserelatert deltakelsesbegrep knyttet til ICF	13
2.2.1 ICF/ICF-CY	13
2.2.2. ICF/ ICF-CY's teoretiske forankring og begrepsapparat	14
2.2.3 ICF/ICF-CY som klassifikasjon og kodeverk	16
2.3 Kunnskap om førskolebarns deltakelse med ICF som referanseramme	18
2.3.1 Karakteristika ved barnet	18
2.3.2 Faktorer i og utenfor barnet.....	19
2.4 Deltakelse knyttet til barns utvikling og læring	20
2.4.1 Økologisk og sosiokulturelt perspektiv på utvikling.....	20
2.4.2 Læring gjennom deltakelse i hverdagslivet.....	21
2.5 Kartlegging av førskolebarns deltakelse	22
2.5.1 Deltakelsesbegrepets dimensjoner	22
2.5.2 Kartlegging og deltakelse	24
2.6 Kartleggingsinstrumentet CAPE og CAPE-F	25
2.6.1 CAPE og CAPE-F	25
3.0 Metodisk tilnærming	28
3.1 Populasjon og rekruttering	28
3.2 Materiale	29
3.2.1 CAPE-F	29
3.2.2 Tilleggsskjema	31
3.3 Pilotering	32

3.4 Gjennomføring av undersøkelsen	33
3.5 Respondenter	33
3.6 Frafall	34
3.7 Innlegging av data	34
3.8 Analyser.....	35
3.8.1 Begreps- og innholdsanalyse av CAPE-F	35
3.8.2 Statistiske analyser	36
3.9 Forskningsetisk vurdering.....	37
3.10 Metodediskusjon.....	37
3.10.1 Metodisk tilnærming	37
3.10.2 Respondentenes representativitet	38
3.10.3 Undersøkelsens validitet	39
3.10.4 Begreps- og innholdsanalysen.....	41
4. Resultater	42
4.1 CAPE-F med ICF-CY som referanseramme.....	42
4.1.1 Hva måler CAPE-F?.....	42
4.2 Spørreskjemaundersøkelsen om CAPE-F	47
4.2.1 Karakteristika ved familien og barnet	47
4.2.2 Variasjoner i deltakelsesmangfold i aktiviteter i CAPE-F	49
4.2.3 Variasjoner i deltakelsesintensitet i aktiviteter i CAPE-F.....	49
4.2.4 Deltakelse i formelle og uformelle aktiviteter.....	53
4.2.5. Aktiviteter som ikke inngår i CAPE-F	54
4.3. Barnas glede av deltakelse i aktiviteter i CAPE-F	55
4.3.1 Lekeaktiviteter.....	55
4.3.2 Utvikling av ferdigheter	57
4.3.3 Fysisk aktiv fritid	58
4.3.4 Sosiale aktiviteter	59
4.3.5 Oppsummering	61
4.4. Relevans av aktivitetene i CAPE-F for barnet og familien	61
4.4.1 Lekeaktiviteter.....	61
4.4.2 Utvikling av ferdigheter.	63
4.4.3 Fysisk aktiv fritid	65
4.4.4 Sosiale aktiviteter	67

4.4.5. Oppsummering	68
4.5 CAPE-F's svarvennlighet	68
5.0 Diskusjon.....	70
5.1 CAPE-F med ICF-CY som referanseramme	70
5.1.1 Deltakelsesfunksjoner i CAPE-F	70
5.1.2 Operasjonalisering og måling av deltakelse i CAPE-F.....	71
5.1.3. Operasjonalisering av lek i CAPE-F og ICF-CY	73
5.2 Variasjoner i mangfold og intensitet i førskolebarns deltakelse.....	74
5.2.1. Mangfold	74
5.2.2 Aktiviteter i CAPE-F hvor barn deltar hyppig	75
5.2.3 Aktiviteter i CAPE-F som gjøres sjelden	76
5.2.4. Begrunnelser for liten relevans av aktiviteter.....	78
5.2.5 Faktorer som påvirker deltakelsesintensitet	78
5.3. Aktiviteter som ikke dekkes i CAPE-F	80
5.4. Instrumentets svarvennlighet.....	81
6.0 Konklusjon.....	82
7.0 Litteraturliste.....	84
8. VEDLEGG	90

1.0 Innledning

Barns deltakelse i daglige aktiviteter begrunnes ofte både ut fra et rettighetsperspektiv, et helseperspektiv og et utviklingsperspektiv. Å kunne delta i sin hverdag så vel som i samfunnet er en menneskerett for alle barn, som er nedfelt i FN-konvensjonen om barns rettigheter (1989). Også barn med nedsatt funksjonsevne skal sikres “ full glede av menneskerettighetene og en grunnleggende frihet på lik linje med andre barn” (Artikkel7). FN-konvensjonen om mennesker med funksjonshemming (2006) trekker frem ulike områder som er av spesiell betydning for barn med funksjonsnedsettelse. Ett av dem er habiliteringstjenester som støtter opp under deres deltakelse på alle områder innenfor samfunnet (Artikkel 26, pkt 1b), og en annen er retten til å gi uttrykk for sine meninger i alle forhold som angår egen helse og eget hverdagsliv (Artikkel 7, pkt 3).

Deltakelse som et helserelatert begrep knyttes ofte til Verdens helseorganisasjons klassifisering av funksjon, funksjonshemming og helse (ICF) (Sosial- og Helsedirektoratet 2003), hvor deltakelse definert som det å engasjere seg i ulike livssituasjoner, er et av nøkkelbegrepene. I ICF inngår deltakelse som en komponent i en flerdimensjonell og relasjonell forståelse av menneskelig funksjon og funksjonshemming. Deltakelse i egen hverdag, sosialt og i samfunnet, er også et overordnet mål for habilitering. Det vil det derfor være aktuelt å kartlegge barns engasjement i ulike aktiviteter, både for å finne frem til hvilke faktorer som har positiv eller negativ innvirking på deres deltakelse, og for å undersøke om de tiltakene som iverksettes resulterer i større grad av involvering og inkludering i samfunnet (Rosenberg m.fl.2010, Berg 2009). Studier som har undersøkt deltakelse blant barn med funksjonsnedsettelse i skolealder viser at de deltar i færre aktiviteter både på skolen(Almqvist & Granlund 2005) og på fritiden (King 2010 m.fl., Imms 2008, Shikako- Thomas m.fl. 2008) sammenlignet med barn uten særskilte vansker. En av grunnene til at det i liten grad er gjort tilsvarende studier blant førskolebarn er at det lenge har manglet måleinstrumenter som kartlegger deres deltakelse i hverdagslivet.

Deltakelse som fenomen og begrep kan også knyttes til økologiske og sosiokulturelle teorier for barns utvikling. Innenfor en slik forståelse er deltakelse en forutsetning for menneskers utvikling og læring (Rogoff 2003), og deltakelse i daglige aktiviteter utgjør den settingen som gir barn flest muligheter til å lære seg grunnleggende ferdigheter, etablere vennskap, styrke egen identitet og skaffe seg livserfaring (Eriksson, Welander & Granlund 2007, Ackerman

m.fl. 2003). En økologisk og sosiokulturell forståelse av barns utvikling knytter habilitering sterkere til barns deltakelse i hverdagslivet og til myndighetenes forventninger om at habilitering bør forankres i en familiesentrert praksis (Handlingsplan for habilitering av barn og unge, 2009).

Økt fokus på deltakelse i hverdagslivet har ført til at det er utviklet flere instrumenter som på ulike måter prøver å fange opp kompleksiteten i barns deltakelse (Berg 2009). Kunnskap om deltakelse i de yngste aldersgruppene understrekes som viktig, både for å kunne tilrettelegge habiliteringstiltak som støtter opp under barnas utvikling og læring, men og fordi barnets funksjon på dette tidspunktet kan si noe om barnets fremtidige fungering på ulike livsområder (Rosenberg m.fl. 2010). Det er per i dag kun ett instrument Pediatric Evaluation of Disability Inventory (PEDI) som kartlegger funksjon hos barn som har en funksjonshemming i en hverdagslivskontekst, og som er testet ut på en norsk normpopulasjon (Berg 2008). Etter publiseringen av ICF i 2001 er det utviklet noen instrumenter som kartlegger deltakelse med utgangspunkt i ICFs definisjon (King m.fl. 2006b), slik som det kanadiske “Children’s Assessment of Participation and Enjoyment” (CAPE) med det tilhørende instrumentet “Preferences for Activities of Children (PAC)” (King m.fl. 2004). CAPE er oversatt til norsk og tillatt brukt innen forskning, og det pågår en uttesting av instrumentet på Beitostølen helsesportsenter (Hoberg&Nyquist2010). Det er nylig utviklet en førskoleversjon av CAPE, “Assessment of Preschool Children’s Participation (CAPE-F) (Petrenchik m.fl. 2006), og som er under uttesting i Canada. CAPE-F kan være et aktuelt instrument å bruke i en norsk sammenheng for å kartlegge deltakelse blant førskolebarn med funksjonsnedsettelse på en systematisk måte. Det kan også være et verdifullt verktøy for planlegging av habiliteringstiltak, og som måleinstrument for vurdering av effekten av slike tiltak. Før et nytt instrument tas i bruk i klinisk virksomhet og i forskning, vil det være behov for betydelig uttesting av blant annet instrumentets måleegenskaper og anvendbarhet. Et instruments validitet forutsetter blant annet at det er eksplisitt hvilke dimensjoner av det underliggende begrepet som måles. Et annet aspekt er at før et nytt instrument kan tas i bruk i en annen kultur enn den opprinnelige, bør det gjøres en vurdering av hvor godt det er egnet for bruk i denne kulturen. Dette er særlig viktig når det kan forventes at det fenomenet som måles påvirkes av kulturelle forhold (Berg 2008, s. 21, Colón m.fl. 2008).

1.1 Studiens hensikt og problemstillinger

Hensikten med denne studien er å bidra i uttesting og utprøving av CAPE-F gjennom å gjøre en begreps- og innholdsanalyse av CAPE-F med bruk av ICF-CY's begrepsapparat og klassifikasjonssystem. En vil også prøve ut CAPE-F på en gruppe førskolebarn uten særskilte vansker for å undersøke om det fanger opp variasjoner i deltakelse hos denne gruppen barn, undersøke aktivitetenes relevans og om instrumentet synes anvendbart i en norsk kontekst.

Problemstillinger

- Hvilke funksjoner måler CAPE-F og hvordan blir disse målt med ICF-CY som referanseramme?
- Hvilke variasjoner er det i førskolebarns deltakelse med bruk av CAPE-F?
- Hvor relevante og dekkende oppleves aktivitetene i CAPE-F for barnet og familien?
- Hvordan oppleves CAPE-F's svarvennlighet?

1.2. Oppgavens oppbygning

I kapittel 2, teorikapitlet, vil det bli gjort rede for teori som underbygger problemstillingene og som utgjør en nødvendig forståelsesramme for oppgaven. Kapittel 3 handler om studiens metodiske utforming. Metodisk tilnærming, materialet og gjennomføring av undersøkelsen beskrives. Det redegjøres også for analyser av materialet. Kapitlet avsluttes med en diskusjon av forhold ved materialet og metoden som har betydning for resultatenes reliabilitet og validitet. I kapittel 4 presenteres resultatene av analysene. I kapittel 5 diskuteres resultatene som har fremkommet i studien. Disse vil bli drøftet i lys av relevant teori og empiri. Oppgaven avsluttes med en konklusjon, og noen tanker om veien videre.

2.0 Teoretisk bakgrunn

Temaet for denne oppgaven er kartlegging av førskolebarns deltakelse i hverdagslivet. Deltakelse, er i likhet med andre begreper som benyttes for å beskrive menneskers funksjon og livssituasjon, et flerdimensjonalt og komplekst begrep. I forhold til barn med nedsatt funksjonsevne kan deltakelse som vist til i innledningen knyttes til tre diskurser: (1) en juridisk diskurs som omhandler barns og funksjonshemmedes rettigheter (FNs konvensjoner om barns rettigheter (2003) og funksjonshemmedes rettigheter (2006), (2) en helserelatert diskurs som konstituerer funksjonshemming (Sosial- og Helsedirektoratet 2003, Mallander & Tideman 2004), og (3) en sosiokulturell diskurs knyttet til barns utvikling (Rogoff 2003, Ulvik 2009). Disse tre diskursene synes å kunne gi ulike, men også delvis overlappende begrunnelser for profesjonelle praksiser overfor barn med nedsatt funksjonsevne.

2.1 Deltakelse som rettighet

Den første deltakelsesdiskursen er knyttet til barns og funksjonshemmedes rettigheter. I kraft av det å være barn, har barn med nedsatt funksjonsevne rett til utfoldelsesmuligheter, tid og rom for deltakelse og engasjement på egne premisser, slik at de kan uttrykke seg både i fellesskap med jevnaldrende og med voksne. FN's standardregler for like muligheter for funksjonshemmede (Sosial- og helsedirektoratet 1994) understreker viktigheten av tidlig intervensjon, ved at spesiell oppmerksomhet skal vies svært unge barn og førskolebarn med funksjonshemming. Alle barn, også funksjonshemmede, skal ses som kompetente og meningsbærende aktører, og skal ha et fullverdig liv under forhold som sikrer verdighet, fremmer selvstendighet og som bidrar til aktiv deltakelse i samfunnet (FN- konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter 2006, artikkel 7). Et eksempel på hvordan barns rett til deltakelse og medvirkning er nedfelt i norsk lovverk er revideringen av barnehageloven (Kunnskapsdepartementet 2006). Da kom det inn en ny bestemmelse om at barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, og de skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet (paragraf 3). Barns lovfestede rett til deltakelse danner betingelser for alle som jobber med eller forholder seg til barn i en profesjonell praksis (Ulvik 2009). Det samme gjør retten til habiliteringstjenester som støtter opp under funksjonshemmede barns deltakelse og inkludering i samfunnet (FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter 2006, artikkel 26). Sentralt i "Nasjonal

strategi for habilitering og rehabilitering 2008 - 2011”, og i Stortingsmelding nr. 40 (2002-2003) ”Nedbygging av funksjonshemmende barrierer”, står idealet om at habilitering og rehabilitering skal bidra til at mennesker med nedsatt funksjonsevne får muligheter til deltakelse i samfunnet på egne premisser. Funksjonshemmede barns rett til deltakelse i samfunnet og deltakelse som overordnet mål for habilitering (Forskrift om habilitering og rehabilitering, 2001) legger sterke juridiske og politiske føringer for habiliteringsvirksomhet.

2.2 Et helserelatert deltakelsesbegrep knyttet til ICF

Den andre deltakelsesdiskursen knytter deltakelse til helse. Et helserelatert deltakelsesbegrep omfatter det sosiale og samfunnsmessige aspektet ved helse, og er knyttet til ICF, hvor deltakelse defineres som ”å engasjere seg i livssituasjoner” (Sosial og helsedirektoratet 2003, s. 14). Deltakelse i ICF forstås som å ta del i, være involvert eller inkludert i ulike aktiviteter og situasjoner. Deltakelse kan knyttes til beskrivelser som å være opptatt av, bli akseptert og ha tilgang til (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s.15 fotnote). I følge ICF er et barns deltakelse i en livssituasjon et resultat av et komplekst samspill mellom personlige faktorer, som barnets kjønn, alder og preferanser, type og grad av funksjonsnedsettelse, og det fysiske og sosiale miljøet. Barn og unges livssituasjoner skiller seg vesentlig fra voksnes. I løpet av barne- og ungdomstiden utvikles og forandres deres liv seg dramatisk både når det gjelder antall aktiviteter som de deltar i og kompleksiteten i disse (Helsedirektoratet 2010, s. xi). ”Å engasjere seg i livssituasjoner ” referere til hvordan barn på ulike måter og med varierende grad av støtte og rettledning, tar del i aktiviteter, plikter, oppgaver, lek og samspill hjemme, i nærmiljøet og i barnehagen etc. For førskolebarn kan det handle om uformelle lekeaktiviteter som i sin natur er spontane og ofte initiert av barnet selv, som å bygge hytte av stoler og tepper, leke mor-far-barn, og aktiviteter som er mer strukturert eller veiledet av en voksen person, slik som å dekke bordet, hente posten, spille spill, være med på samlingsstund, og i noen grad organiserte aktiviteter som svømmekurs, være med i allidrett.

2.2.1 ICF/ICF-CY

ICF er Verdens helseorganisasjons (WHO) klassifikasjon av helse og helserelaterte tilstander, og representerer et begrepsapparat og et enhetlig system for å beskrive menneskers funksjon og funksjonshemming. ICF forelå i norsk oversettelse i 2003. Allerede da ICF ble godkjent, var det klart at det var nødvendig med en utvidelse for å kunne beskrive funksjon i et utviklingsperspektiv. WHO nedsatte en arbeidsgruppe, og i 2007 ble barne- og

ungdomsversjonen av ICF, ICF-CY godkjent. ICF- CY ble oversatt til norsk i 2010, og foreligger i en elektronisk versjon (Helsedirektoratet 2010). ICF-CY er en utvidet versjon av klassifikasjonen i ICF, for å få en mer fullstendig dekning av funksjoner og miljøfaktorer som er relevante for barn og unge. ICF-CY benytter det samme begrepsapparat som ICF.

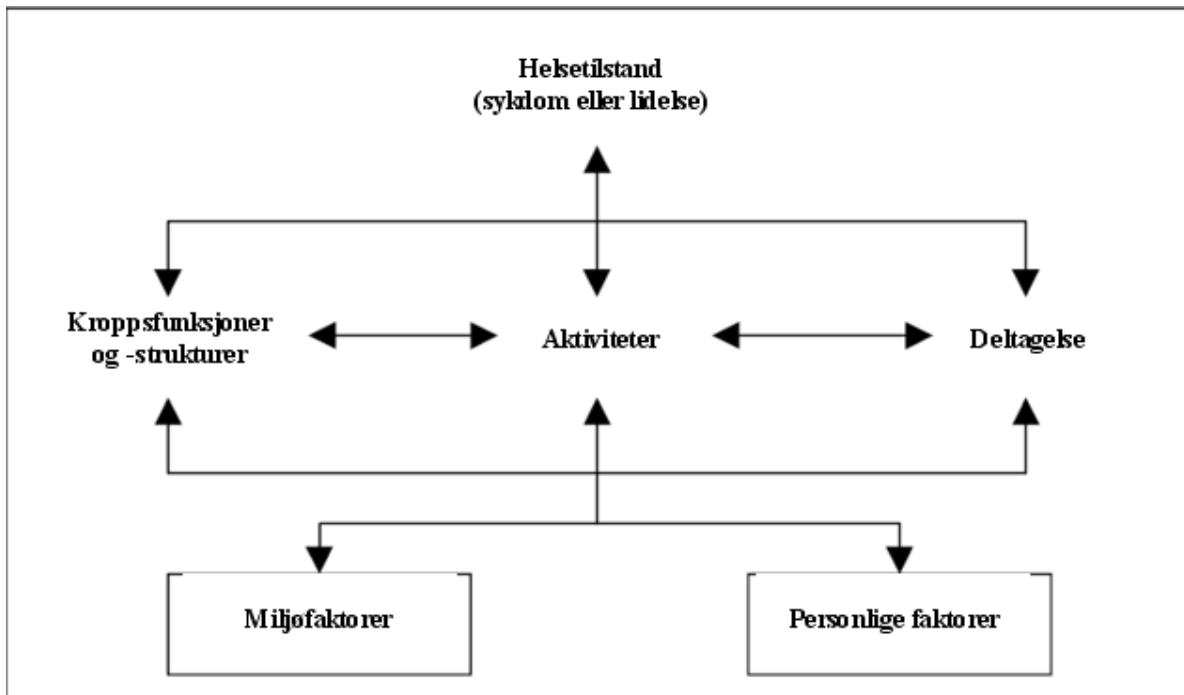
ICF/ICF-CY har flere formål og er utformet til bruk innen forskjellige fagområder (Aas, Hellem & Eriksen 2009, s. 20). Modellen gir et felles språk for å beskrive og undersøke funksjon og funksjonshemming i et helse- og utviklingsperspektiv. Dette som et grunnlag for å bedre informasjonsutvekslingen mellom helsearbeidere, forskere, politikere, og som et utgangspunkt for å produsere informasjon som grunnlag for administrative og politiske beslutninger. Bruksområder for ICF/ICF-CY er både på individ, gruppe og befolkningsnivå. ICF/ICF-CY er tenkt å kunne anvendes både som et klinisk verktøy ved planlegging og evaluering av tiltak og i forskningsøyemed (Sosial- og helsedirektoratet 2003).

ICF/ICF-CY har to funksjoner, som et begrepsapparat for å beskrive og forstå helse og funksjonshemming, og som et klassifikasjonssystem med kategorier knyttet til menneskelige funksjoner og miljøfaktorer. Når ICF/ICF-CY omtales påpeker Høyem & Thornquist (2010) at det er viktig å gjøre det klart om man refererer til ICF/ICF-CY som klassifiseringsverktøy eller begrepsmodell, siden bruksformene har ulike implikasjoner. I denne oppgaven anvendes ICF-CY både som et begrepsapparat og som et klassifikasjonssystem.

2.2.2. ICF/ ICF-CY's teoretiske forankring og begrepsapparat

ICF/ICF-CY er forankret i en biopsykososial tilnærming til helse og funksjonshemming. I en biopsykososial modell vil biomedisinske forhold integreres i en mer holistisk forståelse gjennom å inkludere den mentale og sosiale dimensjonen (Imrie 2004). Denne forståelsen benyttes for å fange og integrere ulike perspektiv på funksjon, og slik legge til rette for et sammenhengende grunnsyn på de ulike perspektivene av helse, sett fra et biologisk, et individorientert og et samfunnsperspektiv (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s.20). ICF/ICF-CY viser også til det universelle ved en funksjonshemming. Klassifikasjonen skal kunne brukes til å beskrive alle menneskers funksjon og helse, uavhengig av helsetilstand. Det er ikke mennesket, men funksjonsnivå som klassifiseres. (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s. 7).

ICF/ICF-CY setter helsetilstanden (diagnosen) inn i en kompleks sammenheng der individuelle og miljømessige forhold spiller sammen med helsetilstanden. Funksjonshemming sees som et resultat av en dynamisk interaksjon mellom en person, hans eller hennes helsetilstand, og de fysiske og sosiale omgivelsene der personen lever sitt liv (WHO 2003, s. 18-19).

Figur 2.1. Interaksjonen mellom helsetilstand og de ulike funksjonskomponentene i ICF (WHO 2003, s 18)

Figuren illustrerer funksjon og funksjonshemming som et flerdimensjonalt og relasjonelt fenomen, hvor ulike komponenter gjensidig påvirker hverandre. Modellen synliggjør ulike aspekter ved menneskes funksjon og det komplekse samspillet mellom personen og miljøet. Funksjon og funksjonshemming konstitueres av komponentene kroppsfunksjon og kroppsstrukturer, aktiviteter og deltakelse (WHO 2003, s.10). Komponentene, miljøfaktorer og

Tekstboks 1

Kroppsfunksjoner: organenes fysiologiske funksjoner, inklusive mentale funksjoner,

Kroppsstrukturer: anatomiske deler av kroppen som organ, lemmer.

Aktivitet: menneskets utførelse av oppgaver og handlinger (eks spise, kle på seg, gå).

Deltakelse: å engasjere seg i en livssituasjon (eks måltider, hobbyer, idrett).

Miljøfaktorer: representerer de fysiske, sosiale og holdningsmessige omgivelser hvor en person lever sitt liv, og omhandler de ytre forhold som virker inn på personens funksjon og funksjonshemming.

Personlige faktorer: omfatter særtrekk ved personen som kjønn, alder, utdanning, yrke, kulturell bakgrunn, mestringsstrategier og personlighetstrekk, og er den spesielle bakgrunn for en persons eksistens og livsutfoldelse

personlige faktorer er definert i tekstboks 1.

Begrepsmodellen illustrerer at omfanget av funksjonshemming skal forstås i relasjon til personens helsetilstand, miljømessige forhold og personlige faktorer. Samme diagnose (helsetilstand) hos to personer vil fremtre forskjellig, både fordi problemer i kroppsfunksjoner sjelden er identiske og fordi livssituasjoner som de deltar i varierer. Personlige faktorer som alder, kjønn og interesser, og det fysiske miljøet og sosiale faktorer vil kunne ha betydning for deltakelse. Tar en et barn med helsetilstanden cerebral parese (CP) som et eksempel vil alle fordi diagnosen innebærer motoriske forstyrrelser, ha større eller mindre vansker når det gjelder forflytning. Men om et barn med CP har mulighet for å delta i lek med jevnaldrende i friminuttet, vil påvirkes av både de motoriske problemene, andre problemer knyttet til at CP er resultat av en hjerneskade, barnets preferanser for aktiviteter, hvordan det fysiske inne- og utemiljøet er utformet, og de voksnes og medelevers holdninger til funksjonshemming.

2.2.3 ICF/ICF-CY som klassifikasjon og kodeverk

I tillegg til å være en begrepsmodell utgjør ICF/ICF-CY et klassifiseringssystem med et tilhørende kodeverk. Systemet klassifiserer helsefaktorer knyttet til alle sider av menneskets helsetilstand og helserelevante faktorer, det vil si sosiale eller fysiske forhold som kan påvirke helsefaktorer (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s.12-13). Klassifikasjonen har en hierarkisk oppbygging der overordnede kategorier omfatter de underliggende, mens kategorier på samme nivå er gjensidig utelukkende. Det vil si at noe som er inkludert i en kategori ikke kan inngå i en annen. ICF/ICF-CY består av fire klassifikasjoner:

- kroppsfunksjoner,
- kroppsstrukturer,
- aktiviteter og deltakelse
- miljøfaktorer.

Personlige faktorer inngår i begrepsmodellen, men klassifiseres per i dag ikke. WHO begrunner dette med store sosiale og kulturelle variasjoner i forståelsen av hvilke faktorer som definerer personen som individ. I testversjonene av ICF (ICIDH-1 og ICIDH-2) utgjorde aktivitet og deltakelse separate klassifikasjoner med egne beskrivelser (Nordenfelt 2004, s. 36). I ICF og ICF-CY er disse slått sammen i en klassifikasjon, fordi uttestingen viste at en del funksjoner både ble klassifisert som aktivitet og deltakelse. En overlot til den videre uttesting av ICF, å undersøke om og på hvilken måte aktivitet og deltakelse best kan klassifiseres.

I kodeverket beskrives funksjons- og miljøkategorier med bruk av bokstaver og tall. Bokstaven henviser til hvilken komponent som klassifiseres: kroppsfunksjoner (b), kroppsstrukturer (s), aktiviteter og deltakelse (d) og miljøfaktorer (e). Det første tallet angir domene av funksjon eller miljøfaktor. Hvert domene utgjør et kapittel i klassifikasjonen. Aktivitets- og deltakelseskomponenten i ICF/CY har totalt ni domener hvor hvert domene utgjør et kapittel (beskrevet i tekstboks 2).

Tekstboks 2

d1 læring og kunnskapsanvendelse
d2 allmenne oppgaver og krav,
d3 kommunikasjon,
d4 mobilitet,
d5 egenomsorg,
d6 hjemmeliv,
d7 mellommenneskelige interaksjoner og relasjoner
d8 viktige livsområder,
d9 samfunnsliv og sosiale livsområder.

Koden d4 viser til komponenten aktivitet og deltakelse (d), og domenet ”Mobilitet” (4). De to neste tallene viser til en definert funksjon innenfor et domene. Koden d455 ”bevege seg omkring” er en firetegnskode innen domenet d4. På et nivå under denne, er koden d4551; ”klatre og gå i trinn”. Det er en femtegnskode, som utgjør et spesifikt aspekt av den angitte funksjon (eventuelt en miljøfaktor). Det alfanumeriske systemet kan illustreres med ytterligere et eksempel. Koden d9 hører til aktivitets- og deltakelseskomponenten (d) og domenet d9 ”Samfunnsliv og sosiale livsområder”. Firetegnskoden d920 ”Rekreasjon og fritid” er en definert kategori innen domenet (d9), mens femtegnskoden d9204 ”Hobbyer” er utgjør et spesifikt aspekt av funksjonen ”Rekreasjon og fritid”.

Når kodeverket benyttes klinisk, kan bokstaven ’d’ erstattes med enten ’a’ for aktivitet eller ’p’ for deltakelse, for å vise om funksjonen utgjør en aktivitet eller deltakelsesfunksjon. Ved utarbeidelsen av ICF klarte en ikke å komme frem til én bestemt regel for hvilke kategorier i klassifikasjonen som skal brukes om aktiviteter, deltakelse, og eller begge deler. I manualen foreligger forslag til koderegler, og det er per i dag opp til brukerne å velge hvilke av disse de vil bruke for å skille mellom aktivitet og deltakelse (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s.16). Den manglende differensieringen mellom aktivitet og deltakelse i klassifikasjonen, og uklare koderegler påpekes som en svakhet ved klassifiseringssystemet (Coster&Khetani 2008). Noen

forfattere skiller ikke mellom aktivitet og deltakelse, mens andre understreker at det er to selvstendige konstrukt som bør separeres (Jelsma 2006).

En måte å skille mellom aktivitet og deltakelse, når det skal klassifiseres, er å bruke modifikatorene utførelse eller kapasitet (Sosial- og helsedirektoratet 2003, s.15), som uttrykker to ulike kartleggingsperspektiver. *Utførelse* viser til hva personen gjør i sitt vanlige miljø som hjemme, i barnehagen, nærmiljøet etc. *Kapasitet* viser til personens evne til å utføre en definert aktivitet i et standardisert miljø. Et eksempel kan bidra til å tydeliggjøre forskjellen. Et barn med en forstyrrelse i utvikling av motorisk koordinasjon, kan i en testsituasjon hoppe over en snor holdt 30 cm over gulvet (kapasitet), men behersker ikke å løpe på en ujevn sti, og hoppe over en trestokk i tilsvarende høyde som i testsituasjonen (utførelse).

Kategorikodene (eks d9204) i ICF-CY beskriver en spesifikk funksjon eller miljøfaktor. I tillegg er det utviklet modifikatorer som angir størrelsen på et funksjonsproblem med bruk av en femgradert skala fra 0: ingen problem til 4: totalt problem. Også for miljøfaktorer er det utviklet en tilsvarende skala som angir om forhold i omgivelsene fremmer eller hemmer en persons fungering.

I de senere år har ICF-CY i økende grad blitt benyttet for å klassifisere funksjon hos barn. Kodeverkets måleegenskaper har blitt undersøkt i ulike studier, men det er behov for ytterligere uttesting av modifikatorkoder for ulike kategorier av funksjoner og miljøfaktorer (Adolfsson m. fl. 2010, Björck- Åkesson m.fl. 2010, Ibragimova m.fl. 2009.)

2.3 Kunnskap om førskolebarns deltakelse med ICF som referanseramme

Førskolebarns deltakelse i hverdagslivet og hvilke faktorer som kan ha betydning for variasjon i deres deltakelse, er i liten grad beskrevet både i forhold til barn med og uten funksjonsnedsettelse.

2.3.1 Karakteristika ved barnet

Kjønn og alder er variabler som for førskolebarn antas å kunne ha betydning for hvilke aktiviteter barn deltar i, hvor ofte de deltar og hvordan de trives med aktivitetene. I følge Hinkley m.fl. (2008) er kjønn en faktor som påvirker aktivitet hos førskolebarn med normalutvikling, hvor gutter er mer fysisk aktive enn jenter.

Lek er en typisk uttrykks- og væremåte for barn, og en dominerende aktivitet i førskolebarns hverdagsliv. I en kartlegging av lekepreferanser og lekeatferd blant barn i alderen 3 til 7 år, med og uten forsinket utvikling, finner Case-Smith & Kuhaneck (2008) at kjønn ikke er en påvirkningsfaktor på preferanse barnet har i lek. Forfatterne kommenterer imidlertid at en bred kategorisering av dukkelek kan tildekke en eventuell kjønnsforskjell. I studien fant de derimot at lek varierte avhengig av alder. Grovmotorisk aktivitet beskrevet som ”rough-and-tumble play” (s.25) var typisk hos barn mellom tre og fem år, mens fra fem år økte preferanse for video og PC spill, mens interessen for ”rough-and-tumble play” ble redusert, særlig hos barn uten utviklingsforsinkelser (Case-Smith & Kuhaneck 2008). Dunst og hans kolleger (2002) har i et tidlig intervensjonsprogram som er gjennomført i flere stater i USA, vurdert mønster og trender i barns deltakelse innen familien og i barnas nærmiljø. De forklarer deltakelse som en funksjon av alder og en spesifikk aktivitet og viser til at jo eldre barnet er desto flere aktiviteter deltar det i, og at deltakelse i familieaktiviteter økte mer enn deltakelse i aktiviteter i nærmiljøet (s. 883-885).

Temperamentstrekk er et annet karakteristikum ved barnet, og kan beskrives som et biologisk uttrykk som over tid utvikler seg til personlighet (Karevold 2008). Barns temperamentstrekk og sammenheng med deltakelse i hverdagslivet er lite tematisert, og særlig gjelder dette de yngste barna (Hinkley 2008). King m.fl. (2006a) fant ingen direkte eller indirekte modererende effekt av barnets temperamentstrekk i en analyse av hvilke faktorer som virker inn på deltakelse i fritidsaktiviteter hos barn i alderen 6-14 år med fysisk funksjonsnedsettelse. Almqvist (2006) beskriver betydningen av barnets samspillsferdigheter som en viktig prediktor for barns involvering i aktiviteter og grad av sosial interaksjon. Gode sosiale ferdigheter er en egenskap som knyttes til temperamentstrekk som sosialitet, aktivitet og utholdenhet (Karevold 2008).

2.3.2 Faktorer i og utenfor barnet

Orlin m.fl. (2010) har undersøkt deltakelse i og utenfor hjemmet blant skolebarn med CP (6-17 år). Tilsvarende studie er ikke funnet for førskolebarn. Orlin og medforfattere fant at barn som hadde lett grad av CP (innebærer at de ikke har vansker med å gå), både deltok i flere aktiviteter og hadde hyppigere deltakelse i en rekke fysiske aktiviteter og formelle aktiviteter, sammenlignet med barn med alvorlige grad av CP, som karakteriseres av betydelige forflytningsvansker (s.164). (Forsyth m.fl. 2007), finner i en studie som omhandler barn i alderen 1 år til 12 år (median 2.8 år) at barnets fysiske funksjonsproblemer og miljømessige

faktorer var likeverdige faktorer for å forklare variasjoner i deltakelse innenfor ICF-CY domene kommunikasjon, mobilitet, hjemmeliv, samfunnsliv og sosial interaksjon. Miljøfaktorer som kan virke inn på barns deltakelse er med referanse i ICF-CY ikke begrenset til barnets umiddelbare omgivelser (King 2006a). Det er også påvirkninger og vekselvirkninger mellom disse og systemer som barnet ikke deltar direkte. Forsyth (2007, s. 347-48) trekker i sin studie inn miljøfaktorer som støtteordninger, transport, holdninger i samfunnet, og viser at når det i analysen korrigeres for de fysiske funksjonsproblemene hos barna, så forklarer omgivelsesfaktorene omtrent halvparten av variasjonen i barnas deltakelse.

Almqvist (2006) har sett etter mønstre i engasjement hos barn i alderen 1-4 år med og uten forsinket utvikling eller funksjonsnedsettelse i en studie som omhandler barns helse og velvære. Engasjement er operasjonalisert til deltakelse i lek og i hvilken grad barnet tar del i aktiviteter sammen med foreldre, nære omsorgspersoner, venner. Hun beskriver hvordan ulike egenskaper ved barnet, foreldrenes situasjon og faktorer i omgivelsene er relatert til barnets engasjement. Studien viser at grad av engasjement ikke alene avhenger av barnets funksjonsnivå, men at faktorer som positivt interaksjonsmønster med foresatte og pedagog i barnehagen, gode vennerelasjoner, foresattes samarbeid med barnehagen, og konkrete faktorer i omgivelsene som gode aktivitetsmuligheter spiller inn på barnets grad av aktivitet og engasjement (Almqvist 2006, s. 68).

Denne litteraturgjennomgang viser at både karakteristika ved barnet, funksjonsnivå, og en rekke miljøfaktorer kan på ulike måter virke inn på førskolebarns deltakelse. Almqvist (2006) finner i sin studie at et cluster av negative faktorer ser ut til å være en sterkere prediktor for lav deltakelse enn isolerte faktor ved barnet eller miljøet.

2.4 Deltakelse knyttet til barns utvikling og læring

Den tredje deltakelsesdiskursen er knyttet til et økologisk og sosiokulturelt perspektiv på barns utvikling og læring. I dette perspektivet er utgangspunktet at barn utvikler seg ved å delta i sosiale fellesskap og i felles meningsskapende prosesser.

2.4.1 Økologisk og sosiokulturelt perspektiv på utvikling

Forståelsen av barns utvikling og modning har gradvis endret seg fra fokus på modningsteorier og stadietenking hvor teoriene har vært individorientert og i liten grad har vektlagt omgivelsenes betydning, til en forståelse som hviler på nyere utviklingsteorier som

viser at barn ikke utvikles atskilt fra sitt miljø, og at barnet selv spiller en rolle i utforming av miljøet (vonTetzchner 2008, s.31, Gulbrandsen 2006, s.16).

Økologiske teorier har et helhetlig og systemisk perspektiv på utvikling og benevnes ofte som utviklingsøkologi (Wendelborg 2010, s.7). Det er en modell som ikke bare omhandler barnet, men også de sammenhengene barnet lever i, som kulturelle, fysiske, materielle og institusjonelle forhold i barnets tilværelse (Gulbrandsen 2006, 39). I dette perspektivet ses ikke barnet på som kun et produkt av biologi, psykologi eller samfunn, men utvikles og lærer som en følge av utfordringer og stimulering i ulike kontekster, som barnet påvirker og påvirkes av.

I et sosiokulturelt læringsperspektiv som kan plasseres innen utviklingsøkologien, er læring en sosial prosess hvor individet lærer ved å delta i organiserte hverdagslivspraksiser, hvor mennesket betraktes som et sosialt vesen og menneskets læring som et sosialt anliggende (Witteck 2001, s. 51-54). I det ligger at et barn har bedre sjanser for å utløse sitt læringspotensial i samhandling med andre medlærende, enn hva han har på egenhånd (Säljö 2001, s.18). Bronfenbrenner har gjennom mange år utviklet en bioøkologisk modell for menneskers utvikling (Wendelborg 2010). Han sier at et individ alltid vil være en del av flere ulike miljø samtidig og beskriver disse som konsentriske sirkler hvor et miljø står for en sirkel som er innlemmet i et større miljø (sirkel). Bronfenbrenner skiller mellom fire miljøsystemer: mikro- meso-, ekso- og makrosystem (Wendelborg 2010, s. 10). Bronfenbrenners modell knyttes til utviklingsøkologien, og brukes i habiliteringsvirksomhet blant annet for å forstå barns utvikling i et livsløpsperspektiv (Klefbeck& Ogden 2003).

2.4.2 Læring gjennom deltakelse i hverdagslivet

Barnets deltakelse i hverdagslivets aktiviteter åpner for mange læringsmuligheter (Langeland m.fl. 2007 s. 5, Bronfenbrenner 1979 I: Dunst m.fl. 2001b, Dunst m.fl. 2000).

Aktivitetssettinger som gjentar seg regelmessig beskrives som konteksten og strukturen for barns utvikling (Gallmore&Goldberg I: Dunst 2001a, s. 49). Innen habilitering har ny kunnskap om aktivitet, bevegelse og hjernens plastisitet dannet grunnlag for en tilnærming til trening og læring som er beskrevet som ”intensivert aktivitet gjennom repeterende praksis knyttet til dagliglivets aktiviteter” (Sørsdahl 2010, s.13). Barn med funksjonsnedsettelse trenger ofte gjentatte repetisjoner, og vedvarende interaksjon med objekter, symboler og nære personer for å lære seg nye ferdigheter (Langeland & Øien 2008, s. 293). Familiens hverdagsliv som aktivitetssettinger (middagsforberedelser, søndagstur, kveldsstell etc.)

medvirker til at læring blir kontekstuell, funksjonell, sosialt tilpasset og gir en kulturell mening. Deltakelse i hverdagslivet muliggjør således både intensitet i aktiviteter, og samtidig deltakelse i aktiviteter som oppleves som meningsfulle for barnet. Rogoff (2003, s. 285-286) bruker begrepet 'veiledet deltakelse' for å vise hvordan barn utvikler kompetanse gjennom deltakelse i hverdagslivet. Veiledet deltakelse viser til både formelle lærings situasjoner og alle daglige situasjoner og aktiviteter som barn deltar i sammen med andre barn og voksne, og de ulike måtene barn lærer på (Rogoff 2003, s. 284). Dunst m.fl. (2002) identifiserte mer enn 50 kategorier av aktivitetssettinger eller hverdagslivspraksiser i en familiekontekst og 50 kategorier av aktivitetssettinger i en nærmiljøkontekst (s. 880-881). Dunst (2001a) har også påvist sammenheng mellom antall foreldrerapporterte læringsmuligheter i hverdagen og antall aktiviteter barn deltar i. Det rapporteres om flest lærings situasjoner for barn som er engasjert i mange aktiviteter.

Oppsummert kan en si at et økologisk og sosiokulturelt perspektiv på utvikling og læring forutsetter deltakelse i hverdagslivspraksiser, og at barns deltakelse både er et sosialt og kulturelt fenomen. Dette tilsier at kartlegging av barns aktivitet og deltakelse utgår fra barns hverdagsliv.

2.5 Kartlegging av førskolebarns deltakelse

2.5.1 Deltakelsesbegrepets dimensjoner

Deltakelse er et begrep og fenomen som krever utdyping og avklaring for at det skal kunne operasjonaliseres og måles. Hvordan deltakelse forstås og gis betydning er med andre ord ikke gitt, men vil variere innenfor ulike kunnskapsteoretiske perspektiver. Molin (2004, s. 76) har gjort analyse av deltakelsesbegrepet og viser hvordan deltakelse som fenomen kan ha ulike former. Han har gitt struktur til analysen ved å skissere et deltakelseskart (figur 2.1) som posisjonsbestemmer ulike dimensjoner av deltakelse.

Deltakelses domener		Skole	Hjem	fritid	Syssetsetting	politikk
Former for deltakelse						
Aktivitet						
Engasjement						
Tilhørighet	Formell uformell					
Autonomi						
Makt						
Interaksjon						

Figur 2.1 Deltakelseskart over ulike former for deltakelse og deltakelsesdomener (hentet fra Molin 2004, s76)

Gjennom begrepsanalysen beskrives ulike aspekter som har betydning for deltakelse. For barn vil aktivitet, engasjement, tilhørighet, autonomi være aktuelle dimensjoner. Med matrisen tilstrebes det å strukturere ulike former for deltakelse i forhold til kontekster der deltakelse finner sted. Matrisen fremstiller at deltakelse vil kunne anta ulike former avhengig av hvilken kontekst den er en del av.

Et førskolebarns aktivitet og engasjement vil variere avhengig av settingen barnet befinner seg i. Barnehage, hjem og nærmiljø inviterer til ulike former for deltakelse både når det gjelder mangfold og frekvens. Likeså vil grad av autonomi og interaksjon i handlingene variere, og være med på å påvirke i hvilke aktiviteter barn deltar, med hvilken intensitet og med hvilket engasjement. Molin (2004, s.76) peker på at matrisen skal fungere som en illustrasjon, og ikke som en absolutt inndeling med skarpe skiller. Han argumenterer for at deltakelse er et komplekst begrep, hvor det er problematisk å lage klare grenser for hva deltakelsesbegrepet skal romme.

Almqvist, Eriksson & Granlund (2004) ser også på deltakelse som sammensatt.

”Känslan/upplevelsen av engagementochmotivation, agerande, sammanhangetsupplevda betingelser ochnischerssociala og fysiskakarakteristika, miljönsförutsättningar att erbjudanischer” (s.141).

Forfatterne understreker at deltakelse både er et subjektivt og et objektivt fenomen. Det objektive refererer til det observerbare, selve handlingen eller aktiviteten, mangfoldet og intensitet. Deltakelse innbefatter på samme tid en opplevelsesdimensjon. Et førskolebarn som forflytter seg i rullestol kan være med venner på lekeplassen, se på at de husker og sklir, og selv om ikke barnet er fysisk engasjert, vil barnet kunne oppleve seg som deltakende i leken. Omgivelsene, både dets sosiale og fysiske egenskaper inkluderes som avgjørende betingelser for deltakelse hos Almqvist, Eriksson & Granlund (2004). Finnes det utkleddingstøy i barnehagen, bor man i blokk eller enebolig med egen hage, er det rom for å bruke spisestoler til å bygge slott eller leke tog, har familien musikkinstrumenter? Slik vil det fysiske miljøet, holdninger og forventninger kunne begrense eller stimulere til livsutfoldelse og deltakelse. Deltakelse forutsetter også at barnet har kulturell og sosiale kapital som matcher omgivelsene. En femåring må kunne kodene for å kunne delta i ”mor-far-barn” leken med jevnaldrende. Barnets deltakelse vil også avhenge av i hvilken grad, og med hvilken sensitivitet omgivelsene trer støttende til for barnet. Særlig vil dette være aktuelt for barn med

funksjonsnedsettelse, som ofte i større grad kan ha behov for ekstra støtte enn barn uten særskilte vansker. Slik blir miljøets evne til å tilby nisjer eller mulighet for deltakelse som matcher barnet, også en egenskap ved deltakelsesbegrepet.

Både Molin (2004) og Almqvist, Eriksson & Granlund (2004) understreker i sin fremstilling deltakelsesbegrepets kompleksitet. Deltakelse som en observerbar handling, en fokusert aktivitet og samspill med andre gjenkjennes i ICF-CY's definisjon av deltakelse.

2.5.2 Kartlegging og deltakelse

Kartleggingsprosessen fremstilles som en nøkkelfaktor i den kliniske beslutningsprosessen innen habilitering (Bjorbækmo 2002, s. 12). Kartlegging, er slik som deltakelse et lite entydig begrep. Synonymer som undersøkelse, utredning, måling er alle beskrivelser som brukes om hverandre i praksishverdagen, i forskning og i annen faglitteratur. Når en kartlegger forhold som barns funksjon eller mestring i ulike situasjoner, er det blant annet for å få en systematisk oversikt over hva barnet kan gjøre av aktiviteter og hva de faktisk gjør av aktiviteter innenfor definerte områder (Gjems 2010).

Deltakelse for skolebarn kartlegges ofte, som beskrevet i Molins analyseskjema (s. 76) i ulike kontekster. F. eks er CAPE (se beskrivelse på side 25) designet for å fange opp deltakelse i formelle og uformelle aktiviteter i fritiden, mens et annet instrument School Functional Assessment (SFA) (Coster m.fl. 1998) fokuserer på skolearenaen. Coster & Khetani (2008) påpeker at kartlegginger knyttet til ulike livsarenaer har en klar nytteverdi når en ønsker å fokusere på disse, men gir ingen helhetlig profil av en persons deltakelse (s. 644-645).

Førskolebarns deltakelse i hverdagslivet foregår ofte innen familiekontekst. Barn plukker skjell på strandtur med foreldre, kler seg ut sammen med søsken, jobber i hagen med mor og storebror, spiller spill med besteforeldre. Barn deltar i mange settinger som familiemedlem, og i settinger sammen med jevnaldrende i barnehagen og i andre uformelle eller formelle grupper. Det er derfor ikke tilstrekkelig å kartlegge barnets kapasitet til å utføre aktiviteter (se IFC s. 7) som det er lange tradisjoner for innen habiliteringsarbeid (McConachie m.fl. 2006, s.1158-59). Med deltakelse sosialt og i samfunnet som overordnet mål for habilitering (Forskrift for habilitering) er det behov for verktøy som kartlegger barns funksjon ut fra et deltakelsesperspektiv.

2.6 Kartleggingsinstrumentet CAPE og CAPE-F

Unsworth (2000) sier at et kartleggingsinstrument er en undersøkelse eller test som presist måler ett eller flere forhold. “Assessment of Preschool Children’s Participation” (CAPE-F) (Petrenchik m.fl. 2006) er en nylig utviklet førskoleutgave av “Children’s Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE)”. Siden det per i dag foreligger mest dokumentasjon på CAPE innledes kapitlet med en beskrivelse av dette instrumentet.

2.6.1 CAPE og CAPE-F

CAPE ble utviklet i 2004 av de kanadiske forskerne Gillian King m.fl. til bruk i en longitudinell studie for å undersøke hvilke faktorer som påvirker deltakelse hos barn med funksjonsnedsettelse. CAPE kartlegger hvordan barn i alder 6 til 21 år deltar i rekreasjons- og fritidsaktiviteter utenfor skoletiden. I tilknytning til CAPE utviklet forfatterne instrumentet “Preferences for Activities of Children (PAC) (King m.fl. 2004) som kartlegger barns preferanse for aktiviteter hvis de kan få velge helt fritt. PAC ble utviklet som en utvidelse av CAPE, men instrumentene kan også brukes hver for seg.

CAPE kan anvendes både som et selvrappporterende instrument og som et intervju med barnet. Instrumentet inneholder 55 aktiviteter (item). Disse er valgt ut på bakgrunn av en litteraturgjennomgang, ekspertuttalelser og pilottesting på barn med og uten funksjonsnedsettelse (King m.fl. 2004, 17-18). Aktivitetene er organisert i fem aktivitetstyper: rekreasjonsaktiviteter, fysisk aktiviteter, sosiale aktiviteter, ferdighetsbaserte aktiviteter, selvutviklende aktiviteter, og gruppert som enten formelle eller uformelle aktiviteter. Formelle aktiviteter er aktiviteter som gjerne ledes av en voksen. De har vanligvis regler knyttet til hvordan aktiviteten gjennomføres, og krever ofte planlegging i familien. Uformelle er aktiviteter som ofte initieres av barnet selv og krever i liten grad forberedelse.

CAPE kartlegger fem ulike dimensjoner ved deltakelse, som måles med bruk av ulike skalaer (fra todelt til syvgradert skala):

- Mangfold (antall aktiviteter barnet deltar i)
- Intensitet (hvor ofte barnet deltar)
- Fysisk kontekst (hvor barnet deltar)
- Sosial kontekst (med hvem barnet deltar)
- Glede (barnets glede i forhold til å delta).

Deltakelse i CAPE kartlegges med utgangspunkt i de fire siste månedene. Fire måneder ble vurdert til å være en tidsramme som de fleste barn med rimelighet kan huske fra med bruk av bilder. Pilottesting av CAPE viste også at en tidsramme på fire måneder var tilstrekkelig for å kunne identifisere mangfoldet i barns deltakelse (King m.fl. 2004, s.3).

Forfatterne av CAPE refererer til ICFs definisjon av deltakelse, og beskriver at CAPE reflekterer denne definisjonen og et utvalg av ICFs deltakelsesdomener. King og kollegaene har ikke gjort en begreps- eller innholdsanalyse av CAPE, men en lenking av innholdet i CAPE til ICF-CY er nylig gjort av Adolfsson m.fl. (2010). CAPE's reliabilitet og validitet er undersøkt i flere studier, og viser tilfredsstillende resultater (King m. fl. 2004, 2006b). CAPE har vist å kunne fange opp variasjon i deltakelse knyttet til kjønn og alder (Bult m.fl. 2010, King m.fl. 2010, 2006b, Engel-Yeger m.fl. 2009). Ett unntak er valideringen av den spanske oversettelsen av CAPE gjort på barn fra Puerto Rico (USA), der en ikke fant signifikante forskjeller mellom gutter og jenters deltakelse (Colón m.fl. 2010). CAPE har også vist at den fanger opp forskjeller i deltakelse når det gjelder barn med og uten funksjonsnedsettelse (Bult m.fl. 2010, King m.fl. 2010, 2006, Engel-Yeger m.fl. 2009).

CAPE er oversatt til norsk, og blir testet ut for norske forhold i et prosjekt på Beitostølen Helseportssenter. Så langt har en konkludert med at CAPE kan anvendes for å kartlegge fritidsaktiviteter blant barn bosatt i Norge barn (Hoberg & Nyquist 2010). Løseth Nordtorp (2010) har i sin masteroppgave undersøkt test-retest reliabilitet av den norske versjonen av CAPE og PAC. Versjonen ser ut til å ha tilstrekkelige måleegenskaper som intern konsistens, relative og absolutt test-retest reliabilitet. Imidlertid er reliabiliteten for CAPE ikke entydig tilfredsstillende. Resultatene fra denne studien er sammenlignbare med andre studier og demonstrerer at CAPE kan bli brukt som et kartleggingsinstrument for å måle aktivitetsnivå og preferanser for aktiviteter hos norske barn i alderen 7-17 år, med og uten funksjonsnedsettelse (Løseth Nordtorp 2010). CAPE er foreløpig ikke godkjent for klinisk bruk i Norge.

CAPE-F er et foreldrerapportert kartleggingsverktøy som kan dokumentere hvordan barn i alder 2 til 5 år og 11 måneder deltar i hverdagslivet. Den er kun tilgjengelig i en forskningsversjon. Det pågår valideringsstudier av instrumentet ved CanChild Centre, Mac Master University, Canada (personlig meddelelse: Marilyn K. Kertoy) CAPE-F kan brukes uavhengig av barnets diagnose, tilstand eller funksjonsnedsettelse. Skjemaet inneholder 45

aktiviteter (item) som tar utgangspunkt i familiens hverdagsliv. Som i CAPE er aktivitetene organisert i ulike aktivitetstyper. CAPE inneholder fem ulike aktivitetstyper, mens det i CAPE-F er fire: ”Lekeaktiviteter”, ”Utvikling av ferdigheter”, ”Fysiske aktiviteter” og ”Sosiale aktiviteter”. Aktivitetstypene og item er nærmere beskrevet i metodekapitlet, men grupperer ikke slik som CAPE aktivitetene i formelle eller uformelle aktiviteter. CAPE-F måler to av de fem dimensjonene av deltakelse som inngår CAPE.

- Mangfold (antall aktiviteter barnet deltar i)
- Intensitet (hvor ofte barnet deltar)

Som i CAPE skal CAPE-F skal spørsmålene med utgangspunkt i barnets deltakelse de siste fire månedene.

Det er per i dag ikke publisert studier som viser utviklingen av CAPE-F, eller som har testet reliabilitet og validitet i forhold til CAPE-F. En kan for vurdering av CAPE-F's psykometriske egenskaper støtte seg til deler av den forskning som er gjort på CAPE, men det er behov for egne validitets- og reliabilitetsstudier på dette instrumentet.

3.0 Metodisk tilnærming

For å belyse oppgavens problemstillinger knyttet til utprøvingen av CAPE-F er det hentet inn kvantitative data. En kvantitativ undersøkelse gir mulighet til å samle data fra et større utvalg, få informasjon om flere variabler og undersøke sammenhenger. Studien gjennomføres som en pilotstudie. Pilotstudier er studier i mindre versjon enn man typisk forbinder med forskningsstudier, og er ofte brukt ved pretesting av ulike typer kartleggings- og evalueringsinstrument, som er aktuelt i denne oppgaven (Befring 2007, s. 35-36).

Studien har et tverrsnittsdesign, hvor informasjon om førskolebarns deltakelse i hverdagslivet er samlet inn på et gitt tidspunkt og i en definert populasjon. Tverrsnittstudier brukes ofte for å beskrive forekomst eller variasjoner i et fenomen, som i denne studien er barns deltakelse. En fordel med en tverrsnittstudie er at den er relativt enkel å gjennomføre (Hagen 2007), noe som er avgjørende i en masteroppgave med begrenset gjennomføringstid. Ulempen er at en ikke kan si noe om endringer eller stabiliteten i barns deltakelse over tid, som ved en longitudinell oppfølging.

Innsamling av data er basert på en postal spørreskjemaundersøkelse, som er en hyppig brukt datainnsamlingsmetode i tverrsnittsundersøkelser (Holand 2006). Ringdal (2001) har beskrevet fordeler og ulemper ved bruk av postalt spørreskjema. Postale spørreskjemaer gir mulighet for at respondenten kan besvare undersøkelsen når det passer best, noe som sannsynligvis er en fordel når målgruppen for undersøkelsen er småbarnsforeldre. En annen fordel er at det gir mulighet for respondentene å være anonyme. En ulempe er at man ikke kan kontrollere om respondentene har forstått spørsmålene og svaralternativene, og om det respondentene angir om barnets deltakelse, er barnets faktiske deltakelse. I postale spørreundersøkelser er det også stor sjanse for lav svarprosent.

3.1 Populasjon og rekruttering

Denne studien inkluderer foresatte til barn i alderen fra 2 år og 6 måneder til 5 år 11 måneder som går i barnehage. Ekskludering av barn som ikke går i barnehage ble gjort av rekrutteringshensyn. I følge SSB går 92% av barn i aldersgruppen i aktuelle kommune i barnehage (www.ssb.no/emner). Barn som har vedtak på spesialpedagogiske ressurser ble ekskludert, fordi en blant annet vil undersøke variasjoner i barns deltakelse i en normalpopulasjon. Foreldre/foresatte som ikke leser norsk ble også ekskludert siden skjemaet som ble benyttet var på norsk.

Deltakere til studien ble rekruttert gjennom barnehager i en mellomstor østlandskommune (ca. 25.000 innbyggere). I midten av september 2010 ble det tatt kontakt med ledelsen av oppveksttjenesten i kommunen for å informere om studien, og få et muntlig samtykke til å benytte barnehager i kommunen som kilde for å rekruttere respondenter til undersøkelsen. Ved rekruttering av barnehager ble variasjon i typer barnehage (privat, kommunal), spredning i forhold til geografisk beliggenhet og variasjon i bomiljø (boligfelt, landlig, bykjerne) i barnehagenes nedslagsfelt vektlagt. Det ble sendt forespørsel på mail med spørsmål om mulighet for å rekruttere respondenter gjennom barnehagen til styreere i åtte av totalt 29 barnehager, med geografisk beliggenhet i åtte skolekretser. Styreere ble orientert om hensikten med studien, og ivaretagelse av anonymitet for respondenter og barnehagene.

Arbeidsbelastning ved deltakelse for barnehage og foresatte ble også beskrevet. Som insentiv med tanke på rekruttering fikk barnehagene tilbud om at resultater fra prosjektets undersøkelser i ettertid kunne bli presentert på et eventuelt foreldremøte eller en temakveld.

To barnehager responderte ikke på henvendelsen. Seks barnehager sa seg villig til å formidle brevforsendelsen til foresatte til barn i aktuelle aldersgrupper. De inkluderte barnehagene representerer fem av ni skolekretser i kommunen. Tre er kommunale og tre private.

Informasjon om prosjektet ble planlagt gitt foreldre ved muntlig informasjon og informasjonsoppslag (vedlegg 3, s. 95) i barnehagene i forkant av undersøkelsen. Det er en fremgangsmåte som ifølge Boyton (2004, s. 1373) kan øke svarprosenten. Det ble tilstrebet at den muntlige informasjonen skulle gis på foreldremøter i alle barnehagene. Dette lot seg kun gjennomføre i tre barnehager da de resterende allerede hadde gjennomført høstens foreldremøte før forespørselen om rekruttering

3.2 Materiale

Materialet i spørreskjemaundersøkelsen er kartleggingsinstrumentet CAPE-F (vedlegg 7, s. 103) og et spørreskjema som er utviklet for denne studien (vedlegg 4, s. 96).

3.2.1 CAPE-F

CAPE-F er utviklet for å kartlegge førskolebarns deltakelse i hverdagslivet¹. Det foreligger så langt ingen egen manual. CAPE-F inneholder 45 spørsmål (item) som omhandler ulike aktiviteter. Disse er organisert i fire typer aktiviteter: (1) Lekeaktiviteter, (2) Utvikling av ferdigheter, (3) Fysisk aktiv fritid og (4) Sosiale aktiviteter (tabell 3.1).

¹ Instrumentet er beskrevet i kap 2.7.1

”Lekeaktiviteter” består av ni item og omhandler aktiviteter barnet deltar i når det ikke er i barnehage, park etc. ”Utvikling av ferdigheter” består av 14 item og er aktiviteter som innebærer læring, praksis eller instruksjon som skal bidra til utvikling av ferdigheter og kompetanse. Tredje aktivitetstype omhandler fysisk aktivitet i fritiden og er aktiviteter som krever fysiske ferdigheter, styrke, kraft, utholdenhet, hastighet, bevegelighet eller smidighet. ”Sosiale aktiviteter” inkluderer 11 aktiviteter som involverer samtaler, være sammen med familie, venner og lekekamerater.

Tabell 3.1. Aktivitetstyper og item i CAPE-førskole

Lekeaktiviteter	Utvikling av ferdigheter	Fysisk aktiv fritid	Sosiale aktiviteter
1. Leke rollelek eller liksom lek	10. Hjelp til i huset	25. Aktiviteter ute i naturen	35. Kle seg ut
2. Bygge telt, festning	11. Bygge, konstruere	26. Danser	36. Spille brettspill ,kort
3. Samle på ting	12. Male	27. Gå på tur	37. Spille dataspill
4. Leke med kjæledyr	13. Tegne og fargelegge	28. Sykling	38. Gå på kino
5. Leke med leker	14. Klippe og lime	29. Vann aktiviteter	39. Gå på en forestilling
6. Formings aktiviteter	15. Legge puslespill	30. Vinter aktiviteter	40. Hel- eller halvdags-utflukt
7. Utforsking	16. Svømmeundervisning	31. Leke på lekeplass	41. Gå i selskap
8. Se påTV/video	17. Gymnastikk /turn	32. Leke fysisk leker	42. Være i en lekegruppe
9. Spille på musikk instrument	18. Deltar religiøst aktivitet	33. Hagearbeid	43. Ha noen på besøk for å leke
	19. Høre på historier	34. Lagidrett	44. Bake og lage mat
	20. Hente bøker, film, DDV,CD		45. Høre på musikk
	21. Lærer å danse		
	22. Får musikk-undervisning		
	23. Leser eller ser i bok		
	24. Deltar i kommunal klubb		

Hvert spørsmål utgjør en aktivitet (item), som angis ved en kort beskrivelse av spørsmålets tema. Denne etterfølges av en veiledende tekst for å angi eksempler på hva som er inkludert i spørsmålet. Eksempel spørsmål 5 ” Leke med leker. Inkluderer “ action figurer, dukker, biler, tog og baller”. For hvert item spørres det om barnet har gjort den angitte aktiviteten i løpet av de siste 4 månedene.

Hvis ja, beskrives deltakelsen med bruk av en 7 gradert skala:

- 1= en gang siste 4 måneder
- 2= to ganger siste 4 måneder
- 3= en gang siste måned
- 4= to-tre ganger i måneden
- 5= en gang i uken
- 6= to-tre ganger i uken
- 7= en gang daglig eller mer

I tillegg registreres barnets alder i år og måneder, barnets kjønn og ulike former for pass av barnet som familien benytter.

Instrumentet er oversatt til norsk av Bjørg Fallang, Høgskolen i Oslo, avdeling for helsefag, og deretter reoversatt til engelsk for å sikre korrekt oversettelse. Bruk av instrumentet i studien skjer i samarbeid CanChild Centre for Disability Research.

3.2.2 Tilleggsskjema

Tilleggsskjema er utviklet spesifikt til bruk i denne studien. Å utvikle et spørreskjema er en krevende prosess hvor ulike forhold skal operasjonaliseres og omformes til spørsmål med aktuelle svaralternativ. Polit og Beck (2004, s.361-368) mener at egenutviklede spørreskjema bør være siste valg og anbefaler å ta utgangspunkt i et eksisterende skjema. Det er ikke utviklet skjema med tanke på å kunne undersøke CAPE-F's egnethet og relevans i en norsk kontekst. Tilleggsskjemaet for denne undersøkelsen er innholdsmessig bygd opp for å kunne besvare problemstillingene knyttet til utprøvingen av CAPE-F. Skjemaet består av to deler. Den første delen omhandler spørsmål om den som har fylt ut skjemaet og familien. Den andre delen er en tilbakemelding på innholdet i CAPE-F og skjemaets svarvennlighet.

Målet med spørsmålene i del 1 er å kunne beskrive utvalget i forhold til flere egenskaper, og kunne undersøke forskjeller mellom aktuelle grupper. Spørsmålene er valgt på grunnlag av hva tidligere forskning sier om deres betydning for deltakelse (Almqvist 2006, King m.fl. 2006a, Dunst m.fl. 2002), og ut fra egne antakelser om faktorer som kan forklare variasjoner i førskolebarns deltakelse. Sosiale bakgrunnsvariabler som alder, familierelasjon, utdanning, arbeid kan ha betydning for menneskers holdninger og atferd, og er vanlig å innhente informasjon om i undersøkelser som kan sammenlignes med denne (Andersen 2010). Hjemmet og det nærmeste nabolaget er viktige arenaer for barns deltakelse i lek og utfoldelse, og en beskrivelse av familiens bomiljø ble derfor etterspurt.

Et spørsmål omhandler barnets temperamentskjennetegn. Seks påstander som gir ulike beskrivelser av barnets temperamentstrekk er hentet fra EAS-skalaen: Emotionality, Activity,

Sociability (Buss & Plomin 1984). Denne er oversatt til norsk, og psykometriske egenskaper er vurdert som tilfredsstillende (Mathiesen & Tambs 1999). Skalaen vurderer barnets grad av emosjonalitet, skyhet, sosialitet og aktivitet. Skalaen inneholder til sammen 20 beskrivelser som korresponderer med hver av de fire dimensjonene. Foreldre er bedt om å krysse av for to påstander som de mener beskriver barnet.

Del II av tilleggsskjemaet omhandler innholdet i CAPE-F. Spørsmålene er rettet mot aktivitetenes relevans, barnas glede av aktivitetene og foreldres synspunkt på skjemaets utforming og utfylling. Vurdering av opplevd relevans etterspørres på alle item med kategoriene ”meget relevant, relevant, lite relevant”. Med utgangspunkt i oppgavens hensikt har det vært det særlig interessant å få kunnskap om aktiviteter som oppleves som lite relevant. Det etterspørres derfor spesifikt om begrunnelser for skåren ”lite relevant”. Tre mulige svarkategorier er angitt: ”på grunn av barnets alder”, ”vi gjør ikke aktiviteten”, ”andre ting, beskriv”. Barnets glede av aktivitetene skåres av respondenten på en firegradert skala fra ”liker svært godt, godt, liker passelig, liker ikke”. En beskrivelse av i hvilken grad barnet liker aktiviteten kan gi supplerende informasjon i forhold til relevans, og er aktuell å sammenligne med faktisk deltakelse.

CAPE-F er et relativt omfattende spørreskjema. Tid brukt på utfylling gir aktuelle data når fremtidig bruk i klinisk praksis vurderes. Foreldres synspunkt på utforming, svarkategorier, gjenkjennelse av aktiviteter etc. er viktig i en total vurdering av skjemaets svarvennlighet. Seks påstander som omhandler utforming, svarkategorier, tidsbruk etc. er beskrevet. Foreldre er bedt om å ta stilling til hvor enig eller uenig de er i påstandene ved bruk av Likerts skala med svarkategoriene ”helt enig, enig, uenig, helt uenig”. Avslutningsvis er det gitt mulighet til å komme med kommentarer til skjemaene og undersøkelsen.

3.3 Pilotering

Siden skjemaene var planlagt fordelt til et begrenset antall deltakere, er det ikke foretatt en administrativ pilotering (Haraldsen 1999, s. 302). Det er utført pilotering i to omganger. Først av den oversatte versjonen av CAPE-F, og deretter en skjemametodisk pilotering av tilleggsskjemaet.

Oversatt versjon av CAPE-F ble først utlevert til fire foresatte med barn i aktuell aldersgruppe. Det ble spesifikt bedt om ord og uttrykk som var benyttet i instrumentet var gjenkjennbare, og å se etter eventuelle skrivefeil. Det ble identifisert et par tekniske feil. I

andre omgang ble CAPE-F og tilleggsskjema besvart av to foresatte til barn i aktuelle aldersgruppe. Respondentene kjente intensjonene med studien, og ble bedt om å gi kommentarer på tilleggsskjemaets innhold, utforming og tidsbruk. Det ble gitt noen kommentarer, som medførte en endring i tilleggsskjemaet (omhandlet antall avkryssninger på beskrivelser av barnets temperamentstrekk).

3.4 Gjennomføring av undersøkelsen

Etter godkjenning av prosjektet fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenesten (NSD) (vedlegg 1, s. 91) ble 108 forsendelser med spørreskjemaer og informasjonsbrev (vedlegg 2, s. 93) fordelt til seks barnehager. Styrer vurderte med utgangspunkt i aldersfordeling hvilke avdeling(er) i barnehagen som var aktuell(e) å inkludere. Pedagogisk leder delte ut brevforsendelse til alle foresatte med barn på avdelingen som oppfylte inklusjonskriteriene. Tre uker etter utsendelse hadde 27 skjemaer blitt returnert (25%). På grunn av den lave svarprosenten ble det delt ut ytterligere 18 brev. Disse ble utdelt på en avdeling i en av de allerede rekrutterte barnehagene. Denne muligheten var i forkant avtalt med styrer i den aktuelle barnehagen. Totalt ble det delt ut 126 forsendelser til foresatte til 64 gutter og 62 jenter, fordelt på fødselsårene 2005, 2006, 2007, 2008.

Det ble purret på retur av skjema første gang primo desember og andre gang primo januar 2011, begge ganger ved oppslag på tavler i garderoben i de inkluderte barnehagene (vedlegg 5 og 6, s.101, 102). Det var ikke beskrevet i søknad til NSD at purring ville skje direkte til hver enkelt forelder. Det ble derfor vurdert at purring måtte skje ved oppslag som beskrevet. Denne prosedyren resulterte i totalt 36 returnerte skjema, som utgjør en svarprosent i undersøkelsen på 29 %.

3.5 Respondenter

Det endelige utvalget består av foresatte til 36 barn i alderen 31 til 69 måneder. Gruppen har en aldersmedian på 51 måneder (mean= 51, sd: 8.6), fordelt på 22 gutter og 13 jenter (missing kjønn:1, alder:1). 17 forsendelser ble fordelt til foresatte til barn født i 2008. Av returnerte skjemaer er det kun ett barn som representer denne aldersklassen. En overvekt av forsendelser ble fordelt til foresatte til barn i født i 2006, 2007 (n=88). Det er også disse barna som utgjør majoriteten av utvalget. Forsendelsene ble fordelt jevnt til foresatte til gutter og jenter (51%-49%), mens det er en overvekt av foresatte til gutter (63%) som har respondert. En

sammenligning av distribuerte og returnerte skjema i forhold til kjønn og fødselsår er beskrevet i tabell 3.2.

Tabell 3.2 . Fordeling alder og kjønn distribuerte og returnerte skjema (missing kjønn:1, alder 1).

Fødselsår	2005		2006		2007		2008		total
Kjønn	Gutt	Jente	Gutt	Jente	Gutt	Jente	Gutt	Jente	
Distribuerte skjema n (126) %	12 (10)	9 (7)	23 (18)	26 (21)	18 (14)	21 (17)	11 (9)	6 (4)	126
Returnerte skjema n (34) %	3 (9)	4 (11)	10 (29)	6 (18)	7 (20)	3 (9)	1 (3)	0	34

Det er ingen signifikant forskjell i andel returnerte spørreskjema fra foreldre til barn i den yngste aldersgruppen (2007+2008) sammenlignet med returnerte skjema fra foreldre til barn i den eldste aldersgruppen ($p=0.154$, $df1$). Det er heller ikke signifikant forskjell i andel returnerte skjema i forhold til barnets kjønn ($p=0.245$, $df1$).

3.6 Frafall

Frafall kan i følge Haraldsen (1999, s. 248-278) grupperes i fire kategorier: ureturnerte skjema, blanko returnerte skjemaer, ubesvarte spørsmål og feilsvar. 90 forsendelser ble ikke returnert. I CAPE-F er 1619 av 1620 mulige item skåret, og 70 av 72 mulige svar er besvart. Det er to feilsvar. I tilleggsskjema del I er samtlige spørsmål besvart med tre feilsvar av 252 mulige. I tilleggsskjema del II spørsmål 2-5 er antall mulige svar ikke egnet for summering. Besvarelse på disse spørsmålene henger sammen med avkrysning på CAPE-F. På spørsmål 1 og 6 er 234 av 252 mulige svar besvart.

3.7 Innlegging av data

Før elektronisk innlegging ble alle svarskjemaer screenet. Screeningen identifiserte to CAPE-F skjema med to frekvensavkryssninger på samme aktivitet (skåre 4 og 5). CAPE manual angir at ved dobbel skåring skal høyeste verdi være gjeldende. Feilen ble korrigert i henhold til instruksjon i manualen. Det ble laget en kodebok basert på alle spørsmål i CAPE-F, samt spørsmål og svaralternativ i tilleggsskjemaet. Data ble deretter lagt inn i Statistical Packages for Social Sciences, versjon 18.0 i henhold til kodeboken. Registrering av data fra spørreskjema i SPSS innebærer mulighet for at det kan oppstå feil i datamatriksen. Ulike metoder ble brukt for å sikre nøyaktighet. Data fra hvert skjema ble ført inn i matrisen og umiddelbart sjekket mot skjemaet. Det ble oppdaget feil i plottingen av fem skjema. Det ble deretter utført en stikkprøvekontroll på hvert tredje skjema, der svar på skjemaene ble

kontrollert mot innlagte data. Åtte feil ble oppdaget, tre gjaldt deltakelsesfrekvens på CAPE-F item, tre gjaldt svar på spørsmål 2 til 5 i tilleggsskjemaet del II, mens to gjaldt skåre på spørsmål seks (tilleggsskjema del II). I tillegg ble datamatriksen sjekket i SPSS's egne kommandoer for å oppdage ulovlige kodede verdier og inkonsistente svar. Ingen feil ble avdekket.

3.8 Analyser

3.8.1 Begreps- og innholdsanalyse av CAPE-F

For å undersøke hvordan CAPE-F er forankret i ICF-CY er det gjort en analyse av hvordan deltakelse er operasjonalisert og målt i CAPE-F med bruk av begrepsapparatet og klassifikasjonen i ICF-CY. Materialet for begrepsanalysen er 45 item og tilhørende måleskala i CAPE-F skjemaet, og den norske ICF-CY/ICF versjonen. Analysen er gjennomført i fire trinn. I første trinn undersøkes samsvar mellom målenhetene ved å sammenligne aktuelle sitater i CAPE-F og ICF-CY.

I andre trinn undersøkes hvilke funksjoner CAPE-F måler ved å koble det meningsbærende elementet i hver av de 45 item til koder i delklassifikasjonen aktivitet og deltakelse i ICF-CY. Materialet for denne analysen består av tre elementer. Introduksjon til de fire aktivitetstypene i CAPE-F, spørsmålene og veiledende tekst for samtlige 45 item. De internasjonalt anbefalte kodereglene (Cieza 2005) er benyttet for å knytte item i CAPE-F til den mest presise aktivitets- og deltakelseskategorien i ICF-CY. I henhold til kodereglene skal det meningsbærende konseptet i hvert item kobles til den mest presise ICF- CY kategorien.

Koding er todelt. Først identifiseres det meningsbærende element i aktiviteten, deretter kobles dette til aktuell kode i ICF-CY. For item som kun kan kodes i forhold til funksjon (firetegnskodenivå), men ikke i forhold til det spesifikke aspektet av funksjonen (femtegnskodenivå) angir koblingsreglene at innholdsdimensjonen i item som ikke er eksplisitt nevnt i kategorien, utheves i kursiv. Her illustrert med item nummer 19. ”Høre på historier. Inkluderer å bli lest for, høre på opplesing på CD/MP3”. Kodes til d115, lytte - *høre*. For item som ikke kan kobles til noen kode benyttes beskrivelsen ”not covered” (nc).

Internettverktøyet ICF- CY browser (WHO) er brukt som søkeverktøy. ICF-CY browser gir en oversikt over hele klassifikasjonssystemet. Under ”Søk” skrives det inn fritext. Det kommer da opp en liste med aktuelle koder. Ved å klikke på aktuell kode vises veiledende beskrivelse på hva som omfattes av koden. I tillegg er det gjort håndstøk i ICF-CY manualen.

Koding ble utført av veileder og meg selv. Veileder har lang erfaring med bruk av ICF 's kodeverk, og har gjennomført tilsvarende koding med andre instrument (Østensjø m.fl. 2006). Jeg hadde ikke utført koding tidligere.

For å kunne undersøke samsvar ble koding først utført selvstendig. Tabell 3.3 viser grad av enighet. Enighet representerer at item er kodet med identiske koder. Delvis enighet representerer at det er enighet om aktivitetens funksjon (firetegnskodenivå), men ikke enighet om det spesifikke aspektet ved funksjonen (femtegnskodenivå). Ikke enighet, innebærer at item er koblet til ulike koder. Det forelå enighet for 33 item (73%).

Tabell 3.3 .Grad av enighet mellom utførere av koblingen i ICF-CY koblingen (4 tegns nivå)

Items Cape-førskole	Enighet	Delvis enighet	Ikke enighet
Lekeaktiviteter (9)	8	0	1
Utv av ferdigheter (15)	11	0	4
Fysisk aktiv fritid (10)	6	2	2
Sosiale aktiviteter (11)	8	1	2
Total	33	3	9

For item hvor det ikke forelå enighet etter første fase i kodingsprosessen, ble den endelige kodingen gjennomført ved felleslesing av materialet og koderegler.

I det tredje trinnet av begreps- og innholdsanalysen er det gjort en sammenligning av operasjonalisering av målekonstrukt i CAPE-F og ICF-CY. I det siste trinnet sammenlignes måleskalaene i henholdsvis CAPE-F og ICF-CY.

3.8.2 Statistiske analyser

Siden prosjektet er en pilotstudie, utvalget størrelse begrenset og svarprosenten er lav, er det først og fremst gjort en deskriptiv fremstilling av resultatene. Median og gjennomsnitt er benyttet som mål for sentraltendens, og frekvensfordeling og prosenter som spredningsmål. Ved vurdering av forskjell mellom grupper er det benyttet ikke-parametrisk statistikk (Mann-Whitney U test). For å vurdere hvorvidt parametrisk statistikk eller ikke parametrisk statistikk var aktuell i analysene ble datafordelingen vurdert ved å gjøre boksplokk og histogram. Ikke- parametrisk statistikk stiller ikke så strenge krav til fordelinger og målenivå, og er anbefalt benyttet når utvalget er skjevt eller målingene er foretatt på lavt målenivå (f.eks kjønn) som er aktuelt for dette prosjektet (Bjørndal & Hofoss 2006, s. 90). Kji kvadrat er brukt for å undersøke sammenheng mellom kategoriske variabler.

Manglende data er hull i datamatriksen forårsaket av respondenter som ikke svarer på alle spørsmålene i spørreskjemaene. I hele datamaterialet var det få manglende data. SPSS er konstruert slik at bare valide verdier tas med i databehandlingen. Antall (n) er oppgitt i tabeller og figurer. Så lenge manglende data er tilfeldige og ikke systematiske, medfører ikke dette store vansker med analysen (Polit og Beck 2004, s.553-556).

3.9 Forskningsetisk vurdering

Prosjektet er meldt og godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S (vedlegg 1, s 91). Alle data er behandlet konfidensielt i tråd med forskningsetiske retningslinjer. Foreldre/foresatte er før de ble rekruttert til deltakelse informert om prosjektet gjennom foreldremøter og ved oppslag i barnehagen. Detaljerte opplysninger er gitt i eget informasjonsskriv, hvor særlig frivillighet og beskrivelse av hva som er gjort for å sikre deltakeres anonymitet og konfidensialitet, samt oppbevaring og makulering av data er understreket.

Deltakelse i denne undersøkelsen har vært beregnet til å ta ca 30- 40 minutter. Siden det ikke er oppfølgings undersøkelser, er det antatt at deltakelse ikke har representert en merbelastning av betydning for foreldre/foresatte.

3.10 Metodediskusjon

I metodediskusjonen tar jeg for meg forhold ved materialet og metoden som har betydning for resultatenes reliabilitet og validitet.

3.10.1 Metodisk tilnærming

Pilotstudien, som har til hensikt å undersøke ulike forhold ved CAPE-F er gjennomført som en spørreundersøkelse der foreldre til førskolebarn besvarte spørsmålene i skjemaet og et tilleggsskjema som var utviklet for denne studien. I dag benyttes ofte en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder i en forskningsprosess, for å få en mer helhetlig forståelse av undersøkelsens tema og det fenomenet det forskes på (Lund og Haugen, 2006, s. 37). En slik metodetriangulering kunne også vært aktuell i dette prosjektet. Kvalitative tilnærminger vurderes som godt egnet til å utforske kontekstuelle fenomener, (Bryman 2008, s. 386-387). I kontekstuelle fenomen, som deltakelse kan være et eksempel på, er utgangspunktet at et fenomen må forstås i forhold til konteksten hvor fenomenet foregår. Undersøkelse av spørreskjemaers relevans og anvendbarhet kan innhentes gjennom mer åpne intervjuer

(Gjersing, Caplehorn& Clausen 2010). Studien har godkjennelse fra NSD til å gjennomføre telefonintervju med respondenter som hadde samtykket til at de kunne bli kontaktet for et kort intervju. Slike intervju ble ikke gjennomført fordi materialet ble vurdert til å kunne gi tilstrekkelig grunnlag for å drøfte problemstillingene, og fordi tidsplanen for gjennomføring av studien ville sprekke. For å få noe mer utdypende informasjon ville det imidlertid vært en styrke for studien om intervjuene kunne vært gjennomført.

3.10.2 Respondentenes representativitet

Intensjonen med prosjektet har vært å undersøke CAPE-F i en populasjon av foresatte til førskolebarn. CAPE-F er et kartleggingsinstrument utviklet til bruk i forhold til barn med funksjonsnedsettelse, mens det i denne oppgaven er foresatte til barn uten spesielle vansker som har respondert på undersøkelsen. Hensikten med studien er å få erfaring med et nytt instrument; CAPE-F, foreldres oppfatning av instrumentets relevans, svarvennlighet og kunnskap om hvordan instrumentet fanger opp variasjon i deltakelse hos førskolebarn. Det ble bestemt å rekruttere respondenter via barnehager. Fordi dette er en pilotstudie og undersøkelsen er av svært begrenset omfang, ble det tilstrebet at barnegruppen ikke skulle ha vesentlige vansker. Barn med tildelte spesialpedagogiske ressurser kan ha omfattende problem i forhold til daglig funksjon, og ble derfor ekskludert.

CAPE-F foreligger på norsk, og det ble valgt å tilby deltakelse i studien kun til foresatte som kunne besvare skjemaet på norsk. Informasjon om instrumentets relevans for barn og familier fra ulike etniske kulturer er viktig kunnskap når en benytter kartleggingsinstrument i en klinisk praksis. Eksklusjonskriteriet som er lagt til grunn i denne studien, og at det heller ikke etterspørres om foresattes etniske opprinnelse medfører at studien ikke gir kunnskap om instrumentets aktualitet for familier fra ulike kulturelle opprinnelser.

Studien har en svarprosent på 29%. Lav svarprosent utgjør en svakhet når resultater fra en studie skal benyttes i klinisk praksis, fordi det i liten grad er grunnlag for å si at resultatene er aktuelle i forhold til den populasjonen utvalget representerer. For tverrsnittstudier angis det at svarprosent på undersøkelsen bør være over 70% hvis funnene skal generaliseres til populasjonen (www.kunnskapscenteret.no). Svarprosenten i denne studien er betydelig lavere. Oppgaven er imidlertid en pilotstudie som ikke har som mål å ha et representativt utvalg for førskolebarn. På bakgrunn av dette foretas det ikke generaliseringer utover utvalget som er representert i undersøkelsen.

Det er i hovedsak foresatte til fire- og femåringene som har respondert på undersøkelsen. Barn født i disse årsklassene utgjør 76% av utvalget. CAPE- F kan benyttes på barn fra 2 år til 5 år og 11 måneder, mens barn fra 2 år og 6 måneder deltar i denne studien. Barn under tre år har gjerne plass i såkalte småbarnsavdelinger i barnehagen. Disse avdelingene har et mindre antall barn, og i høstsemesteret som var tidspunktet for gjennomføring av undersøkelsen er det mange barn mellom 1 og 2 år på en småbarnsavdeling, det vil si barn som ikke var aktuelle for deltakelse i studien. Ved å sette inklusjonsalder til 2 år og 6 måneder kunne en rekruttere fra flere avdelinger/grupper i barnehagen med et større antall barn med fødselsår som var aktuelle for studien. Fravær av barn i de yngste og eldste aldersklassene svekker imidlertid studiens muligheter til å undersøke betydningen av alder for deltakelse i ulike aktiviteter. Siden kunnskapen på dette området er begrenset, vil resultatene fra undersøkelsen kunne danne grunnlag for mer inngående studier hvor aktuelle aldersklasser er bedre representert.

I følge WHO er helseulikheter i og mellom land for en stor del sosial bestemt. Utdanning synes å være en faktor som kan påvirke helsefaktorer, og bidra til at sosiale ulikheter i helse skapes og opprettholdes (www.helsedirektoratet.no/gradienten). Det har ikke vært mulig i denne studien å undersøke om det er forskjell i førskolebarns deltakelsesmønster knyttet til foresattes utdanning, da tilnærmet alle foresatte som responderte på undersøkelsen har høyere utdanning. Også andre faktorer som bomiljø kunne en tenke seg kan ha innvirkning på et fenomen som førskolebarns deltakelse i hverdagslivet. Informasjon om bomiljø er etterspurt i tilleggsskjemaet, men også i forhold til denne variabelen var det liten variasjon i utvalget. Det ville imidlertid være interessant å gjøre slike analyser i forhold til denne studiens tema.

3.10.3 Undersøkelsens validitet

Hvor troverdig de foresattes beskrivelse av barnets deltakelse er, avhenger av kvaliteten på datamaterialet. I utfylling av CAPE-F var kun ett item ikke avkrysset og det var to feilsvar. I tillegg var det to foresatte som ikke hadde fylt ut henholdsvis barnets kjønn og barnets alder. At tilnærmet ingen item ble hoppet over og at feilsvar er minimalt indikerer at item i skjemaet var gjenkjennbare og at spørsmålene ble opplevd som relevante å svare på for foresatte.

Validitet går ut på om en måler det en har til hensikt å måle. En viktig vurdering i denne pilotstudien er derfor om spørsmålene i tilleggsskjemaet som er utviklet spesifikt for denne undersøkelsen, er operasjonalisert slik at det er mulig å svare på oppgavens problemstilling.

CAPE-F's svarvennlighet er vurdert ved å stille foresatte konkrete spørsmål om skjemaets utforming. Det etterspørres informasjon om foresattes oppfatning av aktivitetens relevans, og begrunnelse for aktiviteter som angis som lite relevante. For å vurdere relevans i et bredere perspektiv etterspørres det også i hvilken grad barnet liker å delta i aktivitetene. Et sentralt spørsmål i en vurdering av undersøkelsens kvalitet er om svaralternativene til spørsmålene er dekkende, eventuelt om viktige svarmuligheter er utelatt. For at ikke svaralternativene skulle bli for mange, men samtidig sikre at respondenten fant et passende svaralternativ, er alternativene for begrunnelse av liten relevans begrenset til to lukkede kategorier og en åpen kategori; ”andre ting, beskriv ” med et tilhørende kommentarfelt. Svarkategorien ”andre ting, beskriv” ble benyttet 66 ganger, med 38 kommentarer. Det indikerer at svaralternativene slik de er formulert gir en begrenset kunnskap om hvorfor aktiviteter beskrives som lite relevant.

Manglende svar har også betydning for materialets gyldighet. Pilotundersøkelsen som er gjennomført i forkant av denne undersøkelsen er gjennomført blant annet for å rydde opp i begrep som er utydelige og som kan misforstås. I tilleggsskjema del I som etterspør bakgrunnsvariabler er det ingen manglende svar og to feilsvar. I del II er det ikke mulig å angi manglende svar for spørsmål 2-5, fordi utfylling avhenger av skåre i CAPE-F skjemaet. For øvrige spørsmål utgjør manglende svar 7%. Fire respondenter har ikke fylt ut hvor lang tid utfylling av skjemaet tok. Dette spørsmålet er plassert som spørsmål 1 i del II i tilleggsskjemaet. I etterkant ser jeg at dette spørsmålet kunne vært plassert innledningsvis i del I.

Tre respondenter har kommentert at denne delen av spørreskjemaet opplevdes som ”masete”, En respondent besvarte ikke spørsmålene, for ett skjema var utfyllingen av spørsmål 2-5 ufullstendig, og for ytterligere ett skjema var spørsmål 2 mangelfullt besvart . Disse skjemaene er valgt ekskludert i analysene.

Spørsmålene 2-5 i del II krever at foresatte går tilbake i CAPE-F skjemaet og vurderer hvert item i forhold til tre spørsmål: i hvilken grad aktiviteten er relevant, hvis aktiviteten oppleves som lite relevant skal dette begrunnes. Deretter skal foresatte angi i hvilken grad barnet liker hver enkelt aktivitet med en firegradert skala. Spørsmålene er omfattende, men nødvendige å inkludere for å få tilstrekkelig informasjon til å kunne diskutere oppgavens problemstilling. Noen spørsmål i denne delen kan ha generert mindre valide målinger, men gjennomgående synes datakvaliteten å være slik at en kan stole på resultatene.

3.10.4 Begreps- og innholdsanalysen

Begrepsanalysen av CAPE-F er gjennomført med samme prosedyre som studien til Østensjø m.fl. (2006). Analysene er utført ved å gjøre en sammenligning av sitat fra CAPE-F og begrepsapparatet i ICF-CY. Østensjø påpeker at det er problematisk å sammenligne uttrykk som får sin mening i den konteksten hvor de benyttes (Østensjø 2006, s. 496), noe som også vil gjelde for denne undersøkelsen.

Den kvalitative innholdsanalysen av CAPE-F er utført i to trinn. Reliabiliteten er styrket ved at kobling av item til koder i ICF-CY i første trinn er utført selvstendig av to personer, før den endelige koding ble utført som en konsensusprosess. De internasjonalt anerkjente kodereglene (Cieza 2005) er benyttet i koblingsprosessen, og styrker gyldigheten av koblingene.

4. Resultater

Analysene ble utført for å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan er deltakelse i hverdagslivet begrepslagt og målt i CAPE-F med ICF-CY som referanseramme?
- Med hvilket mangfold og intensitet deltar førskolebarn i aktivitetene i CAPE-F?
- Hvilke faktorer ved barnet eller i omgivelsene gir variasjon i deltakelsesintensitet?
- Hvilke aktiviteter savner foresatte i CAPE-F?
- I hvilken grad liker barna å delta i aktivitetene i CAPE-F?
- Er det samsvar mellom deltakelsesintensitet i aktiviteter i CAPE-F og hvor godt barna liker aktivitetene?
- I hvilken grad oppgir foreldre aktiviteter i CAPE-F som relevante, og hvilke begrunnelser gis for liten relevans?
- Er det samsvar mellom deltakelsesintensitet i aktiviteter i CAPE-F og aktiviteter som beskrives som relevante?
- Hvordan er CAPE-F skjemaets svarvennlighet?

4.1 CAPE-F med ICF-CY som referanseramme

I CAPE som CAPE-F er utviklet fra, beskrives ICF modellen som grunnlag for instrumentets begrepsforståelse. For å undersøke hvordan CAPE-F er forankret i ICF-CY er det gjort en analyse av hvordan deltakelse er operasjonalisert og målt i CAPE-F med bruk av både begrepsapparatet og klassifikasjonen i ICF-CY. Analyser av målenheter, målekonstrukt og måleskalaer er gjort ved bruk av sitater fra ICF/ICF-CY og fra instruksjonen i CAPE-F. Analyser av hva CAPE-F inneholder er gjennomført ved å lenke innholdet i det enkelte item til koder i ICF- CY. Resultatene fra analysen er oppsummert i figur 4.1. og tabell 4.2.

4.1.1 Hva måler CAPE-F?

Deltakelse er i ICF-CY definert som ”å engasjere seg i en livssituasjon” (Helsedirektoratet 2010, s. xi). Å engasjere seg er beskrevet i ICF som ” ta del i, bli med i, eller opptatt av et livsområde, bli akseptert, eller ha tilgang til ressurser (Sosial- og Helsedirektoratet 2003, s. 15, fotnote.).

Det første trinnet i analysen var å undersøke samsvar mellom måleenhetene i henholdsvis CAPE-F og ICF-CY. Måleenhetene i ICF-CY er kategorier av funksjoner og miljøfaktorer. Aktiviteter og deltakelse omfatter kategorier ”som dekker hele skalaen av livsområder fra bruk av sansene og grunnleggende læring til sammensatte områder som mellommenneskelige interaksjoner eller sysselsetting” (Helsedirektoratet 2010, s. 66). Måleenheten (item) i CAPE-F er i henhold til instruksjonen til CAPE-F beskrevet med bruk av betegnelsen ”aktiviteter i hverdagslivet” (s. 2). Disse sitatene indikerer at måleenhetene i CAPE-F, slik som i ICF-CY, er kategorier av livsområder.

Det andre trinnet i analysen var å undersøke hvilke funksjoner CAPE-F måler ved å koble det meningsbærende elementet i hver av de 45 item til den mest presise koden i ICF-CY. Samtlige item i CAPE-F med unntak av item 7 ”Utforsking” kunne kodes til aktivitets- og deltakelsesfunksjoner i ICF-CY. Tabell 4.1 gir en oppsummering av hvordan antall koder fordeler seg innenfor de ni aktivitets- og deltakelsesdomene i ICF-CY. Atten av 45 item ble kodet til en definert kategori innenfor ”Samfunnsliv og sosiale livsområde” (d9), åtte til ”Læring og kunnskapsanvendelse” (d1) og seks til ”Viktige livsområder” (d8). Ingen item ble kodet til kategorier innenfor domenet ”Kommunikasjon” (d3) eller ”Egenomsorg” (d5), og bare ett item ble kodet under ”Mellommenneskelige interaksjoner og relasjoner” (d7).

Tabell 4.1. Fordeling av item i CAPE-F innenfor aktivitets- og deltakelsesdomenene i ICF- CY

Type aktiviteter i CAPE-F	Leke-aktiviteter	Utvikling av ferdigheter	Fysisk aktiv fritid	Sosiale aktiviteter	Totalt
Domener i ICF-CY					
d1 Læring og kunnskapsanvendelse	1	5	0	2	8
d2 Allmenne oppgaver og krav	0	1	0	1	2
d3 Kommunikasjon	0	0	0	0	0
d4 Mobilitet	0	2	2	0	4
d5 Egenomsorg	0	0	0	0	0
d6 Hjemmeliv	1	2	1	1	5
d7 Mellommenneskelige interaksjoner og relasjoner	0	0	0	1	1
d8 Viktige livsområder	2	2	0	2	6
d9 Samfunnsliv og sosiale livsområder	4	3	7	4	18
Ikke dekket av ICF	1	0	0	0	1
Totalt antall item	9	15	10	11	45

Tabell 4.2 (s. 45) gir en detaljert oversikt over hvilke koder som er benyttet, totalt 28. Av 44 item kunne 14 kobles til en firetegnskode og 30 item til en femtegnskode, som reflekterer kategorier og spesifikke funksjoner i aktivitets- og deltakelsesklassifisering. Den mest benyttede firetegnskoden var d920 Rekreasjon og fritid (n=6) og spesifiserte koder innenfor denne kategorien: d9201, Idrett (n=2), d9202 Kunst og kultur, (n=4), d9203 Kunsthåndverk (n=1) og d9204 Hobbyer (n=1) og d9205 Selskapelighet (n=1). Firetegnskoden d880 Engasjement i lek (n=5) og en spesifisert kode innenfor kategorien, d8803 Felles lek (n=1), er koden som etter d920 benyttes hyppigst.

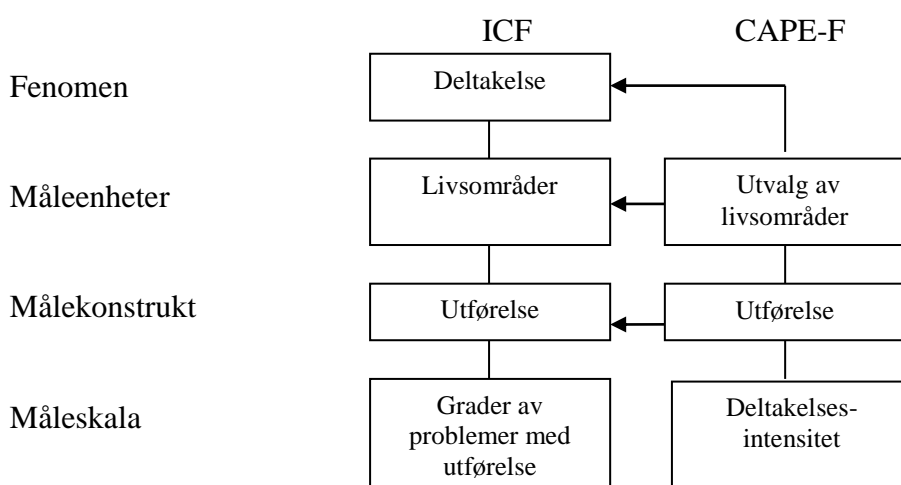
Tabell 4.2 Koding av meningsbærende konsepter i CAPE-F til ICF-CY koder

Item i CAPE-F	ICF-CY			ICF-CY kodetekst
	2-tegn	4-tegn	5-tegn	
Lekeaktiviteter				
1. Leke rollelek eller liksomlek	d1	31	4	Læring v/liksom lek
2. Bygge telt, festning	d8	80	0	Alene lek
3. Samle på ting	d9	20	4	Hobbyer
4. Leke med kjæledyr	d6	50	6	Ta vare på dyr
5. Leke med leker	d8	80	0	Alene lek
6. Formingsaktiviteter	d9	20	3	Kunsthåndverk
7. Utforsking	Nc			
8. Se på TV eller video	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Tv/video</i>
9. Spille på musikkinstrument	d9	20	2	Kunst og kultur
Utvikling av ferdigheter				
10. Hjelp til huset	d6	40	7	Husarbeid
11. Bygge, konstruere	d2	10	2	Utføre enkeltstående oppgave uavhengig av andre
12. Male	d8	80	0	Alene lek
13. Tegne eller fargelegge	d4	40	2	Håndtere
14. Klippe og lime	d4	40	2	Håndtere
15. Legge puslespill	d8	80	0	Alene lek
16. Får svømmeundervisning	d1	55	1	Tilegne seg sammensatte ferdigheter
17. Gymnastikk, turn	d9	20	1	Idrett
18. Deltar i religiøs aktivitet	d9	30	0	Organisert religion
19. Hører på historier	d1	15		Lytte. <i>Høre</i>
20. Henter bøker, filmer etc	d6	20		Skaffe varer, tjenester. <i>Bøker, filmer etc</i>
21. Lære å danse	d1	55		Tilegne seg ferdigheter. <i>Danse</i>
22. Få musikkundervisning	d1	55		Tilegne seg ferdigheter. <i>Musikkundervisning</i>
23. Lese eller se i bøker	d1	40	0	Tilegne seg ferdigheter for å gjenkjenne symboler, figurer, ikoner, tegn, tall, bokstaver, ord.
24. Delta i kommunale klubber	d9	10	1	Formelle sammenslutninger
Fysisk aktiv fritid				
25. Aktivitet ute i naturen	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Aktivitet ute i naturen</i>
26. Danser	d9	20	2	Kunst og kultur
27. Gå på tur	d4	60		Bevege seg omkring på ulike steder. <i>Gå tur</i>
28. Sykling	d4	75	0	Føre et transportmiddel drevet av mannekraft
29. Vannaktiviteter	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Vannaktiviteter</i>
30. Vinteraktiviteter	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Vinteraktiviteter</i>
31. Leke på lekeplassen	d9	10	3	Uformelt samfunnsliv
32. Leke fysiske leker	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Fysiske leker</i>
33. Hagearbeid	d6	50	5	Ta vare på inne- og utendørsplanter
34. Lagidrett	d9	20	1	Idrett
Sosiale aktiviteter				
35. Kle seg ut	d1	30		Gjøre etter. <i>Kle seg ut</i>
36. Spille brettspill eller kort	d2	10	3	Utføre en enkeltstående oppgave i gruppe
37. Spille dataspill	d8	80	0	Alene lek
38. Gå på kino	d9	20	2	Kunst og kultur
39. Gå på en forestilling	d9	20	2	Kunst og kultur
40. Hel- eller halvdagsutflukt	d9	20		Rekreasjon og fritid. <i>Utflukt</i>
41. Gå i selskap	d9	20	5	Selskapelighet
42. Være i en lekegruppe	d8	80	3	Felles lek
43. Ha noen på besøk for å leke	d7	50		Sammensatte mellommenneskelige relasjoner. <i>Lek</i>
44. Bake og lage mat	d6	30	2	Hjelp til å tilberede måltider
45. Høre på musikk	d1	15		Lytte. <i>Musikk</i>

Resultatene fra innholdsanalysen understøtter at CAPE-F måler et utvalg aktiviteter og deltakelsesfunksjoner eller livsområder, slik de er beskrevet og klassifisert i ICF-CY.

Det tredje trinnet i analysen var å undersøke hvordan deltakelse er operasjonalisert som målekonstrukt i henholdsvis ICF-CY og CAPE-F. ICF-CY anvender modifikatoren “Utførelse”. Denne omhandler ”hva en person gjør i sitt nåværende miljø” ..., “fordi det nåværende miljøet også omfatter en sosial sammenheng, kan utførelse også forstås som engasjement i en livssituasjon, eller menneskers opplevde erfaring i deres virkelige livssammenheng” (Helsedirektoratet 2010, 66). Denne sammenhengen inkluderer miljøfaktorene – “alle sider av den fysiske, sosiale og holdningsmessige omverden som kan kodes ved bruk av Miljøfaktorer” (s.66). I CAPE-F operasjonaliseres deltakelse i spørsmålet “Har barnet ditt gjort denne aktiviteten siste fire måneder? “ som stilles for hver av de 45 definerte item. Disse sitatene indikerer at CAPE-F, slik som ICF-CY kartlegger utførelsesaspektet ved deltakelse.

Det siste trinnet i analysen var å sammenligne måleskalaen i CAPE-F med måleskalaen i ICF-CY. ICF-CY måler utførelse ved å gradere barnets problemer på en femgradert skala fra ingen (0) til komplette problemer (4). I CAPE-F måles utførelse ved å beskrive barnets deltakelsesintensitet på en syvgradert skala fra ”en gang siste fire måneder” til ”daglig eller flere ganger daglig”. Analysen viser at CAPE-F måler et annet aspekt ved utførelse enn ICF-CY (figur 4.1).

Figur 4.1 Sammenligning av kartleggingsperspektiv og målebegrep i ICF-CY og CAPE-F

4.2 Spørreskjemaundersøkelsen om CAPE-F

CAPE- F og et tilleggsskjema er fylt ut av foresatte til førskolebarn uten særskilte vansker. Bakgrunnsvariabler beskrives innledningsvis, og deretter presenteres resultat fra analysene som er gjennomført med utgangspunkt i analysespørsmålene.

4.2.1 Karakteristika ved familien og barnet

Bakgrunnsvariabler er beskrevet i tabell 4.3 (s. 48). Det er først og fremst barnas mor som har fylt ut spørreskjemaene. Respondentene fordeler seg i to grupper med hovedvekt på aldersgruppen 36-45 år, og noen færre i aldersgruppen 26-35 år. Også i forhold til arbeid deler materialet seg i tilnærmet to grupper, med en liten overvekt av de som jobber fulltid. I forhold til utdanningsnivå, familierelasjon, boområde og barnas oppholdstid i barnehagen er datamaterialet relativt ensartet. Det er en klar overvekt av respondenter med høyere utdanning. Andelen av befolkningen over 23 år med høyere utdanning i kommunen hvor respondentene er rekruttert er pr 2009 på 32.0% og på landsbasis 25.9%, mens over 80% av respondentene som deltar i denne studien har høyere utdanning (www.ssb.no/emner). Samlivsordninger i utvalget reflekterer ikke samlivsordninger som er typisk i fylket. Samtlige respondenter med unntak av en (97%) angir at barnet bor sammen med begge foreldre, mens, tilsvarende tall for fylket hvor kommunen er hjemmehørende ligger på 74%. 11 respondenter (30.6%) angir at barnet ikke bor sammen søsken. For fylket er andelen barn uten søsken 19.5% (www.ssb.no/emner). Gjennomsnittlig oppholdstid i barnehagen er 35.6 timer (sd 4.7). Det er sammenlignbart med landet for øvrig. Nasjonalt har 87% av barn med fulltidsplass en avtalt oppholdstid på 41 timer (www.ssb.no/emner).

Tab 4.3. Demografiske data

Karakteristikk	Frekvens (n)	Prosent
Kjønn barn (n=35)		
Gutt	22	66.1
Jente	13	36.1
Fødselsår barn (n=35)		
2005	7	20
2006	17	48
2007	10	28
2008	1	2
Respondent (n=36)		
mor	32	88.9
far	4	11.1
Alder respondent (n=36)		
26-35 år	15	41.7
36-45 år	20	55.6
<45 år	1	2.8
Utdanning respondent (n=36)		
grunnskole	1	2.8
videregående skole	5	13.9
høyskole, universitet	30	83.3
Gjennomsnittlig arbeidstid n=36)		
>fulltid	4	11.1
fulltid	16	44.4
>19 timer	8	22.2
<19 timer	3	8.3
ikke arbeid	5	13.9
Barnet bor sammen med (n=36)		
begge foreldre	35	97.2
en forelder	1	2.8
Samværsdøgn pr. mnd (n=36)		
alle døgn	35	97.2
50%	1	2.8
Barnet bor sammen med søsken (n=36)		
ja	25	69.4
nei	11	30.6
Bor i boligområde (n=36)		
boligfelt	28	77.8
bykjerne	4	11.1
landlig	4	11.1
Går i barnehage dag/uke (n=36)		
3 dager	1	2.8
4 dager	7	19.4
5 dager	28	77.8

Når det gjelder barnas temperamentstrekk, beskrev over halvparten av foreldrene sitt barn som "han/hun er veldig sosial" (n= 21), 11 er gutter og ni er jenter (kjønn missing n=1). Like mange angir at "han/hun vil heller leke med andre" (n=21), også her med en fordeling på 11 gutter og ni jenter. For halvparten av disse barna har foresatte krysset av på begge beskrivelsene. For ca. en tredjedel av foresatte (n=11), hvor åtte gutter og tre er jenter, passet beskrivelsen "han/hun er alltid på farten", for fem av barna har foresatte også krysset av på

” han/hun vil heller leke med andre enn å leke alene”. Færre beskriver barnet sitt (fire gutter og en jente) som ”blir lett sjenert” (n=5). For ett barn er denne beskrivelsen kombinert med ”foretrekker rolig lek” og for et annet barn er ”foretrekker rolig lek” koblet med ‘beveger seg vanligvis i et rolig tempo”.

4.2.2 Variasjoner i deltakelsesmangfold i aktiviteter i CAPE-F

Barna i utvalget har i gjennomsnitt deltatt på 33.7 (sd 3.0) av totalt 45 aktiviteter i CAPE-F, med en variasjon på 13 aktiviteter. Høyest gjennomsnittlig deltakelse var innenfor aktivitetstypen ”Lekeaktiviteter” og lavest innenfor “Utvikling av ferdigheter” (tabell 4.4). Dataene er ikke normalfordelt.

Tabell 4.4. Frekvens av deltakelse i aktiviteter, totalt og innen aktivitetstype i CAPE-F

Temaområde Cape-førskole	median	min - maks	mean	sd
Alle item (n=45)	34	28 - 40	33.75	3.0
Lekeaktiviteter (n=9)	8	5 - 9	7.7	1.1
Utvikling av ferdigheter (n=15)	9	7 - 12	9.4	1.0
Fysisk aktiv fritid (n=10)	8	5 - 10	7.9	.9
Sosiale aktiviteter (n=11)	9	5 - 11	8.75	1.5

Det er ingen statistisk signifikant forskjell i mangfold i deltakelse når utvalget grupperes etter alder over/under 51 mnd, når alle item vurderes samlet (p=.396), og heller ikke innen de fire aktivitetstypene i CAPE-F (p=. 234 - .942). Det er heller ingen forskjell i antall aktiviteter barnet deltar i når barna grupperes ut fra foresattes arbeidstid (\geq fulltid og \leq deltid) for alle item samlet (p=.962) eller innen de fire aktivitetstypene (p=.260-.962).

4.2.3 Variasjoner i deltakelsesintensitet i aktiviteter i CAPE-F

Tabell 4.5 (s. 52) gir en samlet oversikt over barnas rapporterte deltakelsesintensitet innenfor de 45 aktivitetene i CAPE-F.

Deltakelse i aktiviteter som foregår daglig eller ukentlig er viktig å identifisere fordi disse åpner for mange læringsmuligheter i førskolebarns hverdagsliv (se pkt 2.4.2, s 22). Med tanke på aktivitetens relevans i en norsk kontekst er det av interesse å klarlegge hvilke aktiviteter som mange gjør aldri eller sjelden.

Deltar daglig eller 2-3 ganger i uken

I syv aktiviteter deltar minimum 2/3 av barna 2-3 ganger i uken eller daglig i CAPE-F. Nesten alle barn (n=33) deltar daglig i “leke med leker” (item 5) og “se på TV eller video” (item 8). Begge aktivitetene tilhører aktivitetstypen “Lekeaktiviteter”. Alle blir lest for minst 2-3

ganger i uken (item 19, n=35). Fire andre aktiviteter som mer enn 2/3 av barna gjør minst to ganger i uken er "hjelp til med husarbeid" (item 10, n=26), "tegne eller fargelegge" (item 13, n=24), "lese eller se i bøker" (item 23, n=25), og "høre på musikk" (item 45; n=21). Item 10, 13 og 23 inngår i aktivitetstypen "Utvikling av ferdigheter, mens item 45 er kategorisert i gruppen 'Sosiale aktiviteter'.

Deltar ukentlig til daglig

I 19 aktiviteter deltar minimum halvparten av utvalget fra en gang i uken til daglig. I tillegg til de syv aktivitetene som er beskrevet ovenfor, fremstår seks andre aktiviteter med høy grad av ukentlig deltakelse. Disse er "Bygge og konstruere" (item 11, n=30), "aktiviteter ute i naturen", (item 25, n=25), "gå på tur" (item 27, n=26), "sykling" (item 28, n=24), "leke på lekeplassen" (item 31, n=26) og "leke fysiske leker" (item 32, n=25). "Bygge og konstruere" er kategorisert under "Utvikling av ferdigheter". De øvrige item tilhører aktivitetstypen "Fysisk aktiv fritid". Øvrige aktiviteter hvor minimum halvparten av barna deltar ukentlig til daglig er "klippe/lime" (item 14, n=18) "forming" (item 6, n= 20) "rollelek" (item 1, n=24), "pusle" (item 15, n=19), "danser" (item 26, n=19), "bake og lage mat" (item 44, n=18)

Deltar mindre 2-3 ganger i måneden eller aldri

I 11 aktiviteter deltar minimum halvparten av barna to til tre ganger i måneden eller sjeldnere. Disse er "bygge telt, festning" (item 2, n= 21), "spille på instrument" (item 9, n=20), "male" (item 12, n=21), "klippe og lime" (item 14, n=18) "vannaktiviteter" (item 29, n= 19), "hagearbeid" (item 33, n= 23), brettspill/kort (item 36, n=18). Klippe og lime er en aktivitet hvor utvalget fordeler seg likt på sjelden deltakelse og ukentlig/daglig deltakelse (n=18). De resterende fem aktivitetene tilhører kategorien "sosiale aktiviteter". "Gå på kino" (item 38, n=26), og "gå på forstilling" (item 39, n=24) er aktiviteter som barna tar del i, men over halvparten gjør det sjeldnere enn en gang i måneden, og ca. 1/3 gjør det aldri. "Hel- og halvdagsutflukt" (item 40, n=24), "gå i selskap" (item 41, n=34) utpeker seg ved at minimum 2/3 av utvalget deltar sjelden.

Det er totalt syv aktiviteter som mer enn ¾ av barna aldri har deltatt i. Fem av disse er kategorisert som "Utvikling av ferdigheter", hvor tre omfatter å få undervisning i henholdsvis "svømming" (item 16, n=32), "dans" (item 21, n=30) og "musikk" (item 22, n=35), og de to andre er deltakelse i "religiøse aktiviteter" (item 18, n=32) og "kommunale klubber" (item 24, n=33). Resterende aktivitetene hvor et flertall av barna ikke deltar er "lagidrett" (item 34, n=30) som tilhører kategorien "fysisk aktiv fritid", og "lekegruppe" (item 42, n=28)

tilhørende ”Sosiale aktiviteter”. Utover disse syv aktivitetene, er det også over halvparten som ikke har deltatt i ”gymnastikk eller turn” (item 17, n=21) som er kategorisert under ”Utvikling av ferdigheter”. Denne aktiviteten innebærer gymnastikk, turn ledet av en trener, men inkluderer også uformell turnaktivitet som huske, hoppe etc.

Forskjell i deltakelsesintensitet

Det er statistisk signifikant forskjell i deltakelsesintensitet når utvalget grupperes etter alder (over og under 51 måneder) på tre aktiviteter i CAPE-F, ”leke med kjæledyr” $p=.035$, ”pusle” $p=.001$, og ”kle seg ut” $p=.039$, hvor et flertall av de eldste barna som leker med kjæledyr ukentlig eller daglig, mens det er et flertall av de yngste barna som deltar med høyest intensitet i pusleaktiviteter og utkledding.

Tabell 4.5. Fordeling av skåre på deltakelsesintensitet for 45 item i CAPE-F (n=36)

Aktiviteter i CAPE-F	0 g	1g/ 4 mnd	2g/ 4 mnd	1g/ mnd	2-3g/ mnd	1g/ uke	2-3g/ uke	≥1g/ daglig	median (range)
Lekeaktiviteter (n=9)									
1. Rollelek/liksolek	4	1	0	2	5	5	7	12	6 (0-6)
2. Bygge telt, festning	3	3	2	9	7	8	3	1	4 (0-7)
3. Samle på ting	8	0	5	2	8	5	5	3	4 (0-7)
4. Leke med kjæledyr	16	0	2	3	2	5	1	7	3 (0-7)
5. Leke med leker	0	0	0	0	0	0	3	33	7 (6-7)
6. Formingsaktiviteter	3	1	1	3	8	9	8	3	5 (0-7)
7. Utforsking*	9	0	0	5	11	5	5	0	4 (0-6)
8. Se på TV/video	0	0	0	0	0	2	1	33	7 (5-7)
9. Spille på instrument	3	0	3	7	10	6	7	0	4 (0-6)
Utvikling av ferdigheter (n=15)									
10. Hjelpe til i huset	0	0	0	1	3	6	14	12	6 (3-7)
11. Bygge/konstruere	1	0	1	0	4	14	12	4	5 (0-7)
12. Male	6	1	6	7	7	7	2	0	3 (0-6)
13. Tegne/fargelegge	0	0	0	2	4	6	13	11	6 (3-7)
14. Klippe og lime	0	0	4	4	10	7	7	4	5 (2-7)
15. Legge puslespill	4	0	2	3	8	15	3	1	5 (0-7)
16. Svømmeundervisning	32	0	0	0	2	2	0	0	0 (0-5)
17. Gymnastikk/turn	21	0	1	4	3	5	2	0	0 (0-6)
18. Religiøs aktivitet	32	2	2	0	0	0	0	0	0 (0-2)
19. Høre på historier	0	0	0	0	0	1	12	23	7 (5-7)
20. Hente bøker/DVD	8	1	5	10	0	5	3	4	3 (0-7)
21. Lærer å danse	30	0	0	0	0	5	0	1	0 (0-6)
22. Musikkundervisning	35	0	0	0	0	1	0	0	0 (0-5)
23. Leser/ser i bøker	0	0	0	1	2	8	18	7	6 (3-7)
24. Delta i klubber	33	0	0	0	1	2	0	0	0 (0-5)
Fysisk aktiv fritid (n=10)									
25. Aktiviteter i naturen	0	1	0	0	10	8	14	3	5 (1-7)
26. Danser	9	0	2	1	5	3	14	2	5 (0-7)
27. Gå på tur	1	0	2	2	5	11	13	2	5 (0-7)
28. Sykling	3	0	0	0	9	11	10	3	5 (0-7)
29. Vannaktiviteter	5	1	4	7	7	10	1	1	4 (0-7)
30. Vinteraktiviteter	15	4	1	1	0	5	9	1	1 (0-7)
31. Leke på lekeplassen	2	0	2	2	4	8	11	7	6 (0-7)
32. Leke fysiske leker	0	1	4	3	3	9	14	2	5 (1-7)
33. Hagearbeid	9	2	4	5	12	3	1	0	3 (0-6)
34. Lagidrett	30	0	0	1	1	4	0	0	0(0-5)
Sosiale aktiviteter (n=11)									
35. Kle seg ut	3	1	1	8	6	7	6	4	4 (0-7)
36. Spille brettspill/kort	1	2	4	3	9	14	2	1	4 (0-7)
37. Spille dataspill	15	1	0	0	2	8	7	3	5 (0-7)
38. Gå på kino	10	11	11	3	1	0	0	0	1 (0-4)
39. Gå på en forestilling	12	13	7	4	0	0	0	0	1 (0-3)
40. Hel/halvdagsutflukter	2	1	9	15	7	1	1	0	3 (0-6)
41. Gå i selskap	2	1	5	11	17	0	0	0	3 (0-4)
42. Være i en lekegruppe	28	2	1	3	2	0	0	0	0 (0-4)
43. Ha lekebesøk	5	2	1	6	9	7	6	0	4 (0-6)
44. Bake og lage mat	1	3	1	3	10	10	7	1	5 (0-7)
45. Høre på musikk	2	0	2	2	4	5	11	10	6 (0-7)

*item 7, n=35

4.2.4 Deltakelse i formelle og uformelle aktiviteter

I CAPE er aktivitetene kategorisert som formelle/ uformelle (kap 2.6.1, s. 26). Dette er ikke gjort for CAPE-F, men utført i denne studien med de samme kriterier som er anvendt i CAPE.

Tabell 4.6. Kategorisering av aktivitetene (item) i CAPE-F som formell eller uformell

Item i CAPE-F	Uformell	Formell
Lekeaktiviteter		
1. Rollelek/liksolek	X	
2. Bygge telt, festning	X	
3. Samle på ting	X	
4. Leke med kjæledyr	X	
5. Leke med leker	X	
6. Formingsaktiviteter	X	
7. Utforsking	X	
8. Se på TV/video	X	
9. Spille på instrument	X	
Utvikling av ferdigheter		
10. Hjelpe til i huset	X	
11. Bygge/konstruere	X	
12. Male	X	
13. Tegne/fargelegge	X	
14. Klippe og lime	X	
15. Legge puslespill	X	
16. Svømmeundervisning		X
17. Gymnastikk/turn		X
18. Religiøs aktivitet		X
19. Høre på historier	X	
20. Hente bøker/DVD	X	
21. Lærer å danse		X
22. Musikkundervisning		X
23. Leser/ser i bøker	X	
24. Delta i klubber		X
Fysisk aktiv fritid		
25. Aktiviteter i naturen	X	
26. Danser	X	
27. Gå på tur	X	
28. Sykling	X	
29. Vannaktiviteter	X	
30. Vinteraktiviteter	X	
31. Leke på lekeplassen	X	
32. Leke fysiske leker	X	
33. Hagearbeid	X	
34. Lagidrett		X
Sosiale aktiviteter		
35. Kle seg ut	X	
36. Spille brettspill/kort	X	
37. Spille dataspill	X	
38. Gå på kino	X	
39. Gå på en forestilling	X	
40. Hel/halvdagsutflukter	X	
41. Gå i selskap	X	
42. Være i en lekegruppe		X
43. Ha lekebesøk	X	
44. Bake og lage mat	X	
45. Høre på musikk	X	
Total	37	8

Åtte av 45 aktiviteter i CAPE-F ble kategorisert som formelle aktiviteter og de resterende som uformelle (tabell 4.6). Alle er sammenfallende med aktivitetene i CAPE- F hvor over halvparten av barna aldri har deltatt (n= 21-32).

4.2.5. Aktiviteter som ikke inngår i CAPE-F

Tjuesju aktiviteter er beskrevet av 14 foresatte under punkt 46-48 ("andre aktiviteter") (tabell 4.7). Fjorten av aktivitetene kunne som vist i tabellen inngå i totalt ni definerte item i CAPE-F, mens 13 aktiviteter synes ikke å være dekket av eksisterende item i CAPE-F. Av disse 13 kan alle, med unntak av en (synging) plasseres i en av de fire aktivitetstypene i CAPE-F (tabell 4.8, s.55).

Tabell 4.7. Aktiviteter beskrevet under item 46-48 i CAPE-F.

Akt 46-48	Item i CAPE-F	Deltakelsesintensitet
Skrive (n=2)	nc	1 gang i uken/2-3 ganger i uken
Regne	nc	1 gang i uken
Huske	Item 31. Leke på lekeplassen	1 gang om dagen eller mer
Hoppe på trampoline (n=2)	Item 32. Leke fysiske leker	2-3 ganger i uken
Hjelpe pappa ute	Item 33. Hagearbeid	2-3 ganger i uken
Lek (dukker, lego) (n=2)	Item 5. Leke med leker	Daglig - 2-3 ganger i uken
Skiskole	Item 34. Lagidrett	1 gang i uken
Sparkesykkel	Item 28. Sykling	1 gang i uken
Fjellturer	Item 40. Hel- eller halvdagsutflukt	1 gang i uken
Kjøre tog, fly, båt	Item 40. Hel- eller halvdagsutflukt	1 gang i mnd
Museumsbesøk	Item 40. Hel- eller halvdagsutflukt	1 gang i mnd
Lage egne historier/eventyr	Item 1. Leke rollelek, liksom lek	2-3 ganger i uken
Leke butikk	Item 1. Leke rollelek, liksom lek	1 gang i uken
Halloween	Item 41. Gå i selskap	1 gang siste 4 mnd
Kjøre fihjuling (n=2)	nc	2-3 ganger uken/2-3 ganger i mnd
Telttur	nc	1 gang siste fire mnd
Handle matvarer	nc	2-3 ganger i mnd
Synging	nc	Daglig
Besøk hos venninner (n=2)	nc	1 gang i mnd/ 2-3 ganger i mnd
Leke med storesøster og hennes venner	nc	1 gang i uken
Bruk av div. verktøy (hammer, drill, tvinger)	nc	2-3 ganger i uken
Reise – oppdage andre steder	nc	1 gang siste mnd
Totalt 27 aktiviteter		

nc: omfattes ikke av item i CAPE-F

Tabell 4.8. Aktivitetstype for aktiviteter som ikke inngår i CAPE-F

Akt 46-48	
Skrive	Utvikling av ferdigheter
Regne	Utvikling av ferdigheter
Skrive bokstaver	Utvikling av ferdigheter
Handle matvarer	Utvikling av ferdigheter
Bruk av verktøy	Utvikling av ferdigheter
Kjøre firhjuling	Fysisk aktiv fritid
Kjøre elektrisk bil	Fysisk aktiv fritid
Besøke andre	Sosiale aktiviteter
Besøk hos venninner	Sosial aktiviteter
Telttur	Sosial aktiviteter
Leke med storesøster og hennes venner	Sosial aktiviteter
Reise – oppdage andre steder	Sosial aktiviteter
Synging	nc*

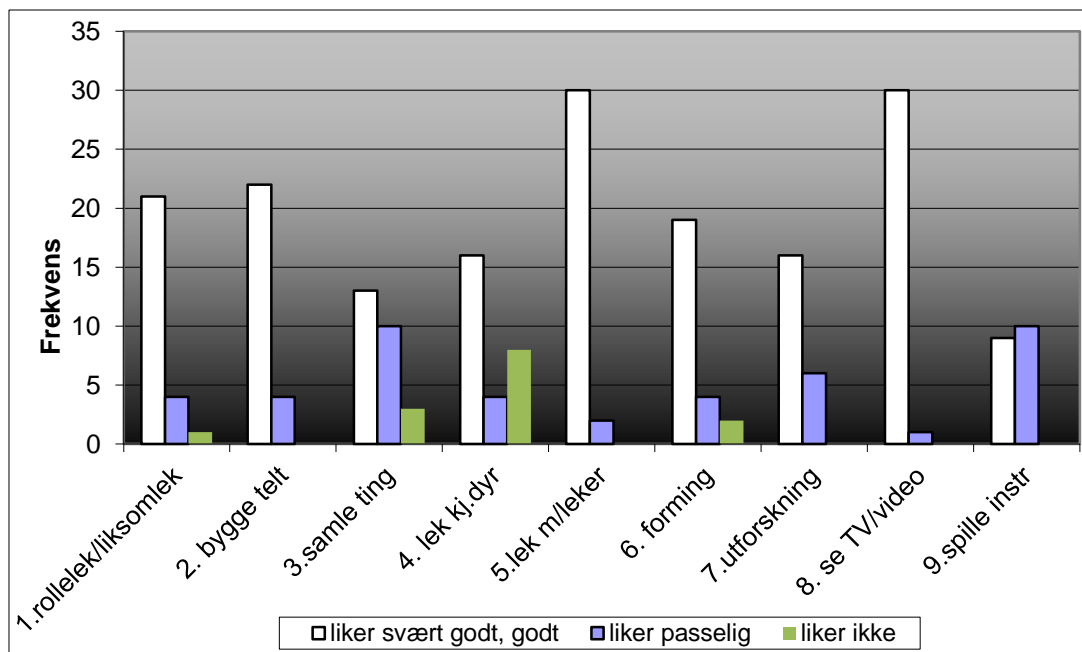
*nc: aktiviteten kan ikke plasseres innenfor aktivitetstypene i CAPE-F

4.3. Barnas glede av deltakelse i aktiviteter i CAPE-F

Barnas rapporterte glede av å delta i aktivitetene i CAPE-F presenteres for hver aktivitetstype i grafiske fremstillinger. I analysen er kategoriene ”liker svært godt” og ”godt” slått sammen. Barnas glede av å delta i aktivitetene er rapportert med antall barn. Videre sammenlignes prosentandelen barn som liker aktiviteten svært godt/godt med prosentandelen barn som deltar ukentlig (1-3 ganger i uken) og daglig (tabell 4.5). Deltakelsesfrekvensen beskrives som *regelmessig deltakelse*. Forskjell i andeler på mer enn 20 % er vurdert som liten grad av samsvar. En cut off på 20% er valgt for å sikre at forskjeller blir identifisert, og samtidig tillate en “naturlig variasjon”.

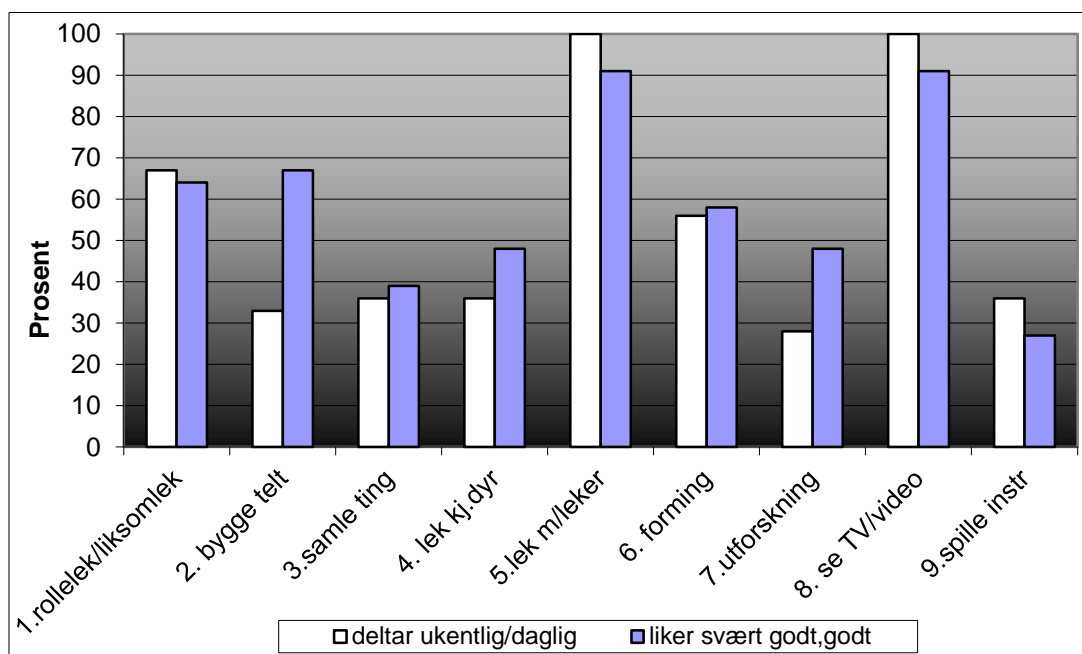
4.3.1 Lekeaktiviteter

I fem av ni lekeaktiviteter liker minimum halvparten av barna (n= 19-30) svært godt / godt å delta. To aktiviteter “Lek med leker” (n= 30) og “se på TV/Video” (n=39) utpeker seg med en andel på over 2/3 (fig 4.2, s.56) av barna. Ingen aktiviteter har andel på over 1/3 på beskrivelsen “liker ikke”.

Figur 4.2. Lekeaktiviteter. Fordeling av antall barn på kategoriene liker svært godt/godt, liker passelig, liker ikke (n=33)

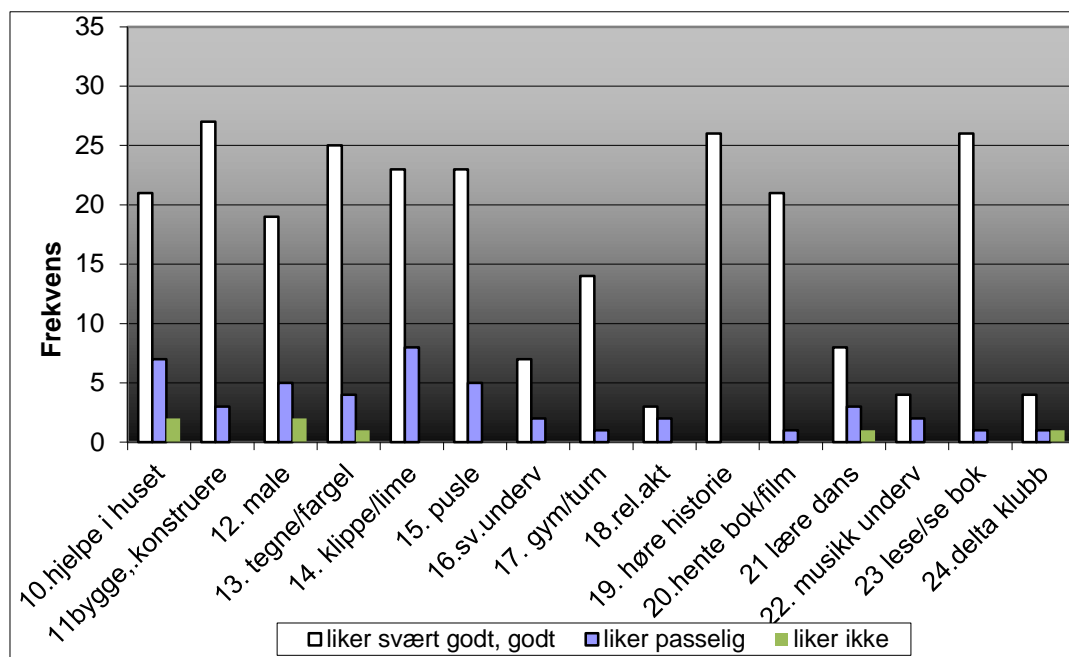
For syv aktiviteter samsvarer prosentandelen barn som liker aktivitetene svært godt/godt med prosentandelen barn som deltar regelmessig, mens det for to aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.3). Særlig skiller aktiviteten “bygge telt, festning” seg ut med en forskjell på 34%, hvor andelen som deltar regelmessig er mindre enn andelen som liker aktivitetene.

Figur 4.3. Sammenligning andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i kategorien ”Lekeaktiviteter” og prosentandel barn som liker aktiviteten svært godt/godt.

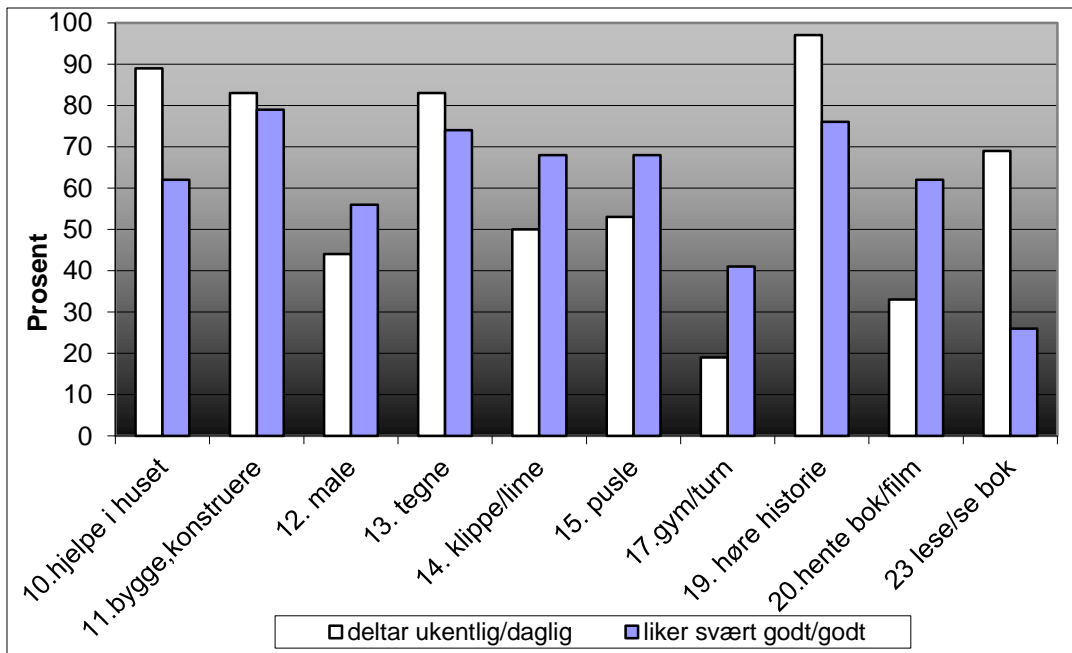
4.3.2 Utvikling av ferdigheter

I ni av 15 aktiviteter liker minimum halvparten av utvalget (n=19-27) svært godt/godt å delta (figur 4.4). Fire av disse ("konstruere", "tegne", "høre historier", "lese/ se bok") utpeker seg med en andel på over 2/3 av barna. Ingen aktiviteter har andel på over 1/3 på beskrivelsen "liker ikke".

Figur 4.4. Utvikling av ferdigheter. Fordeling av antall barn på kategoriene liker svært godt/godt, liker passelig, liker ikke (n=34).

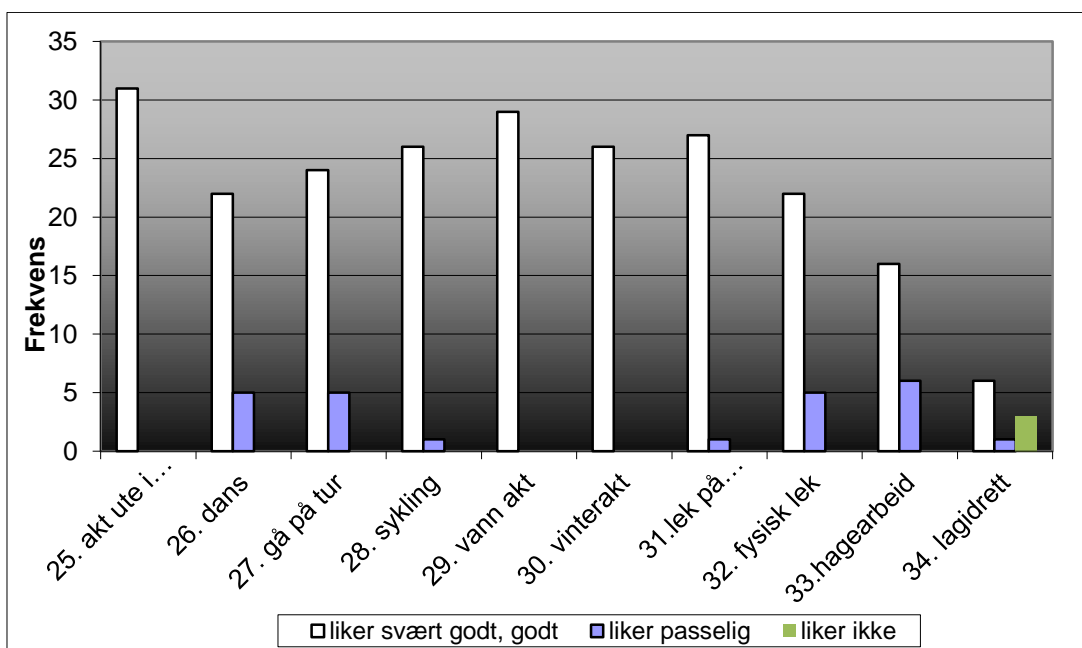
For fem aktiviteter samsvarer prosentandelen som liker aktiviteten med andelen barn som deltar regelmessig, mens det for fem aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.5, s 58). Særlig skiller tre aktiviteter seg ut ved at andelen som deltar regelmessig er *større* enn andelen som liker aktiviteten svært godt/godt. Disse er "hjelpe til i huset", "lese, se i bok" og "hjelpe til med husarbeid", hvor særlig "hjelpe til i huset" skiller seg ut med en forskjell på 30%. To aktiviteter skiller seg ut ved at andel som deltar regelmessig, er mindre enn andelen som liker aktiviteten svært godt/godt. "Hente bok, film" viser en forskjell på 41% .

Figur 4.5. Sammenligning andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i kategorien ”Utvikling av ferdigheter” med andel barn som liker aktiviteten svært godt/godt.

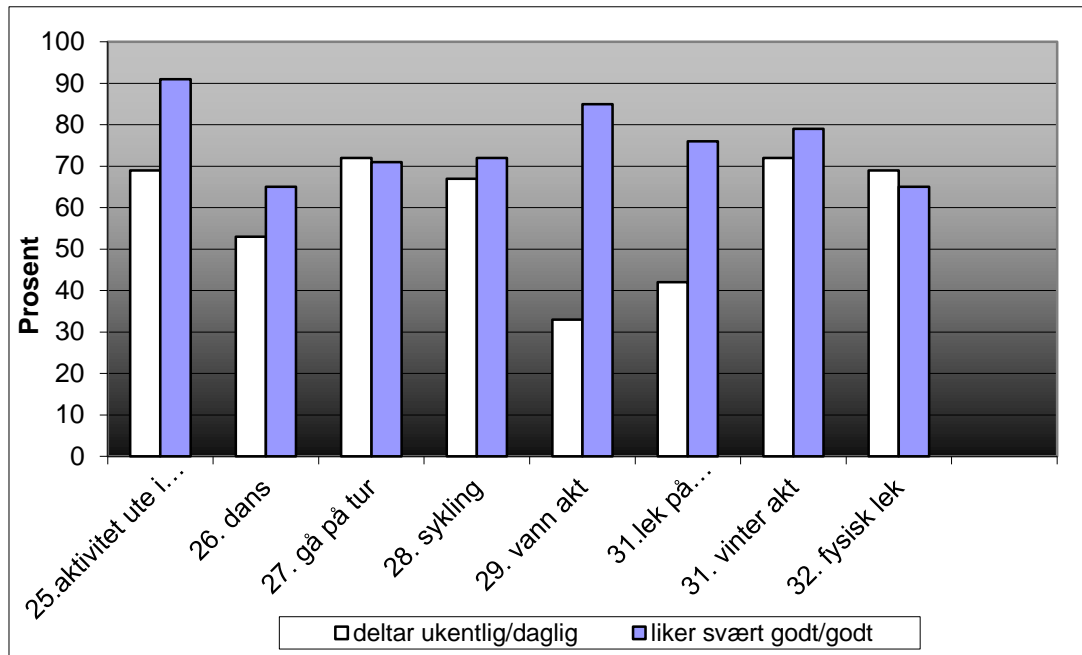
4.3.3 Fysisk aktiv fritid

I åtte av 10 aktiviteter liker minimum halvparten av barna (n= 22-35) svært godt/godt å delta (figur 4.6). Fem aktiviteter, ”uteaktivitet”, ”sykling”, ”vannaktivitet” og ”lek på lekeplassen” utpeker seg med en andel på over 2/3 av barna (figur 4.6). Ingen aktiviteter har andel på over 1/3 på beskrivelsen ”liker ikke”.

Figur 4.6. Fysisk aktiv fritid. Fordeling av antall barn på kategoriene liker svært godt/godt, liker passelig, liker ikke (n=33)

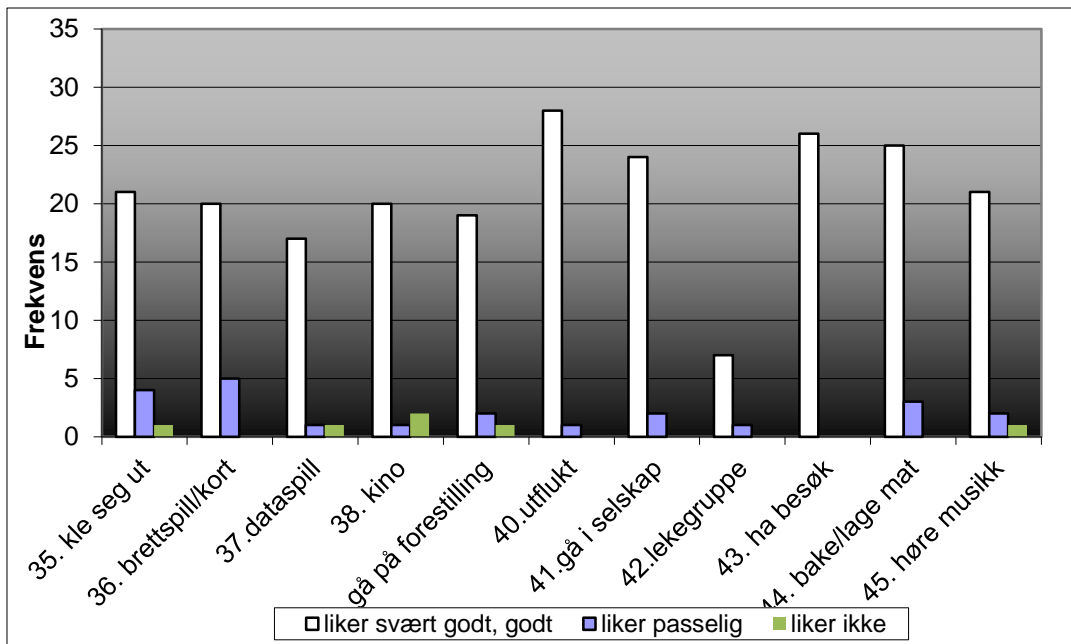
For fem av aktivitetene samsvarer andelen barn som liker aktiviteten svært godt/godt med andel barn som deltar regelmessig, mens det for tre aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.7). Særlig skiller “vannaktiviteter” og “lek på lekeplassen” seg ut med en forskjell på henholdsvis 52 og 35%, hvor andelen som deltar regelmessig er mindre enn andelen som liker aktivitetene.

Figur 4.7. Sammenligning andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i kategorien ”Fysiske aktiviteter” med andel barn som liker aktiviteten svært godt/godt.

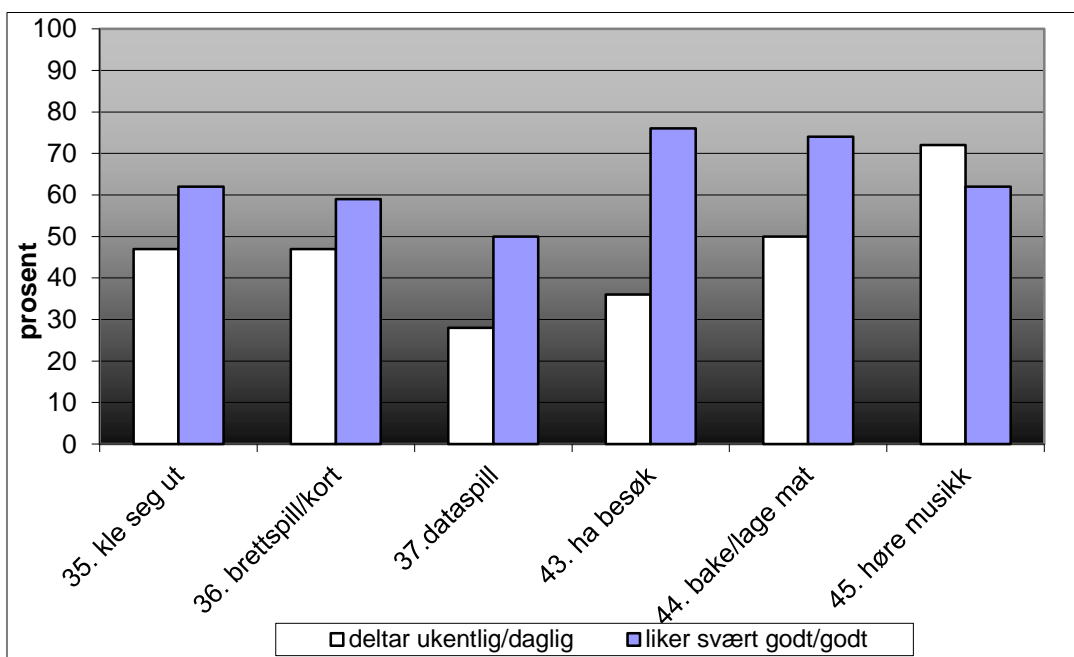
4.3.4 Sosiale aktiviteter

I ni av 11 aktiviteter liker minimum halvparten av utvalget (n=19 -28) svært godt/godt å delta (figur 4.8, s.60). Fire aktiviteter “utflukt”, ”gå i selskap”, “ ha besøk” og ”lage mat” utpeker seg med en andel på over 2/3 av barna. Ingen aktiviteter peker seg ut med andel på over 1/3 på beskrivelsen “liker ikke”.

Figur 4.8. Sosiale aktiviteter. Fordeling av antall barn på kategoriene liker svært godt/godt, liker passelig, liker ikke (n=34.)

For tre av aktivitetene samsvarer andelen barn som liker aktiviteten svært godt/godt med andelen som deltar regelmessig, mens det for tre aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.9). Særlig skiller “ha besøk” seg ut med en forskjell på 30% hvor andelen som deltar regelmessig er mindre enn andelen som liker aktivitetene.

Figur 4.9. Sammenligning mellom andel barn som deltar regelmessig i kategorien ”Sosiale aktiviteter” og andel barn som liker aktiviteten svært godt/godt

4.3.5 Oppsummering

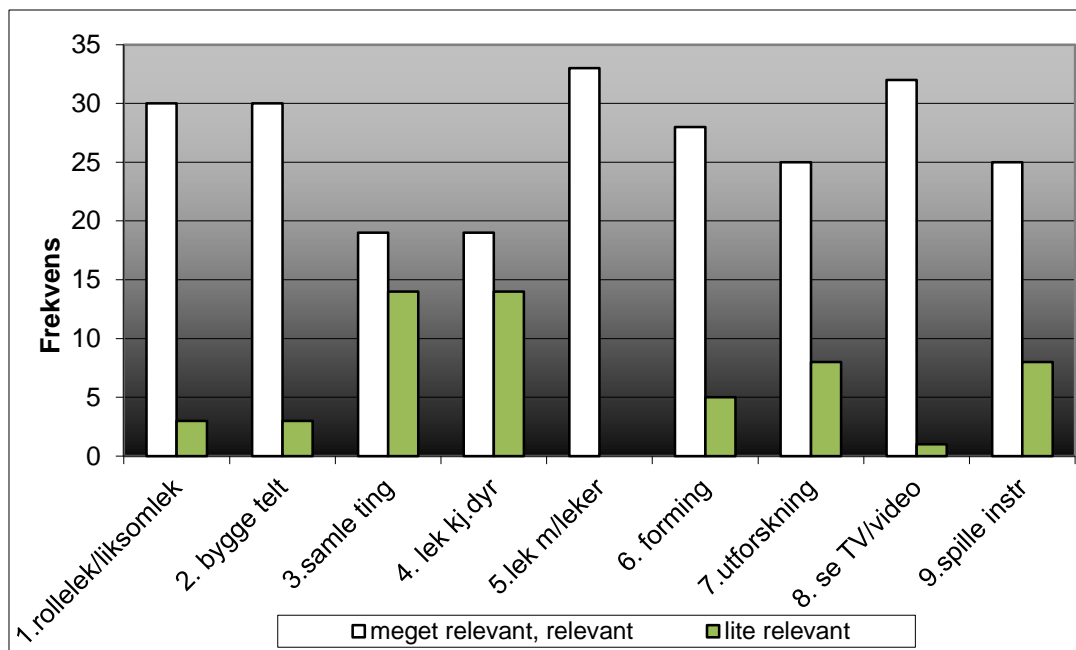
Det er totalt 31 aktiviteter hvor minimum halvparten av barna liker svært godt/godt å delta. I 20 aktiviteter er det samsvar mellom andel som deltar regelmessig og andel som beskriver at barnet liker aktiviteten meget godt/godt. Det er en forskjell i andel på minimum 20 % i 13 aktiviteter. Tre av disse peker seg ved at andel som deltar er større enn andelen som liker aktiviteten svært godt eller godt. For øvrige aktiviteter er andelen som deltar ukentlig/daglig mindre enn andel som liker aktiviteten.

4.4. Relevans av aktivitetene i CAPE-F for barnet og familien

Respondentens beskrivelser av aktivitetenes relevans presenteres for hver aktivitetstype i grafiske fremstillinger. I analysen er kategoriene ”meget relevant” og ”relevant” slått sammen. Prosentandelen som beskriver aktiviteten som meget relevant/relevant er sammenlignet med prosentandel barn som deltar ukentlig (1-3 ganger i uken) og daglig. (tabell 4.5). Deltakelsesfrekvensen beskrives som *regelmessig deltakelse*. I likhet med sammenligning av deltakelse og barnets glede av aktiviteten er det også her valgt en cut-off på 20%. Begrunnelse for aktiviteter som oppleves som lite relevante er kvantifisert i tabeller. Begrunnelser som faller inn under ”annet” kategorien beskrives i teksten.

4.4.1 Lekeaktiviteter

Syv av totalt ni aktiviteter angis som meget relevant/relevant av minimum to tredjedeler av respondentene (n=25-33) (figur 4.10, s.62). Særlig utpeker ”rollelek/ liksom lek”, ”bygge telt”, ”lek med leker” og ”se på TV/Video” seg ved at tilnærmet hele utvalget beskriver aktivitetene som meget relevant/relevante. To aktiviteter, ”samle på ting” og ”lek med kjæledyr” beskrives som lite relevant av nesten halvparten av utvalget(n=14).

Figur 4.10. Foresattes beskrivelse av lekeaktiviteters relevans fordelt på kategoriene meget relevant/relevant, lite relevant (n=33)

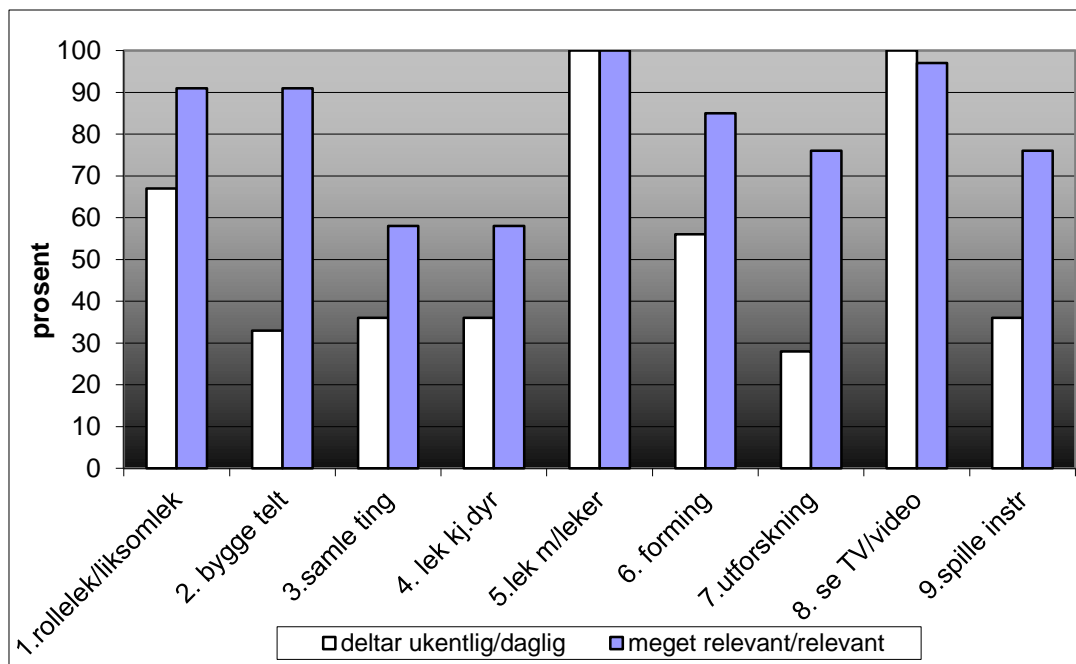
Svarkategorien ”andre ting, beskriv” (n= 24) er hyppigst benyttet for å begrunne liten relevans (tabell 4.10). Særlig utpeker ”lek med kjæledyr” seg (n=9).

Totalt har 15 respondenter begrunnet kategorien ”andre ting” i kommentarfeltet. Syv har angitt at de ikke har kjæledyr, og et barn er redd for dyr. Øvrige kommentarer er: aktivitetene har begrenset interesse for barnet (n= 5), har ikke TV (n=1), har ikke musikkinstrument (n=1), ikke prioritert på grunn av liten tid (n=1).

Tabell 4.9. Begrunnelse for lav relevans av lekeaktiviteter.

Aktiviteter i CAPE-F	Barnets alder	Gjør ikke aktiviteten	Andre ting
1. Rollelek/liksomlek	2	0	1
2. Bygge telt, festning	0	1	3
3. Samle på ting	7	2	3
4. Leke med kjæledyr	0	4	9
6. Formingsaktiviteter	2	0	2
7. Utforskning*	3	3	2
8. Se på TV/video	0	0	1
9. Spille på instrument	1	4	3
Total	15	14	24

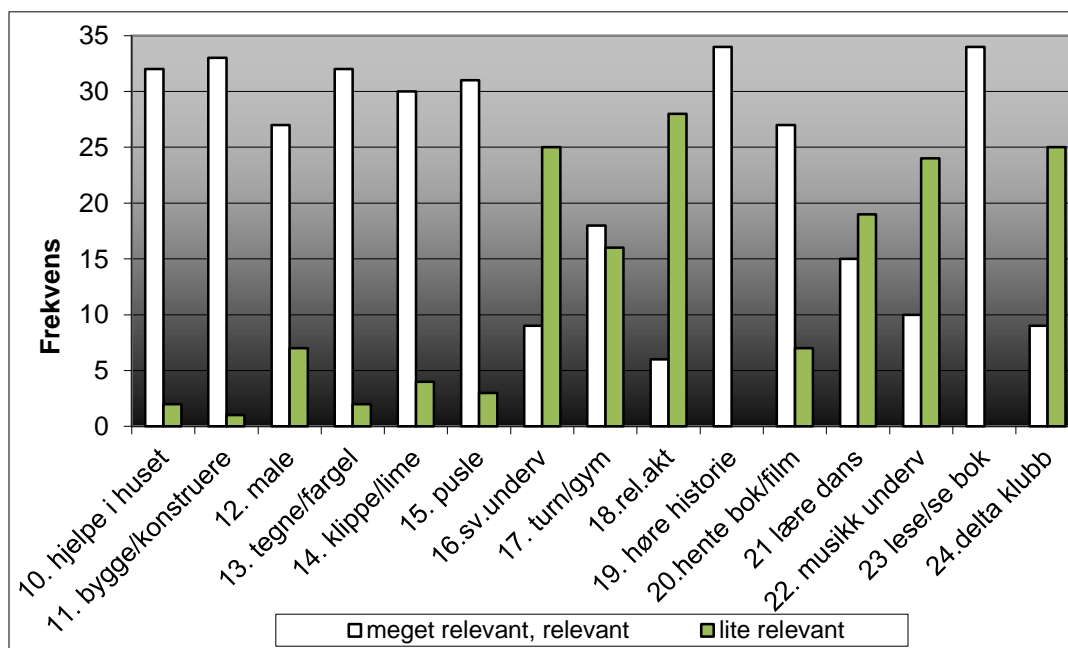
I to aktiviteter samsvarer andelen barn som deltar regelmessig med andelen foresatte som beskriver aktiviteten som meget relevant/relevant, mens det for syv aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.10). Særlig skiller ”bygge telt”, ”utforskning” seg ut med forskjeller på henholdsvis 58 og 48%, hvor andel som deltar regelmessig er lavere enn andel som beskrives aktivitetene som meget relevant/relevant.

Figur 4.11. Sammenligning mellom andel barn som deltar regelmessig i "Lekeaktiviteter", og andel foresatte som angir aktiviteten som meget relevant/relevant.

4.4.2 Utvikling av ferdigheter.

Ni av 14 aktiviteter angis som meget relevant/relevant av 2/3 av respondentene (n=27-33) (figur 4.12). Særlig utpeker "høre historier" og "lese/se bok" seg med at tilnærmet hele utvalget beskriver aktiviteten som meget relevant/relevant. Fem aktiviteter beskrives som lite relevant av minimum halvparten av utvalget (n=18-27). Disse er "svømmeundervisning", "religiøs aktivitet", "lære dans", "musikkundervisning", "delta i klubb". "Religiøs aktivitet" utpeker seg med høyest andel.

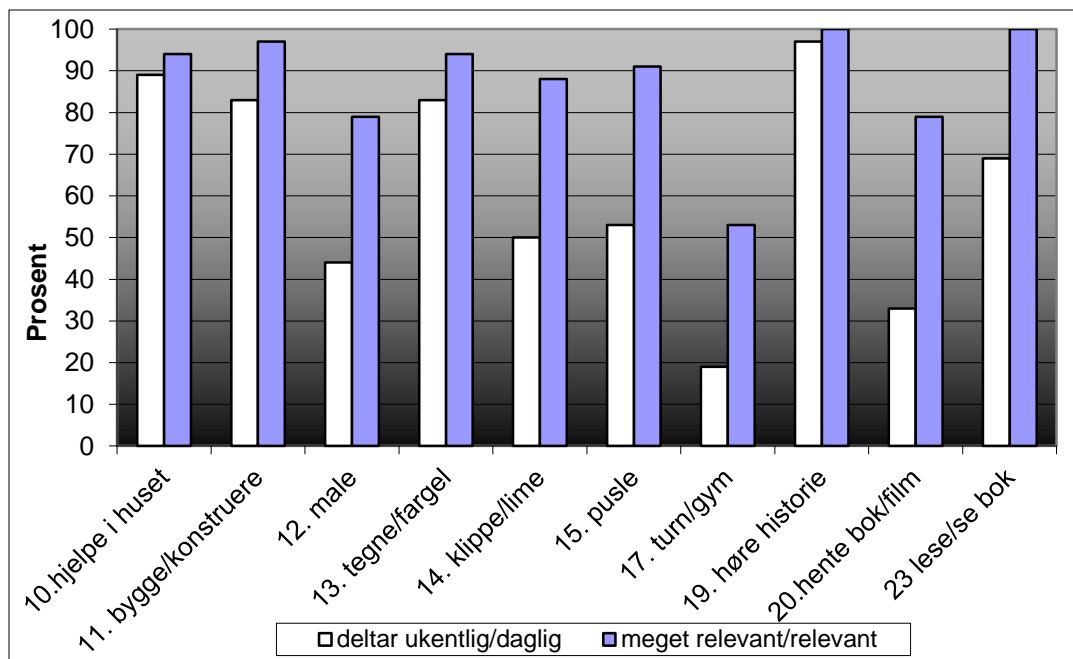
Figur 4.12. Foresattes beskrivelse av relevans av ferdighetsutviklende aktiviteter fordelt på kategoriene meget relevant/relevant, lite relevant (n= 34)

Svarkategorien ”gjør ikke aktiviteten” (n=108) er hyppigst benyttet for å begrunne liten relevans, hvor ”religiøs aktivitet” (n=26) peker seg ut. Totalt har åtte respondenter begrunnet ”andre ting” i kommentarfeltet. Tre er ikke religiøse. Øvrige kommentarer er: ikke interessert i aktivitetene (n=3), prioriterer ikke organisert aktivitet (n=1), ikke meldt på kurs (n=1).

Tabell 4.10. Begrunnelse for liten relevans av ferdighetsutviklende aktiviteter

Aktiviteter i CAPE-F	Barnets alder	Gjør ikke aktiviteten	Andre ting
10. Hjelpe til i huset	2	0	1
11. Bygge/konstruere	2	0	0
12. Male	2	3	1
13. Tegne/fargelegge	1	1	2
14. Klippe og lime	2	0	0
15. Legge puslespill	1	1	1
16. Svømmeundervisning	7	14	2
17. Gymnastikk/turn	3	11	2
18. Religiøs aktivitet	1	26	2
19. Høre på historier	0	0	0
20. Hente bøker/DVD	1	4	2
21. Lærer å danse	1	15	3
22. Musikkundervisning	5	17	3
23. Leser/ser i bøker	0	0	0
24. Delta i klubber	7	16	2
Total	35	108	21

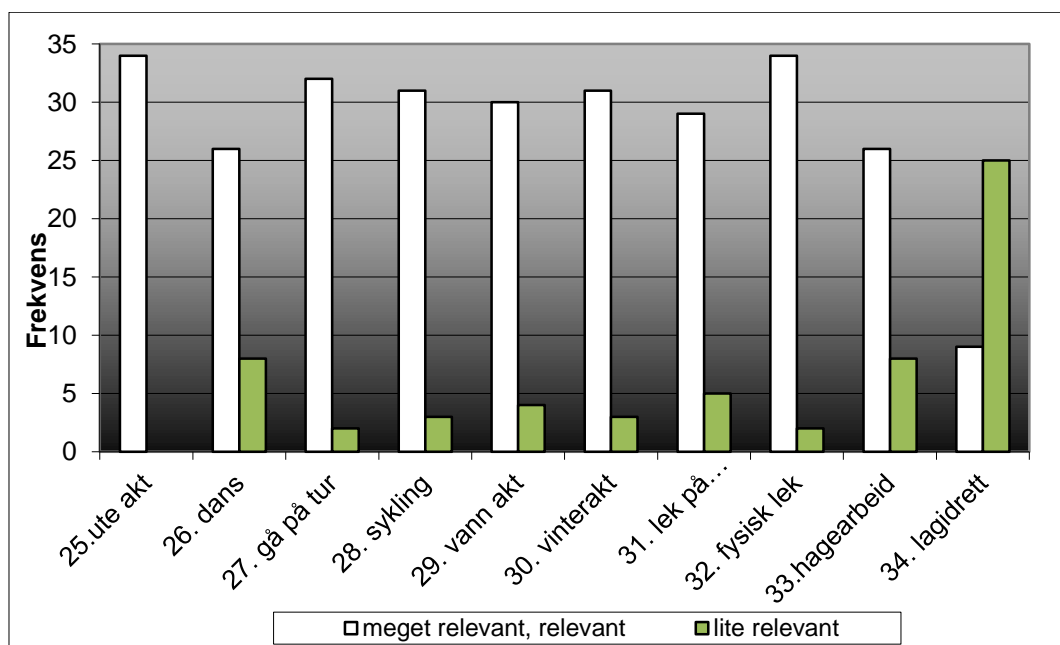
For fire av aktivitetene samsvarer andelen barn som liker aktiviteten svært godt/godt med andelen aktiviteter som foresatte beskriver som meget relevant/relevant, mens det for seks aktiviteter er mindre grad av samsvar (figur 4.13, s 65). Særlig skiller ”hente bok/film” seg ut med en forskjell på 47% hvor andel som deltar er lavere enn andel som beskrives aktivitetene som meget relevant/relevant.

Figur 4.13. Sammenligning mellom andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i "Utvikling av ferdigheter" og andel foresatte som angir aktiviteten som meget relevant/relevant.

4.4.3 Fysisk aktiv fritid

Ni av 10 aktiviteter angis som meget relevant/relevant av minimum 2/3 deler av respondentene (n=26-34) (figur 4.14). Særlig peker "uteaktivitet", "gå på tur", "sykling" og "fysisk lek" seg ut med høye andeler (n=31-34). En aktivitet "lagidrett" vurderes som lite relevant av over 2/3 deler av utvalget (n= 25).

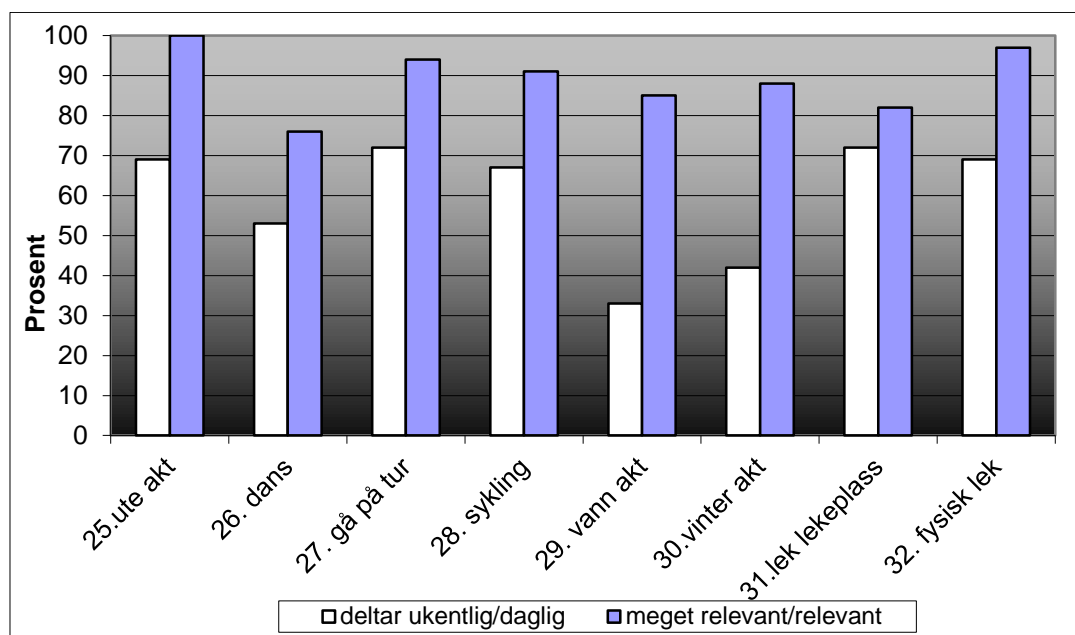
Figur 4.14. Foresattes beskrivelse av relevans av fysiske aktiviteter fordelt på kategoriene meget relevant/relevant, lite relevant (n=34)

Svarkategorien ”gjør ikke aktiviteten” (n=28) er hyppigst benyttet for å begrunne liten relevans (tabell 4.12). ”Lagidrett” peker seg ut ved at både ”barnets alder” (n=13) og ”gjør ikke aktiviteten” (n=11) begrunner liten relevans. Totalt har 13 respondenter begrunnet ”andre ting” i kommentarfeltet. To angir at organisert aktivitet ikke prioriteres. Øvrige kommentarer er at barnet har liten interesse for aktivitetene (n=4), man ikke har lekeplass i nærheten (n=2), har ikke hage (n=1), årstid begrenser (n=3), unødvendig å gå på tur for å være aktiv (n=1).

Tabell 4.11. Begrunnelse for lite relevans av fysiske aktiviteter i CAPE-F

Aktiviteter i CAPE-F	Barnets alder	Gjør ikke aktiviteten	Andre ting
26. Danser	0	6	2
27. Gå på tur	0	1	1
28. Sykling	1	0	2
29. Vannaktiviteter	0	2	0
30. Vinteraktiviteter	0	1	2
31. Leke på lekeplassen	0	2	3
33. Hagearbeid	1	0	3
34. Lagidrett	13	11	1
Total	15	23	14

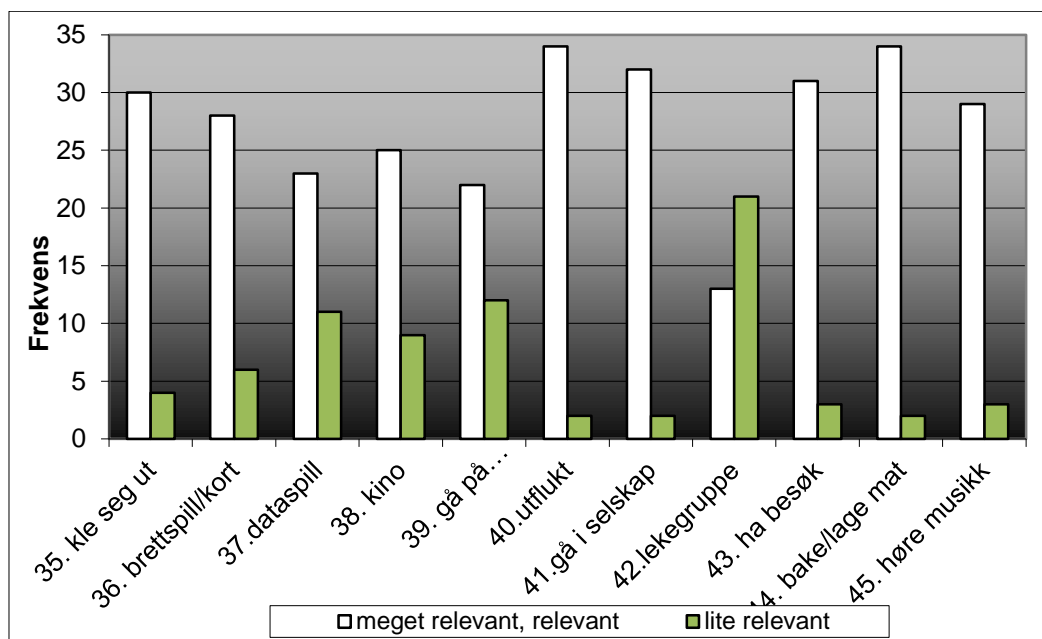
For en aktivitet samsvarer andelen barn som liker aktiviteten svært godt/godt med andelen aktiviteter som foresatte beskriver som meget relevant/relevant, mens det for åtte er mindre grad av samsvar (figur 4.15). Særlig skiller ”vannaktivitet” og ”vinteraktivitet” seg ut med forskjeller på 52 og 48%, hvor andel som deltar er lavere enn andel som beskriver aktivitetene som meget relevant/relevant

Figur 4.15. Sammenligning mellom andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i kategorien ”Fysisk aktiv fritid” og andel foresatte som angir aktiviteten som meget relevant/relevant.

4.4.4 Sosiale aktiviteter

Ni av total 11 aktiviteter angis som meget relevant/relevant av 2/3 deler av utvalget (n=23-34) (fig 4.16). Særlig peker ”Utflukt”, ”gå i selskap”, ”ha besøk” og ”bake/lage mat” seg ut med høye andeler (n=31-34). En aktivitet, ”deltakelse i lekegruppe” peker seg ut ved at minst halvparten (n=21) beskriver aktiviteten som lite aktuell.

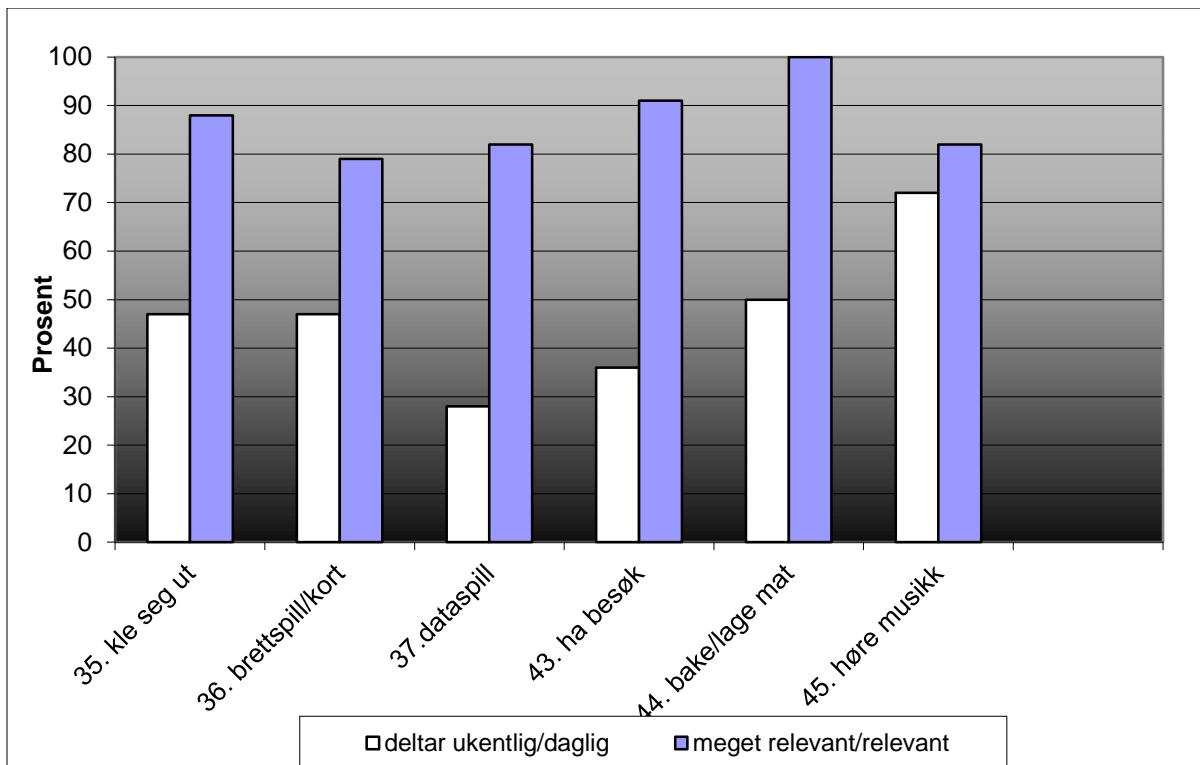
Figur 4.16. Foresattes beskrivelse av relevans av sosiale aktiviteter fordelt på kategoriene meget relevant/relevant, lite relevant (n=34)

Svarkategorien ”gjør ikke aktiviteten” (n=41) er hyppigst benyttet for å begrunne liten relevans (tabell 4.12). Særlig peker ”lekegruppe” seg ut (n=16). Tabellen viser at barnets alder spiller inn for aktiviteter som ”brettspill”, ”dataspill”, ”kino”. Totalt har to respondenter begrunnet ”andre ting” i kommentarfeltet. En angir at barnet har ikke interesse for aktivitetene, og en at barnet vil høre lydbok, ikke musikk.

Tabell 4.11. Begrunnelse for liten relevans av sosiale aktiviteter i CAPE-F

Aktiviteter i CAPE-F	Barnets alder	Gjør ikke aktiviteten	Andre ting
35. Kle seg ut	0	3	0
36. Spille brettspill/kort	6	4	0
37. Spille dataspill	6	4	0
38. Gå på kino	6	4	0
39. Gå på en forestilling	3	6	1
40. Hel/halvdagsutflukter	0	1	0
41. Gå i selskap	0	0	2
42. Være i en lekegruppe	0	16	2
43. Ha lekebesøk	1	1	1
45. Høre på musikk	1	2	1
Total	23	41	7

For to aktiviteter samsvarer andelen som deltar regelmessig med andelen som liker aktiviteten svært godt/godt, mens det for fire er mindre grad av samsvar (figur 4.17). ”Ha besøk skiller seg ut med en forskjell på 55% hvor andel som deltar regelmessig er lavere enn andel som beskrives aktivitetene som meget relevant/relevant.

Figur 4.17. Sammenligning mellom andel barn som deltar regelmessig i aktiviteter i kategorien ”Sosiale aktiviteter” og andel foresatte som angir aktiviteten som meget relevant/relevant.

4.4.5. Oppsummering

Totalt 34 aktiviteter beskrives av 2/3 av utvalget som meget relevant/relevant for barnet og familien, mens seks beskrives som lite relevante av minimum halvparten av utvalget. I 18 aktiviteter er det samsvar mellom andel som deltar regelmessig og andel som beskriver aktiviteten som meget relevant/relevant, mens det er en forskjell på minimum 20% i 16 aktiviteter. For alle aktiviteter er andelen som deltar regelmessig mindre enn andel som beskriver aktivitetene som relevante.

4.5 CAPE-F’s svarvennlighet

Henholdsvis 33 og 34 respondenter har besvart spørsmålene som omhandler CAPE-F’s uforming og svarvennlighet, mens 33 respondenter har angitt hvor lang tid de brukte på å fylle ut skjemaet.

Respondentene har svart på seks spørsmål som omhandler ulike forhold ved skjemaet, med svarkategoriene ” helt enig, enig, uenig, helt uenig”. Alle foresatte er helt enig (n= 18), eller enig (n=16) i at aktivitetene i CAPE-F er godt beskrevet. Så mange som 11 angir at tegningene som illustrerer hver aktivitet kunne vært tatt bort, mens 23 respondenter er uenig (n=15) eller helt uenig (n= 7) i dette. 28 av 33 respondenter synes at svarkategoriene i CAPE-F for hvor ofte barnet deltar er dekkende.

Gjennomsnittlig tid brukt til utfylling av CAPE-F er 18 minutter (sd 7.8) , som varierer fra 7 til 40 minutter. Seks respondenter synes utfylling av skjemaet tok for lang tid (helt enig: n=1, enig: n= 5), mens 28 respondenter er uenig (n=23) eller helt uenig (n=5) i dette. De fleste respondenter (n= 29) synes at CAPE-F skjemaet ikke er for omfattende. Samtlige foreldre med unntak av en er helt enig (n= 5) eller enig (n=28) i at CAPE-F ga en god oversikt over sitt barnets deltakelse.

5.0 Diskusjon

I diskusjonen vil jeg ta for meg resultatene fra begreps- og innholdsanalysen og spørreskjemaundersøkelsen, se på sammenhenger og drøfte i lys av aktuell teori og forskning.

5.1 CAPE-F med ICF-CY som referanseramme

5.1.1 Deltakelsesfunksjoner i CAPE-F

Begreps- og innholdsanalysen viser at CAPE-F er forankret både i ICF- CY's begrepsapparat og klassifikasjon. I lenkingen er det totalt benyttet 28 koder, syv firetegnskoder og 21 femtegnskoder, mens ICF-CY inneholder totalt 130 firetegnskoder og 391 femtegnskoder. Det viser at CAPE-F dekker et begrenset spekter av mulige aktivitets- og deltakelsesfunksjoner. CAPE-F etterspør funksjoner som hovedsakelig er klassifisert i fem av ni kapitler i ICF-CY. Domenet (d9) "Samfunnsliv og sosiale livsområder" skiller seg ut med 41% av kodene. Deretter følger (d1) "Læring og kunnskapsanvendelse" med 18% av kodene, (d6) "Viktige livsområder"(14%), (d6) "Hjemmeliv" (11%), (d4)"Mobilitet" (9%) (tabell 4.1, s.43). Dette innebærer at funksjoner innen domene (d3)"Kommunikasjon", (d5) "Egenomsorg" og (d7) "Mellommenneskelige interaksjon og relasjoner" ikke spesifikt etterspørres i CAPE-F.

I Children's Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE) som CAPE-F er utledet fra, beskrives det eksplisitt i manualen at instrumentet ikke omhandler deltakelse i egenomsorg eller mobilitet (King m.fl. 2004, s.11). Kodingen viser at CAPE-F omhandler noen få funksjoner innen domenet "Mobilitet" (n=4), men har hovedfokus på aktiviteter som i ICF-CY er klassifisert som rekreasjons- og fritidsaktiviteter (d 920). Firetegnskoden, eller femtegnskoder som angir mer spesifikke aktiviteter innenfor dette området, ble benyttet for en av tre item i CAPE-F. Den andre funksjonen som peker seg ut omhandler barns lek. Koden d880, engasjement i lek, ble benyttet for 14% av item i CAPE-F.

Adolfsson m.fl. (2010) har som en del av en større studie, gjort en innholdsanalyse av 12 ulike instrumenter som omhandler barns deltakelse og koblet instrumentene til koder i ICF-CY. Både CAPE og Pediatric Evaluation of Disability Inventory (PEDI), som er et mye anvendt instrument både i klinisk arbeid og i forskning, er inkludert i studien. Når en sammenligner med lenking av CAPE kodes CAPE-F til fem kapitler, mens item i CAPE til fire kapitler. Disse er "Kommunikasjon", "Hjemmeliv", "Viktige livsområder" og "Samfunnsliv og sosiale

livsområder”. CAPE har som CAPE-F hovedfokus på rekreasjon og fritid, noe som også er beskrevet av forfattere i CAPE manualen. For CAPE er to av tre item kodet til dette kapitlet, mens i CAPE-F gjelder dette for en av tre. Den største forskjellen mellom de to instrumentene er lekingen av koder til domenet ”Lærings- og kunnskapsanvendelse”. Mens 18% av item i CAPE-F kodes i dette domenet, er det ingen i CAPE. 20% av item i CAPE kobles til koder innen domenet ”Viktige livsområder”, mens andelen i CAPE-F er 14%. Sammenligningen bekrefter at CAPE-F omhandler de samme områdene som CAPE, med unntaket av fokus på lærings- og kunnskapsanvendelse som er fraværende i CAPE.

Lenking av item i PEDI (Adolfsson 2010, s. 10-11), viser at i motsetning til i CAPE-F, er bare ett item i PEDI kodet til ”Samfunnsliv og sosiale livsområder”. I PEDI tilhører hoveddelen av kodene domeneene ”Egenomsorg” (29%) og ”Mobilitet” (34%), mens disse er som beskrevet nesten ikke brukt for å kode innholdet i CAPE-F. 11% av item kobles til kapitlet ”Lærings og kunnskapsanvendelse”, som er en litt mindre andel enn i CAPE-F (18%).

Sammenligningen av innholdet i CAPE-F med CAPE og PEDI med bruk av ICF-CY som referanseramme, tydeliggjør både likheter og forskjeller mellom hvilke funksjoner som måles i de tre instrumentene som alle kartlegger barns funksjon. Ett kartleggingsinstrument vil ikke kunne dekke alle livssituasjoner som barn kan inngå i. Studien viser at analyser av ulike instrument med ICF-CY som referanseramme gir informasjon som er av betydning for valg av og bruk av standardiserte instrumenter i klinisk habilitering.

Instrumenter med innhold som samsvarer med ICF-CY, vil også i større grad åpne for bruk av ICF-CY som felles referanseramme for ulike fagprofesjoner. Dette er i tråd med norske helsemyndigheters intensjoner hvor implementering av ICF-CY i praksis står sentralt (Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering, s. 28).

5.1.2 Operasjonalisering og måling av deltakelse i CAPE-F

Begrepsanalysen viser at deltakelse i CAPE-F som i ICF-CY, er operasjonalisert i konstruktet ”utførelse” som uttrykker hva barnet gjør i sitt vanlige miljø. Måleskalaen for utførelse som benyttes i CAPE-F skiller seg imidlertid fra måleskalaen i ICF-CY. Mens CAPE-F måler utførelse som frekvens av deltakelse, så graderer ICF-CY barnets problemer med utførelse.

ICF-CY er ikke en test eller et kartleggingsinstrument, men en klassifikasjon av funksjon og funksjonshemming, som ved bruk av koder og gradering samler, og/eller systematiserer data man allerede har om et barns funksjon eller en hel gruppe barns funksjon. Kodingen og graderingen gir en beskrivelse som er ”standardisert”, og som kan benyttes blant annet for å gjennomføre sammenligninger av funksjon i befolkningen og mellom land. På sikt er målet at funksjonsdata som er samlet inn som del av forskning eller klinisk virksomhet skal kunne oversettes til ICF koder slik at en lettere kan gjøre sammenligninger på tvers av virksomheter og mellom land (Cieza 2005).

CAPE-F derimot er et kartleggingsinstrument hvor hensikten er å kartlegge førskolebarns deltakelse. Dette gjøres ved å måle med hvilken intensitet barnet utfører definerte hverdagssituasjoner. Skåre fra kartleggingen utgjør et grunnlag for utarbeidelsen av konkrete tiltaksplaner og habiliteringsmål for enkelt barn eller grupper av barn, eller i en evaluering av tiltak. Både CAPE-F og ICF-CY måler som beskrevet barnets utførelse, mens instrumentets og klassifikasjons ulike formål gjenspeiles i måleskalaene.

Med fokus kun på barnets deltakelsesfrekvens vurderer CAPE-F deltakelse i et individ perspektiv, og utelater således konteksten og relasjonen mellom barn og foreldre/omsorgspersoner. I et økologisk og sosiokulturelt perspektiv er deltakelse en forutsetning for barns utvikling og læring, hvor samspillet mellom barnet og omgivelsene er sentralt (Imsen 2005). Rogoff (2003, s. 285-286) understreker betydningen av hverdagssituasjoner som kjennetegnes av at barn og foreldre begge er deltakere i hverdagslivets aktiviteter. Også i forordet i ICF-CY understrekes barnets nærmeste omgivelser.

”Barns funksjon kan således ikke betraktes isolert, men heller som ”barnet i en sammenheng med familiesystemet” (Sosial- og helsedirektoratet 2010, s. xi).

Mangfold, deltakelsesfrekvens, men også kontekst (sammen med voksne, andre barn, fysisk miljø og artefakter, ulike arenaer) (Molin 2004, s.74), engasjement i aktiviteten (iherdighet, oppmerksomhet, problemløsning (Almqvist m.fl. 2004, s.141), interesse og preferanser for aktiviteter (Almqvist 2010, s. 3) og bruk av assistanse (Østensjø m.fl. 2006, Rosenberg m.fl. 2010), er ulike aspekter ved barns deltakelse.

I CAPE er kontekstuelle faktorer, objektive og subjektive faktorer som barnets glede av aktiviteten inkludert (King m.fl. 2004). Et nylig utviklet instrument, Children Participation Questionnaire (CPQ) (Rosenberg m.fl. 2010) måler deltakelse i hverdagslivet for barn i alderen 4-6 år kategorisert med utgangspunkt i "the Occupational Therapy Practice Framework" (s. 1634), i seks områder: personlig ADL, instrumentell ADL, lek, fritid, sosial deltakelse og opplæring. Innholdet i CPQ er ikke lenket til ICF-CY. I tillegg til måling av mangfold og intensitet i deltakelse, er også barnets behov for assistanse, barnets glede av å delta og foreldres tilfredshet med barnets deltakelse inkludert i kartleggingen i CPQ. Dette er aspekter som så langt ikke er operasjonalisert i CAPE-F.

I pilotstudien er gleden ved barnets deltakelse i aktivitetene i CAPE-F kartlagt. Analysen viser at barna har glede av aktiviteter som de deltar regelmessig eller ofte i, men også at de liker godt/svært godt aktiviteter hvor de deltar sjeldnere. Analysene viser også at for noen aktiviteter ("hjelp til i huset, "høre på historier") er andelen barn som liker aktiviteten betydelig mindre enn andel barn som deltar ukentlig/daglig.

Resultatene illustrerer et viktig aspekt ved måling av deltakelse, nemlig at kvantitet ikke nødvendigvis kan likestilles med kvalitative aspektet ved deltakelse. Rosenberg m.fl. (2010) fant at barn med funksjonsnedsettelse deltok i færre aktiviteter, med lavere intensitet, og de hadde mindre glede av aktivitetene og behov for mer assistanse enn barn uten spesielle vansker.

Pilotstudien og studien til Rosenberg m.fl. (2010) understøtter betydningen av å måle både objektive og subjektive aspekter ved deltakelse. Med tanke på at bruksområdet for denne type kartleggingsinstrumenter er barn med ulike funksjonsproblemer, synes det å være behov for å inkludere flere mål på barns deltakelse, og som inkluderer barnas omsorgspersoner i CAPE-F.

5.1.3. Operasjonalisering av lek i CAPE-F og ICF-CY

Seks item (14%) i CAPE-F er kodet til kapitlet "Viktige livsområder" i aktivitets- og deltakelsesklassifikasjonen i ICF-CY, hvor to av disse er kategorisert i aktivitetstypen "Lekeaktiviteter". En kunne ha forventet at flere item som omhandler lek i CAPE-F hadde blitt kodet til dette domenet siden lek er en sentral livsarena for førskolebarn. Lek har en sterk appell til barnets engasjement (Lillemyr, 2011), som for små barn manifesterer seg i deres deltakelse og involvering i dagliglivets aktiviteter (Berg 2009, s. 3).

Et søk med ICF-CY browser med søkeordet "play" resulterte i totalt 29 ulike koder fordelt på syv kapitler i aktivitets- og delklassifikasjonen hvor syv av kodene tilhører domenet "Viktige livsområder". Barns lek er kompleks og beskrives som en væremåte, en sosialiseringsarena, en læringsarena, og også som en livsfunksjon (Lillemyr, 2011, s. 35-36). Item i aktivitetstypen "Lekeaktiviteter" er lenket til koder i fire ulike domener. Søket i ICF-CY viser at kodemangfoldet også gjenspeiler seg i ICF-CY, og kan ses som et uttrykk for kompleksiteten i lek slik som Lillemyr (2011) beskriver. Dette utgjør en styrke ved ICF-CY. Björck-Åkesson (2010) understreker at til tross for kompleksiteten i et fenomen som barns deltakelse, der lek er sentralt, er det viktig med en logisk sammenheng i kapittel og kodestruktur i ICF-CY, og en bør derfor se nærmere på oppbyggingen av kapitlene.

5.2 Variasjoner i mangfold og intensitet i førskolebarns deltakelse

5.2.1. Mangfold

CAPE-F måler aspekter av deltakelse ved først å kartlegge om barnet har deltatt eller ikke deltatt i definerte aktiviteter, og deretter frekvens av deltakelse. Studien viser at barna i utvalget er med i mange ulike aktiviteter. I gjennomsnitt har de i løpet av en fire måneders periode deltatt i 33.7 (median 34, spredning 28-40) av de 45 aktivitetene som inngår i CAPE-F. Det er ingen som har vært med i alle aktivitetene. Høyest gjennomsnittlig deltakelse var innenfor aktivitetstypen "Lekeaktiviteter" og lavest innenfor "Utvikling av ferdigheter" som inneholder fem aktiviteter som svært få barn (n=30-35) har deltatt i. Disse er undervisning i henholdsvis svømming, dans og musikk, og deltakelse i religiøse aktiviteter og i kommunale klubber. Det er også tre andre aktiviteter som minst 2/3 aldri hadde deltatt i. Disse er lagidrett, gymnastikk og turn, og organiserte lekegrupper (tabell 4.5, s. 48). Dette samsvarer med resultatene fra valideringen av CAPE utført ved Beitostølen Helsesportsenter, hvor skolebarn med og uten funksjonsnedsettelse er inkludert. Religiøs aktivitet, turning, kunstundervisning, skoleklubber er aktiviteter i CAPE hvor mindre enn 10% av barna hadde deltatt (Hoberg & Nyquist 2010, s. 24).

I CAPE kategoriseres aktivitetene som beskrevet i teorikapitlet ut fra type, og som formelle/uformelle (King m.fl. 2004, s.7). Formelle aktiviteter er strukturerte og involverer regler eller mål. De ledes ofte av en voksen, som i sport eller musikkskole. Dette er aktiviteter som ofte krever planlegging i familien og behov for transport. Uformelle aktiviteter krever liten grad av forberedelse, og initieres ofte av barnet selv.

King og medforfattere (2004) påpeker at denne distinksjonen er viktig, fordi ulike faktorer har betydning for barns deltakelse avhengig av om aktiviteten er formelt organisert eller spontan og initiert av barnet selv (Sloper m.fl. 1990 i King m.fl. 2004,7). I CAPE-F er ikke aktivitetene kategorisert som formelle eller uformelle. Dette er gjort i denne studien ut fra definisjonene beskrevet i CAPE (King m.fl. 2004, 10). Kategoriseringen viste at bare åtte av 45 aktiviteter ble klassifisert som formelle (tabell 4.6, s 49). Et interessant funn er at disse åtte er aktiviteter som 2/3 eller flere av barna aldri hadde deltatt i, med unntak av ett item (tur/gym) hvor halvparten av barna ikke deltok. Det er også aktiviteter som få barn liker svært godt/godt.

Et annet viktig resultat er at en tilnærmet like stor andel av foreldrene, på spørsmål om aktivitetenes relevans for familien, angir disse som lite relevante, med unntak av gymnastikk/turn og dans hvor andelen ligger på 47 - 53%. Liten relevans ble i hovedsak begrunnet med at familien ikke gjør disse aktivitetene, men også med barnets alder. Det er viktig å merke seg at utvalget i denne studien hadde få femåringer, som nettopp vil kunne ha deltatt mer i formelle aktiviteter utenfor hjemmet. Resultatene viser betydningen av å kunne skille mellom formelle og uformelle aktiviteter også for førskolebarn, og indikerer at kategoriseringen bør inngå i CAPE-F.

Et annet spørsmål er hvor kulturelt relevante aktiviteter er når det er nesten ingen barn i utvalget som deltar. Det foreligger ikke statistisk materiale fra Norge på førskolebarns deltakelse i organisert aktivitet, som kunne utgjort et sammenligningsgrunnlag. Organiserte lekegrupper og kommunale klubber er et ganske ukjent fenomen for førskolebarn i Norge, og lav regelmessig religiøs deltakelse er vanlig blant etnisk norske (www.ssb.no/emner). Kulturelle forskjeller både mellom land og i eget land blir tydelig når en benytter standardiserte kartleggingsinstrument som inkluderer barn og familiers hverdagsliv. Denne pilotstudien indikerer at det er behov for en mer omfattende utprøving av CAPE-F for å kunne si noe om hvilke item som er kulturelt lite relevante i en norsk sammenheng.

5.2.2 Aktiviteter i CAPE-F hvor barn deltar hyppig

Utover å undersøke om barnet har deltatt eller ikke i aktivitetene i CAPE-F, kartlegger instrumentet med hvilken intensitet barnet har deltatt siste fire måneder. Resultatene viser at

CAPE-F identifiserer 19 aktiviteter hvor halvparten av utvalget deltar ukentlig og daglig, fordelt på alle aktivitetstypene i CAPE-F, men med hovedvekt på ”Utvikling av ferdigheter” (n= 7), ”Fysiske aktiviteter” (n= 6) og ”Lekeaktiviteter” (n= 4) (tabell 4.5, s.52). For samtlige av disse rapporterer minimum 60% av foresatte dette som aktiviteter hvor barnet liker svært godt/godt å delta, og aktivitetene beskrives av 2/3 av utvalget som meget relevante for familien og barnet. I 13 av aktivitetene er det også stor grad av samsvar mellom andel som deltar regelmessig og andel som liker aktiviteten godt, og i åtte mellom andel som deltar regelmessig og andel som beskriver aktivitetene som relevante.

De 19 aktivitetene kan for dette utvalget sees på som ”kjerneaktiviteter” i CAPE-F. Kunnskap om instrumentets kjerneaktiviteter er særlig interessant i et læringsperspektiv begrunnet i mulighetene daglige aktiviteter gir for mange repetisjoner, som understrekes som en forutsetning for læring for barn med funksjonsnedsettelse (Langeland & Øien 2008, Dunst m.fl.2002).

Identifisering av ”kjerneaktiviteter” gir et grunnlag for å gå nærmere inn i definerte aktiviteter i CAPE-F og identifisere viktige læringsarenaer i de livssituasjoner som er aktuelle for det enkelte barnet og familien. Nitten aktiviteter utgjør 42% av aktivitetene i CAPE-F. Dunst m.fl. (2001a) peker på betydningen av barnets deltakelse i mange og varierte aktiviteter, og særlig familiens hverdagsliv og nærmiljø understrekes som en arena som medvirker til at læring blir kontekstuell og tilpasset den sosiale settingen barnet befinner seg i.

”Kjerneaktivitetene” som er identifisert for dette utvalget omhandler i hovedsak aktiviteter som mest typisk skjer i hjemmet, og noen få i nærmiljø (leke på lekeplass, sykling, gå på tur).

I et flertall av kjerneaktivitetene (n=11) er andel foresatte som beskriver aktivitetene som relevante større enn andel barn som deltar regelmessig. Svar som ”ingen lekeplass i nærheten”, ”prioriteres ikke på grunn av liten tid” indikerer at faktorer i omgivelsene også påvirker utførelse. Forskjeller i andeler som beskrevet ovenfor må ses i lys av dette.

5.2.3 Aktiviteter i CAPE-F som gjøres sjelden

I 11 aktiviteter i CAPE-F deltar halvparten av barna to til tre ganger i måneden eller sjeldnere. Fem tilhører aktivitetstypen ”Sosiale aktiviteter”, mens de resterende fordeler seg på ”Lekeaktiviteter” (n=2), ”Utvikling av ferdigheter” (n=2) og ”Fysiske aktiviteter” (n=2) (tabell 4.5, s.47). CAPE-F består av aktiviteter av svært ulik karakter, hvor det for noen aktivitetstyper ikke vil være forventet høy deltakelsesintensitet på hvert item. Dette

gjenspeiles i resultatene. I to aktiviteter, ”hel/halvdags utflukt” og ”gå i selskap” angir så mange som fra 60 til 77 % av foreldrene at barna er engasjert en til to ganger i måneden, mens aktiviteter som ”gå på kino” og ”gå på en forestilling” for like mange har foregått en til to ganger i løpet av de siste fire månedene. Det er også her viktig å merke seg at utvalget har få femåringer, som kan ha større grad av deltakelse i sosiale aktiviteter som CAPE-F har inkludert.

Sett i et læringsperspektiv er aktiviteter med sjelden deltakelse mindre interessante. Deltakelse i hverdagslivet beskrives også som en betydningsfull arena når det gjelder å etablere vennskap og få livserfaring (Eriksson, Welander & Granlund 2007, Ackerman m.fl. 2003), og tidlige erfaringer i samspill med jevnaldrende er avgjørende for at barn skal oppleve mestring (Ulvund 2009). I det perspektivet er kunnskap om barnets deltakelse i sosial aktiviteter som inngår i CAPE-F interessante.

For førskolebarn vektlegges barnets nærmeste omgivelser som sentrale sosiale deltakelsesarenaer (Rosenberg m.fl. 2010b, Sosial- og helsedirektoratet s. xi). CAPE-F omfatter slike arenaer, som lek på lekeplassen, spille brettspill, ha noen på besøk for å leke. Instrumentet har også inkludert formelle lekegrupper som studien viser er lite aktuelt for utvalget. Gå på besøk til venner, lek med søsken og venner til storesøsken derimot, kan ikke kategoriseres i CAPE-F slik den er utformet. Dette er også deltakelsesarenaer foresatte savner i skjemaet. For norske barn er uformelle og spontane vennebesøk i nabolaget vanlig. Det ligger en gjensidighet i dimensjonen å gå på lekebesøk, og i en norsk sammenheng kan et skille mellom å gå på besøk/ha besøk være unødvendig.

Det er interessant at for samtlige aktiviteter hvor en majoritet av barna sjelden deltar, med unntak av ”gå på forestilling”, så beskriver minimum 2/3 av de foresatte aktivitetene som meget relevante/ relevante. Mindre overraskende er det at barna liker disse aktivitetene godt. Vannaktivitet har en høy prosentandel på beskrivelsen ”liker svært godt/godt, og en betydelig mindre andel som deltar regelmessig. Besøk i svømmehall kan begrenses av faktorer i omgivelsene som tilgang til svømmehall, familiesituasjon etc., og kan reflekteres i deltakelses skåre.

Hagearbeid utpeker seg som en aktivitet med hvor barn i liten grad deltar, men hvor barnet liker å være engasjert. Deltakelsen her må ses i sammenheng med at hagearbeid ikke er en

typisk høstaktivitet i Norge. I prosjektrapporten som omhandler validering av CAPE ved Beitostølen Helse- og idrettsenter pekes det på at på grunn av sesongvariasjoner kommer ikke alle aktiviteter hvor barnet deltar frem i instrumentet (Hoberg & Nyquist 2010, s.15)

Identifisering av aktiviteter hvor barnet deltar regelmessig kan representere et grunnlag for å velge behandlingstiltak. Studien viser samtidig at identifisering av aktiviteter i CAPE-F hvor barnet sjeldent deltar også kan være aktiviteter som er innenfor barnets interesseområder og som beskrives av foreldre som relevante, men hvor deltakelse begrenses av faktorer utenfor barnet. Kommentarer som ”har ikke hage”, ”glemt å melde på kurs”, ”årstid begrenser” er eksempel på det. CAPE-F gir som påpekt tidligere ikke kunnskap om slike dimensjoner.

5.2.4. Begrunnelser for liten relevans av aktiviteter

Seks aktiviteter i CAPE-F beskrives av minst 2/3 av foresatte som lite relevante. Disse er som beskrevet tidligere formelle/organiserte aktiviteter. I tillegg er det seks aktiviteter som mellom 10 og 20 foresatte angir som lite relevante for familien, hvor to er formelle aktiviteter, og øvrige uformelle. For å få utdypende informasjon er det spurt om årsaker med svarkategoriene ”barnets alder”, ”vi gjør ikke aktiviteten”, ”andre ting, beskriv”.

Totalt er svarkategorien, ”gjør ikke aktiviteten” benyttet 186 ganger, ”barnets alder” 88, mens kategorien ”andre ting” angis 66 ganger, til sammen 340. For alle aktivitetstyper er ”gjør ikke aktiviteten” benyttet hyppigst. For alle aktivitetstyper bortsett fra ”lekeaktiviteter” er ”gjør ikke aktiviteten” det hyppigste svaret. ”Lekeaktiviteter” begrunnes oftest med ”andre ting” (n=24). Begrunnelsene utgjør totalt en andel på 22% av antall mulige, kategorien ”gjør ikke aktiviteten” utgjør 12%. Andelene er små, og reflekterer at få aktiviteter beskrives som lite relevante for utvalget i studien. Fordi dette er en pilotstudie med begrensninger i utvalgsstørrelse og representativitet er det som allerede beskrevet nødvendig med mer omfattende utprøving av CAPE-F for å få kunnskap om aktivitetenes relevans.

5.2.5 Faktorer som påvirker deltakelsesintensitet

ICF-CY's begrepsmodell illustrerer at omfanget av funksjonshemming skal forstås i relasjon til personens helsetilstand, miljømessige forhold og personlige faktorer. Deltakelse uttrykkes som et relasjonelt fenomen som påvirkes av faktorer i barnet og i omgivelsene. Analyser av slike forbindelser kan gi kunnskap om hvor sensitivt instrumentet er.

Det er i denne studien hentet inn informasjon for å kunne undersøke sammenhenger mellom faktorer som barnets alder, kjønn, temperamentstrekk og foresattes alder, utdanning, arbeidstid og familiens bomiljø og deltakelse. Utvalget viste liten variasjon på flertallet av variablene, og analysene er derfor begrenset. Det var ingen signifikant forskjell i deltakelsesmangfold innenfor de fire aktivitetstypene når barn ble gruppert i to grupper basert på gjennomsnittsalder som var på 51 måneder, og heller ikke når utvalget ble gruppert i to ut fra foreldres arbeidstid. Når en undersøkte de samme forskjellene i intensitet for enkeltaktiviteter, indikerer resultatene at noen aktiviteter kan være aldersrelaterte, slik som ”leke med kjæledyr”, ”pusle” og ”kle seg ut”.

Det er som beskrevet tidligere få instrument som kartlegger førskolebarns deltakelse, og derav få studier som omhandler faktorer som påvirker deltakelse hos barn med og uten funksjonsnedsettelse. Rosenberg m.fl. (2010) har undersøkt slike sammenhenger på førskolebarn i alderen fire til seks år hos barn med og uten lett funksjonsnedsettelse, og fant ikke at alder påvirket mangfold eller deltakelsesintensitet innenfor de seks aktivitetsområdene i CPQ (s. 1637).

For skolebarn er det flere studier som omhandler temaet. King m.fl. (2010) har sammenlignet deltakelse i rekreasjon og fritidsaktiviteter utenom skolen hos barn i alderen seks til 14 år med og uten funksjonsnedsettelse. Funnene indikerer at deltakelse i ulike aktiviteter er ulikt påvirket av kjønn, alder og funksjonsnedsettelse. De yngste barna (6-8 år) deltar i flest og hyppigst i rekreasjonsaktiviteter, mens ungdommene (12-14 år) deltar hyppigst i sosiale aktiviteter. Gutter deltok i større grad og med høyere intensitet i fysiske aktiviteter. Barn med funksjonsnedsettelse viste mindre mangfold og intensitet. Bult m.fl. (2010) fant at kjønn påvirker deltakelse hvor jenter deltok i større grad i alle aktiviteter i CAPE. I forhold til alder som påvirkningsfaktor fant Bult m.fl. (2010) de samme tendensene som King m.fl. (2010)

En bedre forståelse av faktorer og prosesser som påvirker deltakelse, er viktig kunnskap i en klinisk sammenheng når målet er å tilrettelegge for økt deltakelse for barnet i hverdagslivet. I en større studie av CAPE-F ville slike sammenhenger være mulig å undersøke.

5.3. Aktiviteter som ikke dekkes i CAPE-F

I en vurdering av relevans av item i CAPE-F er det interessant å se på antall og hvilke aktiviteter foreldre savner. 27 aktiviteter er beskrevet av 14 foresatte under ”andre aktiviteter” (tabell 4.7). Trampoline, synge, bruke verktøy, være sammen med søsken angis. Fraværet av tilsvarende aktiviteter er også kommentert av respondenter i utprøvingen av CAPE (Hoberg & Nyquist 2010, s.26).

Fjorten av aktivitetene identifisert av foresatte, kunne inngå i definerte item i CAPE-F. Tolv av de resterende 13 kunne plasseres innen en av de fire aktivitetstypene, men ikke innen en spesifikk aktivitet. Skrive- og regne aktiviteter er angitt av tre foresatte. ”Skrive bokstaver” er et item i CAPE, mens skrive og regne ikke inngår i CAPE-F. Det er i dag et relativt stort fokus på disse ferdighetene også hos førskolebarn, og skriveforberedende aktiviteter er nedfelt i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2011, s.40). Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna blir fortrolig med bokstaver og tall. Med et slikt definert formål er dette aktiviteter som også vil være aktuelle utenom barnehagen. Selv om det bare var tre foresattes som savnet disse aktivitetene, må det ses i lys av at nesten ingen femåringer inngikk i utvalget.

Aktivitet på trampoline savnes av to foresatte. Det befinner seg et stort antall trampoliner i norske hager, men beskrivelsen for aktiviteten ”leke fysiske leker” slik den er utformet i CAPE-F inkluderer ikke eksplisitt å hoppe på trampoline. Også telttur og fjelltur er aktiviteter foresatte savner. ”Hel- eller halvdagsutflukt” er item i CAPE-F og beskrives som: ” utflukt til fornøylespark, dyrehagen, stranden eller et picnicområde”. Beskrivelsen inkluderer ikke utflukter som telttur, hyttetur med overnatting, eller den tradisjonelle ”norske” søndagsturen, tur i skogen eller til fjells som er gjenkjennbare aktiviteter i norsk sammenheng. I CAPE skjemaet inngår skogstur i et tilsvarende item.

Ut fra respondenters forslag på aktiviteter som de opplevde ikke var dekket i CAPE, kan det være aktuelt i fremtidige studier å se på om kulturspesifikke aktiviteter i større grad kan inkluderes i beskrivelsene av hvert item. Inkludering av slike aktiviteter i en norsk versjon vil være en styrke når instrumentet brukes i en klinisk sammenheng. Kulturrelevante eksempler i et item er ikke et problem for en internasjonal sammenligning. Mer problematisk er det å

fjerne item som barn i en kultur sjelden deltar i, og som derfor kan oppleves som lite relevant i en gitt kultur, men som relevant i en annen.

5.4. Instrumentets svarvennlighet

Instrumentets svarvennlighet er avgjørende for om et det skal gi valide og nøyaktige målinger. I tilleggsspørreskjemaet er konkrete synspunkter på skjemaets utforming og svarvennlighet etterspurt. Et vesentlig punkt for et kartleggingsinstrument som CAPE-F er at det ikke er tvil om hva aktivitetene omhandler, og at spørsmålene i skjemaet er aktuelle. Samtlige respondenter (n=33) synes at aktivitetene i skjemaet er godt beskrevet, og 28 av 33 synes svarkategoriene for hvor ofte barnet deltar er dekkende. Dette reflekteres i utfyllingen av CAPE-F hvor det kun var to feilsvar og bare ett item som ikke var skåret. Hver aktivitet beskrives både i tekst og med illustrasjoner i CAPE-F. En av tre foresatte opplevde at tegningene ikke var nødvendige for å besvare spørsmålene.

En felle man kan gå i ved utarbeidelse av skjemaer som CAPE-F, er at man ønsker å fange ”dybden i bredden” (www.riksrevisjonen.no). Mange spørsmål øker også sjansen for at kvaliteten på svarene synker. Det var derfor viktig å få synspunkt på CAPE-F's omfang fra personer som er representative i forhold til fremtidige respondenter. Gjennomsnittlig tid brukt på utfylling er 18 minutter med en median på 15. En begrenset andel av de som har deltatt i undersøkelsen (12%) angir at skjemaet var for omfattende.

Samtlige respondenter med unntak av en, synes CAPE-F ga en god oversikt over sitt barns deltakelse i hverdagslivet. Oppsummert viser studien at et flertall av respondentene som har deltatt beskriver at CAPE-F formidler tilfredsstillende svarvennlighet.

6.0 Konklusjon

Intensjonen med denne studien har vært å bidra i uttesting og utprøving av et nytt kartleggingsinstrument CAPE-F, som er utviklet for å måle deltakelse i hverdagslivet hos førskolebarn med funksjonsnedsettelse.

Begreps- og innholdsanalysen viser at CAPE-F er godt forankret både i ICF- CY's begrepsapparat og klassifikasjon. Lenkeprosessen viser at samtlige item i CAPE-F med unntak av ett kunne kobles til en definert kategori i delklassifikasjonen aktivitet og deltakelse, og bekrefter at CAPE-F er et instrument for kartlegging av førskolebarns deltakelse. Resultatet av analysen viser at CAPE-F's målekonstrukt kan forankres i ICF-CY's målekonstrukt "utførelse", men at CAPE-F og ICF-CY benytter ulik måleskala på dette konstruktet.

CAPE –F kartlegger førskolebarns deltakelse i hverdagslivet med hovedfokus på rekreasjons- og fritidsaktiviteter, og på funksjoner som omhandler lærings- og kunnskapsanvendelse. Studien viser at analyser av kartleggingsinstrument med ICF-CY som referanseramme gir informasjon som er av betydning for valg og bruk av standardiserte instrumenter i klinisk habilitering og i forskningsøyemed.

Pilotstudien av CAPE-F blant foreldre til førskolebarn uten funksjonsnedsettelse viser at instrumentet fanger variasjon i førskolebarns deltakelse gjennom å måle mangfold og deltakelsesintensitet i 45 ulike hverdagssituasjoner. CAPE-F har 19 "kjerneaktiviteter" som kjennetegnes av at minst halvparten av barna deltar regelmessig og at et flertall av foresatte beskriver disse som relevante og som barnet liker å delta i. Dette indikerer at CAPE-F identifiserer aktiviteter som skjer regelmessig og som er av betydning for barnet og familien.

Åtte aktiviteter utpeker seg med minst halvparten av barna ikke deltar. Dette er formelle og organiserte aktiviteter , som beskrives av et flertall av foresatte som lite relevante. I ytterligere seks aktiviteter angir ca 1/3 av respondentene aktivitetene som lite relevante. Dette begrunnes i hovedsak med at familien ikke gjør aktiviteten, men også med barnets alder. Studien viser at det er 13 aktiviteter som foresatte identifiserer, og som ikke synes dekket i CAPE-F.

Resultatene viser at det er behov for en mer omfattende utprøving av CAPE-F for å vurdere aktivitetenes relevans.

Tilnærmet alle foresatte i dette utvalget synes CAPE-F's svarvennlighet er tilfredsstillende og at skjemaet ikke er for omfattende. De synes også CAPE-F gir et godt bilde av barnets deltakelse i hverdagslivet. Disse faktorene indikerer at skjemaet kan ha gitt en valid beskrivelse av mangfold og intensitet i deltakelse for dette utvalget.

5.6 Veien videre

Studien kan ikke si noe om faktorer som kan ha betydning for førskolebarns deltakelse. Det lot seg ikke gjøre med bakgrunn i utvalgets størrelse og respondentenes fordeling på de inkluderte variabler. Andre studier som omhandler skolebarns deltakelse i fritids- og rekreasjonsaktiviteter hvor CAPE er benyttet som kartleggingsinstrument, viser at instrumentet fanger opp variasjoner i deltakelse knyttet til kjønn og alder, og også variasjoner i deltakelse hos barn med og uten funksjonsnedsettelse. Fremtidige studier av CAPE-F bør inkludere en vurdering av instrumentets sensitivitet i forhold til faktorer som beskrevet. I videre utprøving er det også behov for et større og mer representativt utvalg som inkluderer barn med ulike typer funksjonsnedsettelse.

Deltakelse er et komplekst begrep som omhandler både kvantitative og kvalitative dimensjoner av barnets engasjement i ulike aktiviteter, og som påvirkes av faktorer i barnet og dets omgivelser. CAPE-F måler to kvantitative aspekt av deltakelse. Studien indikerer at det er behov for en videreutvikling av CAPE-F med utgangspunkt i de aspekt CAPE måler, og i tillegg førskolebarns nære relasjon til og avhengighet av voksne omsorgspersoner. I CPQ som også er et nytt instrument som omhandler førskolebarns deltakelse er slike dimensjoner inkludert.

7.0 Litteraturliste

Aas RW, Hellem I & Ellingsen KL (2008). WHO's ICF. En nasjonal presentasjon. Iris rapport 2008-256. Stavanger: IRIS.

Ackermann L, Feeny T, Hart J & Newman (2003). Understanding & evaluating children's participation. A review of contemporary literature. PlanUK/Plan International.

Adolfsson m.fl.(2010). Identifying child functioning from an ICF-CY perspective: Everyday life situations explored in measures of participation. I: *Disability and Rehabilitation*. 33(13-14), s. 1230-1244.

Almqvist L (2006). Patterns of Engagement in Young Children with and without Developmental Delay. I: *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*. 3(1), s. 66-75.

Almqvist L (2008). Delaktighet för förskolebarn: engagemang i vardagslivet. En systematisk litteraturoversikt över aktuell forskning. I: Göransson, K. *Man vil ju vara som alle andra. Elvers röster om delaktighet och inkludering med fokus på elever med funksjonsnedsettning*. Stockholm: Specialpedagogiska instituttet.

Almqvist L, Eriksson, L & Granlund, M (2004). Delaktighet i skoleaktiviteter- et systemteoretisk perspektiv. I: Gustavsson A (red). *Delaktighetens språk*. s137- 156. Lund: Studentlitteratur.

Almqvist, L & Granlund, M (2005). Participation in school environment of children and youth with disabilities: a person-oriented approach. I: *Journal of Psychology*. 46 (3), s. 305-14.

Andersen G (2005). Hvordan lager du en god problemstilling? [online] Holbergprisen. Universitet i Bergen. URL: <http://ndla.no/node/56892> (7.11.10).

Barnehage loven (2006). *Lov om barnehager*, paragraf 3. [Online] Lovdata. URL:<http://www.lovdata.no/all/tl-20050617-064-002.html#3> (16.4.11).

Befring, E (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Berg, M (2008). Norwegian validation of the pediatric evaluation of disability inventory (PEDI). Doktor avhandling, Universitetet i Oslo.

Berg, M (2009). Hva er deltagelse for barn som har en funksjonshemming? I: *Ergoterapeuten*. 1, s.1-5

Bjorbækmo, W (2002). Kartlegging et spørsmål om perspektiv og projeksjon. En innholdsanalyse av kartleggingsinstrumentene GMFM og PEDI. Mastergradsoppgave, Universitetet i Oslo.

Björck-Åkesson E m.fl. (2010). The International Classification of Functioning, Disability and Health and the version for children and youth as a tool in child habilitation/early childhood intervention- feasibility and usefulness as a common language and frame of reference for practice. I: *Disability and Rehabilitation*. 32(S1), s.125-138.

Boynton, PM. (2004). Administrating, analysing, and reporting your questionnaire. I: *British Medical Journal*. 328, s.1372- 1375.

Bryman, A (2008). *Social Research Methods* (3.utg). Oxford: University Press.

Bult MK m.fl.(2010). Cross-cultural validation and psychometric evaluation of the Dutch language version of the Children's Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE) in children with and without physical disabilities. I: *Clinical Rehabilitation*. 24(10), s. 843-853.

Buss AH & Plomin R (1984). I: *Temperament: Early developing personality traits*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Case-Smith, J & Kuhaneck, HM (2008). Play Preferences of Typically Developing Children and Children With Developmental Delays Between Ages 3 and 7 Years. I: *Occupation, Participation and Health*. 28(1), s.19-29.

Cieza m.fl. (2005). ICF linking rules: An update based on lessons learned. I: *Journal of Rehabilitation Medicine*. 37, s.212-218.

Colón W.I, Rodriguez C, Ito M & Ree CN (2008). Psychometric evaluation of the Children's Assessment of Participation and Enjoyment and Preferences for Activities of Children. I: *Occupational Therapy International*. 15(2), s.100-113.

McConachie H m.fl. (2006). Participation of disabled children: how should it be characterised and measured? *Disability and rehabilitation*. 28(8), s.1157-1164.

Coster, W m.fl. (1998). *School Functional Assessment (SFA)*. San Antonio: TX: The Psychological Corporation/Therapy Skill Builders.

Coster W& Kethani MA (2008). Measuring participation of children with disabilities. Issue and challenges. *Disability and Rehabilitatio*. 30(8), s. 639-648.

Dunst, CJ m.fl (2000). Everyday Family and Community Life and Children's Naturally Occurring Learning Opportunities.I: *Journal of Early Intervention*. 23 (3), s.151-164.

Dunst CJ m.fl. (2001a). Contrasting Approaches to Natural Learning Environment Interventions.I: *Infant and Young Children*. 14 (2), s. 48-63.

Dunst, CJ m.fl.(2001b) Characteristics and consequences of Everyday Natural Learning opportunities. I: *Topics in Early Childhood Special Education*. 21 (2), s. 68-92.

Dunst CJ m.fl (2002). Young Children's Participation in Everyday Family and Community Activity. I: *Psychological Reports* 91, s. 875-897.

Engel-Yeger B m.fl. (2009). Differences in Patterns of Participation Between Youths With Cerebral Palsy and Typically Developing Peers. I: *The American Journal of Occupational Therapy*. 63(1), s. 96-104.

Eriksson L, Welander J, Granlund M (2007). Participation in Everyday School Activities for Children With and Without Disabilities. I: *J Dev Phys Disabil*. 19, s.485-202.

FN-konvensjon om barnets rettigheter (2003). Oslo: Barne- og familiedepartementet.

FN-konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter (2006). Oslo: Barne-, familie- og likestillingsdepartementet.

FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming (2004). Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.

Forskrift om habilitering og rehabilitering (2001). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Forsyth, R m.fl. (2007). Participation of young severely disabled children is influenced by their intrinsic impairments and environment. I: *Developmental Medicine and Child Neurology*. 49 (5), s. 345-349.

Gjems, L (2010). Kartlegging av barns språk. Godt for hvem- godt for hva? *Nordisk barnehageforskning*. 3(3), s.175-182.

Gjersing L, Caplehorn J.R.M & Clausen T (2010). Cross-cultural adaption of research instruments: language, setting, time and statistical considerations. I: *BMC Medical Research Methodology*, 10(13) [online]. URL: <http://www.biomedcentral.com/1471-2288/10/13> (22.4.11).

Gulbrandsen, LM (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hagen KB (2007). Grunnleggende epidemiologi – forsøksutforming (design).

[online]. URL:

http://www.uio.no/studier/emner/medisin/helsefag/HELSEF4301/h07/undervisningsmateriale/Grunnleggende%20epidemiologi_KBH040907.pdf (7.11.10).

Haraldsen G (1999). *Spørreskjemametodikk etter kokebokmetoden*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Hellevik, O (1993). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helsedirektoratet (2009). Handlingsplan for habilitering av barn og unge. Oslo: Helse og omsorgsdepartementet.

Helsedirektoratet (2010). Internasjonal klassifikasjon av funksjon, funksjonshemming og helse – versjon for barn og ungdom (ICF-CY). [online].

URL: <http://www.kith.no/upload/1855/ICF-CY-v1-20122010.pdf> (10.1.11)

Hinkley, T m.fl. (2008). Preshool Children and Physical Activity. A review of Correlates. I: *American Journal of Preventive Medicine*. 35(5), s.435-441.

Hoberg, A & Nyquist A (2010). ”Utprøving og validering av kartleggingsinstrumentene The Children’s Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE) and Preferences for Activities for Children (PAC).” Prosjektrapport. Beitostølen Helsesportsenter.

- Holand, A (2006). Surveyforskning. I: Fugleseth, K & Skogen K (red): *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademiske.
- Høyem, A & Thornquist, E (2010). Et kritisk blikk på ICF – måleverktøy og forståelsesmodell. I: *Sykepleien Forskning*. 5(1), s.46-53.
- Ibragimova, Granlund & Björck-Åkesson (2009). Field trial of ICF version for children and youth (ICF-CY) in Sweden: Logical coherence, developmental issues and clinical use. I: *Developmental Neurorehabilitation*. 12(1), s.3-11.
- Imms, C (2008). Review of the Children's Assessment of Participation and Enjoyment and the Preferences for Activity of Children. I: *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 28(4), s.389-404.
- Imrie, R (2004). Demystifying disability: a review of the International Classification of Functioning, Disability and Health. *Sociology of Health and Illness*. 26 (3), s .287-305.
- Imsen, Gunn. (2005) *Elevenes verden. Innføring i pedagogisk psykologi* (4 utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jelsma, J (2009). Use of the International Classification of Functioning, Disability and Health: A literature Review. I: *Journal of Rehabilitation Medicine*. 41, s.1-12.
- Karevold, E (2008). Emotional problems in childhood and adolescence: Predictors, pathways and underlying structure. Doktorgradsavhandling. Universitet i Oslo.
- King G m.fl. (2004). *CAPE/PAC Children's Assessment of Participation and Enjoyment & Preferences for Activities of Children*. USA: Pearson.
- King, G m.fl (2006a). Predictors of the Leisure and Recreation Participation of Children With Physical Disabilities: A Structural Equation Modeling Analysis. I: *Children's Health Care*. 35(3), s. 209-234.
- King, G m.fl. (2006b). Measuring children's participation in recreation and leisure activities: construct validation of the CAPE and PAC. I: *Child: care, health and development*. 33 (1), s. 28- 39.
- King, G m.fl. (2010). A developmental Comparison of the Out –of-School recreation and Leisure Activity Participation of Boys and Girls With and Witout Physical Disabilities. I: *International Journal of Disability, Development and Education*. 57(1), s.77-107.
- Klefbeck J & Ogden T (2003). Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge (2 utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Langeland, H m. fl (2007). Beskrivelse av Buskeruds Intensive Program (BIP) for barn med lett til moderat grad av cerebral parese [online]. URL: http://old.sykehuset-buskerud.no/modules/module_123/klinikker.asp?klinikkid=578&avdelingid=621 (17.4.11).
- Langeland, H & Øien, I (2008). Fysioterapi. I: Tetzchner von S, Hesselberg F & Schiørbeck H (red.) *Habilitering. Tverrfaglig arbeid for mennesker med utviklingsmessige funksjonshemninger* s 291-312 (2 utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lund T & Haugen R (2006). *Forskningsprosessen* .Oslo: Unipub.

Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering 2008 – 2011. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Nordtorp HL (2010). “Children’s Assessment of Participation and Enjoyment” and “Preferences for Activities of Children” CAPE and PAC: En reliabilitets undersøkelse av den norske versjonen av CAPE og PAC. Mastergradsoppgave, Universitetet i Bergen.

Mallander O& Tideman M (2004). Om “Delaktighetens språk”. I: Gustavsson A (red). *Delaktighetens språk*. Studentlitteratur. Lund.

Mathiesen KS & Tambs K (1999). The EAS temperament Questionnaire- Factor Structure, Age trends, Reliability, and Stability in a Norwegian Sample. I: *J. Child Psychiat.* 40(3), s. 431-439.

Molin, M (2004). Delaktighet innom handicapområdet- en begreppsanalys. I: Gustavsson A (red). *Delaktighetens språk*.s 61- 82. Lund: Studentlitteratur.

Orlin, MN m.fl.(2010). Participation in home, extracurricular, and community activities among children and young people with cerebral palsy. I: *Developmental medicine and Child Neurology.* 52(2), s.160-166.

Petrenchik (2006). Assessment of Preschool Children’s Participation. Canchild Centre for Childhood Disability Research Disability [online]. URL: <http://www.canchild.ca/en/> (20.9.10).

Polit DF & Beck CT (2004). *Nursing research. Principales and Methods.* (7utg). Philadelphia: Lippincot Williams &Wilkins.

Ringdal K (2007). *Enhet og mangfold* (2.utg). Bergen: Fagbokforlaget.

Rogoff, B (2003). *The Cultural Nature of Human Development* .s.282-327. Oxford: University Press.

Rosenberg L, Jarus T & Bart O (2010a). Development and initial validation of the Children Particiaption Questionnaire (CPQ). I: *Disability and rehabilitation.*, 32(20), s.1633-44.

Rosenberg, L m.fl.(2010b).Development and initial validation of the Enironmental restriction Questionnaire (ERQ). *Research in Developmental Disabilities.* 31, s.1323-1331.

Säljö, R (2001). *Læring i praksis. Et sosiokulturelt perspektiv.* Oslo: Cappelen.

Shikako- Thomas K m.fl. (2008). Determinants of participation in leisure activities in children and youth with cerebral palsy: systematic review. I: *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics.* 28 (2), s. 155-69.

Sosial- og helsedirektoratet (2003). ICF Internasjonal klassifikasjon av funksjon, funksjonshemming og helse. Sosial- og helsedirektoratet.

St.meld. nr. 40 (2002- 2003). *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne*. Oslo: Arbeidsdepartementet

Sørstahl AB (2010). Intensive Group Training in a Local Community Setting for Children with Cerebral Palsy. Methodological Aspects and Change in Motor Functioning. Doktorgradsavhandling. Universitet i Bergen.

Tetzchner S, Hesselberg F, Shiørbeck H (Red) (2008). Funksjonshemming, habilitering og livskvalitet. I: Tetzchner S, Hesselberg F, Shiørbeck H (red). *Habilitering. Tverrfaglig arbeid for mennesker med utviklingsmessige funksjonshemninger*. 2 utg. s 1-28. Oslo: Gyldendal.

Ulvik, OS (2009). Barns rett til deltakelse- teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelperes samarbeid med barn. I: *Psykologitidsskriftet*. 46(12), s.148-1154.

Ulvund, SE (2008). Forstå barnet ditt: 0-8 år. Oslo: Cappelen.

Unsworth, C (2000). Measuring the outcome of occupational therapy: Tools and resources. I: *Australian Occupational Therapy Journal*. 47, s.147-158.

Wendelborg C (2010). Å vokse opp i skole og blant jevnaldrende med funksjonshemming. Doktorgradsavhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Witte L (2004). *Læring i og mellom mennesker- en innføring i sosiokulturelle perspektiver*. Oslo: Cappelen.

Østensjø, S m.fl. (2006). Assessment of everyday functioning in young children with disabilities: AN ICF-based analysis of concepts and content of the Pediatric Evaluation of Disability Inventory. I: *Disability and Rehabilitation*. 28(8), s489 -504.

8. VEDLEGG

1. Godkjenning av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
2. Informasjonsoppslag barnehager
3. CAPE-F
4. Tilleggsspørreskjemaet
5. Informasjonsbrev til foresatte
6. Oppslag purring 1
7. Oppslag purring 2

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 25265

Det gis skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Personvernombudet finner skrevet tilfredsstillende.

Personvernombudet legger til grunn at taushetsplikten ikke er til hinder for førstegangskontakt.

Personvernombudet legger til grunn at bruk av privat pc er i tråd med Høgskolen i Oslo sine rutiner for datasikkerhet. Videre legges det til grunn at det på minnepennen ikke oppbevares direkte personopplysninger om deltakere i prosjektet.

Innsamlede opplysninger anonymiseres ved prosjektslutt, senest 31.12.2011. Med anonymisering innebærer at navnelister slettes/makuleres, og ev. kategorisere eller slette indirekte personidentifiserbare opplysninger. Lydbåndopptak makuleres.

Personvernombudet registrerer at på spørreskjemaet til foreldre/foresatte er det spørsmål om tilknytning til barnet i forhold til mor/far, fostermor/fosterfar. Det antas derfor at det kan være fosterforeldre i utvalget som vil gi opplysninger om sitt fosterbarn. Personvernombudet legger til grunn at taushetsplikten til fosterforeldre ikke er til hinder for at de kan svare på spørreskjema om fosterbarn. Vi viser til at for behandling av personopplysninger om fosterbarna skal samtykke innhentes enten fra barnets biologiske foreldre eller den respektive barnevernstjenesten, avhengig av lovhjemmelen for plasseringen. Dersom fosterbarna er plassert etter Lov om barnevernstjenester § 4-4.5 anbefaler personvernombudet at biologiske foreldre informeres om deres barn deltakelse. Informasjon kan enten skje skriftlig eller muntlig gjennom fosterhjemmet. Dersom barnevernet har overtatt omsorgen for barnet etter Lov om barnevernstjenester § 4-8 eller § 4-12 forutsettes det at det deltakelse klareres med den respektive barnevernstjeneste.

Forespørsel om deltakelse i prosjektet: Kartlegging av førskolebarns deltakelse i hverdagslivet

Bakgrunn og hensikt

Jeg er barnefysioterapeut og mastergradstudent ved Høgskolen i Oslo, Avdeling for helsefag. Tema for min masteroppgave er *førskolebarns deltakelse i hverdagslivet*. Deltakelse i daglige aktiviteter i familien og i nærmiljøet gir alle barn mange og varierte læringsmuligheter. Vi har så langt lite forskningsbasert kunnskap om hvilke aktiviteter førskolebarn deltar i og hvor ofte de deltar i ulike aktiviteter. Kunnskap om hverdagslivet blant barn som ikke har spesielle vansker er viktig som bakgrunn for å kunne undersøke hvordan funksjonshemmede barn deltar i dagliglivets aktiviteter, og for å øke deres muligheter for deltakelse på ulike arenaer. Et forskningsmiljø i Canada har utviklet et kartleggingsskjema som gjør det mulig å beskrive førskolebarns deltakelse på en systematisk måte.

Hensikten med prosjektet er å bruke det kanadiske kartleggingsskjemaet for å få kunnskap om hvilke daglige aktiviteter førskolebarn i Norge deltar i. Jeg vil også undersøke om dette skjemaet er egnet for å kartlegge deltakelse i hverdagslivet i en norsk sammenheng. Tilsvarende studier pågår i Canada slik at det vil være mulig å se på likheter og forskjeller mellom de to landene.

Hva innebærer deltakelse i prosjektet

Deltakelse i prosjektet innebærer at du som foreldre/foresatt fyller ut spørreskjemaet *Kartlegging av førskolebarns deltakelse (CAPE-førskole)*, og et tilleggsskjema som samler noe informasjon om deg som har fylt ut skjemaet og familien (alder, utdanning, arbeid, hvem barnet bor sammen med og boområde) og hvordan du vurderer de 45 aktivitetene som inngår CAPE-førskole. Totalt vil det ta ca. 30 min å fylle ut skjemaene.

Det er frivillig å delta i spørreskjemaundersøkelsen. Du samtykker i å delta ved å returnere de utfylte spørreskjemaene i den frankerte svarkonvolutten. Dine svar er av stor betydning for undersøkelsen.

I tillegg til spørreskjemaundersøkelsen ønsker jeg å kunne gjennomføre et telefonintervju med noen av dere som har fylt ut skjemaene. Hensikten med intervjuet er å få mer utfyllende informasjon om aktiviteter som barn sjelden eller ofte deltar i. Intervjuet vil ta maksimalt 20 minutter, og vil bli tatt opp på lydbånd. Deltakelse i intervjuet er frivillig for alle som har deltatt i spørreskjemaundersøkelsen. Du samtykker i å kunne bli kontaktet for et telefonintervju ved å undertegne og returnere samtykkeerklæringen på neste side sammen med spørreskjemaene. Du kan når som helst og uten å oppgi grunn trekke ditt samtykke til telefonintervju.

Hva skjer med informasjonen som samles inn

All informasjonen som samles inn gjennom prosjektet skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn eller andre opplysninger som kan gjenkjenne barn, foreldre/foresatte eller barnehager. Informasjonen fra telefonintervjuene vil ikke bli koblet sammen med svarene du har gitt i spørreskjemaene. Spørreskjemaene og lydbåndene oppbevares nedlåst. Alt materialet vil bli slettet når eksamen er bestått og senest 31.12. 2011.

Studiet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S. Ansvarlig for prosjektet er førsteamanuensis Sigrid Østensjø, Høgskolen i Oslo, Avdeling for Helsefag.

Jeg ber deg vennligst om å besvare de vedlagte spørreskjemaene og returnere dem i svarkonvolutten så snart som mulig.

Dersom du ønsker ytterligere informasjon eller har spørsmål kan jeg kontaktes på telefon, .. eller på e-post:

Vennlig hilsen

Nina Kløve

Klipp av _____

Samtykkeerklæring

Denne skal bare returneres dersom du samtykker i å kunne bli kontaktet for et telefonintervju

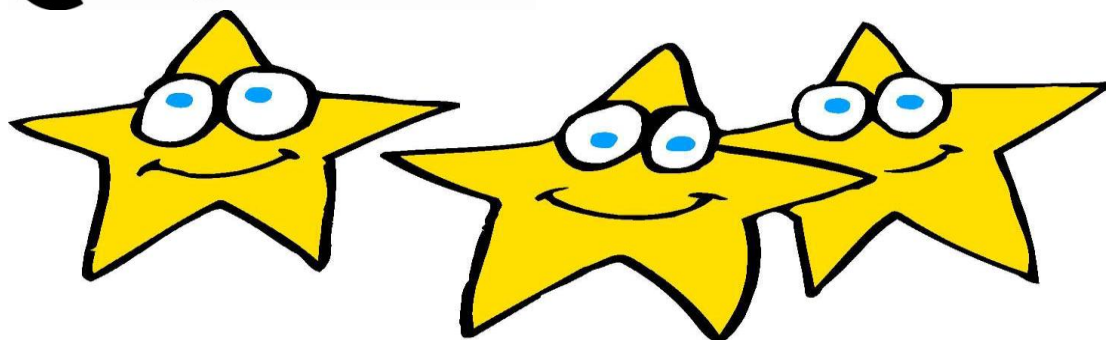
Jeg har lest informasjon om prosjektet *Kartlegging av førskolebarns deltakelse i hverdagslivet*, og samtykker i å kunne bli kontaktet for et telefonintervju.

Jeg kan kontaktes på telefon:

Navn :

Dato

Underskrift forelder/foresatt

Til foreldre!! Informasjon om forskningsprosjekt – Kartleggings av barns deltakelse i hverdagslivet

Jeg er barnefysioterapeut i xxxxx, og mastergradstudent ved Høgskolen i Oslo, Avdeling for Helsefag. Tema for min masteroppgave er *førskolebarns deltakelse i hverdagslivet*. Deltakelse i daglige aktiviteter i familien og nærmiljøet gir alle barn mange og varierte læringsmuligheter. Det er svært **VIKTIG** å ha kunnskap om deltakelse i hverdagslivet hos barn uten spesielle vansker, når vi skal bruke deltakelse i hverdagslivet som læringsarena for barn med ulike typer vansker.

Hensikten med dette prosjektet er å bruke et foreldreutfylt kartleggings skjema (CAPE-førskole, utviklet i Canada) for å få kunnskap om hvilke daglige aktiviteter førskolebarn i Norge deltar i, og om skjemaet er egnet for å kartlegge deltakelse i hverdagslivet i en norsk sammenheng.

Deltakelses i prosjektet innebærer at du som foreldre/foresatt fyller ut spørreskjemaet ”Kartlegging av førskolebarns deltakelse”, og et tilleggskjema som samler noe informasjon og deg som har fylt ut skjemaet og familien, og hvordan du vurderer aktivitetene som inngår i CAPE-førskole. Totalt vil det ta ca 30 minutter å fylle ut skjemaene. **Det blir lagt svarmateriale i ditt barns garderobehylle.** Dataene er verdifull kunnskap, og din deltakelse er av stor betydning.

Deltakelse er frivillig. Alle opplysninger som blir gitt vil være anonyme og ikke kunne knyttes til deg, barnet ditt eller barnehagen.

Et utfyllende informasjonsskriv er vedlagt i svarforsendelsen. Ved spørsmål kan undertegnede kontaktes. **Tusen takk for at du bidrar – i en hektisk juletid!**

Nina Kløve (tlf:) Mail:

Spørreskjema til foreldre/foresatte som deltar i kartleggingen av førskolebarns deltakelse

Del I: Opplysninger om deg og familien

1. Jeg er barnets

- Mor Fostermor
 Far Fosterfar

2. For å beskrive barnet ditt, kryss av for de påstandene som passer best (du kan sette to kryss):

- Han/hun er veldig sosial
 Han/hun blir lett sjenert
 Han/hun foretrekker rolig lek fremfor å leke mer aktivt
 Han/hun vil heller leke med andre enn å leke alene
 Han/hun er alltid på farten
 Han/hun beveger seg vanligvis i et rolig tempo

3. Hvem bor barnet sammen med

- To foreldre/omsorgspersoner Søskken/halvsøsken
 En forelder Andre

4. Jeg bor sammen med barnet

- Døgn per måned: Alle Halvparten Under halvparten

5. Din alder

- under 25 år 26-35 år 36-45 år over 45 år

6. Din høyeste fullførte utdanning

- Grunnskole Videregående Høyskole/universitet

7. Din gjennomsnittlige arbeidstid per uke (lønnet arbeid)

- Mer enn fulltid Deltid (19 timer eller mer)
 Fulltid Deltid (under 19 timer)
 Ikke i arbeid

Lite relevante nummer

↳ Hva gjør at en aktivitet oppleves som lite relevant for barnet?

Barnets alder nummer

Vi gjør ikke denne aktiviteten nummer.....

Andre ting, beskriv nummer.....

.....

Angi nummer på aktiviteter (10-24) som barnet liker:

Svært godt nummer.....

Godt nummer.....

Sånn passelig nummer.....

Liker ikke nummer.....

Fysisk aktiv fritid (25-34)

4. Hvor relevante er disse aktivitetene for ditt barn?

Angi nummer på aktiviteter (25-34) som er:

Meget relevante nummer

Relevante nummer

Lite relevante nummer

↳ Hva gjør at en aktivitet oppleves som lite relevant for barnet?

Barnets alder nummer

Vi gjør ikke aktiviteten nummer.....

Andre ting, beskriv nummer.....

.....

Angi nummer på aktiviteter (25-34) som barnet liker:

Svært godt nummer.....

Godt nummer.....

Sånn passelig nummer.....

Liker ikke nummer.....

Sosiale aktiviteter (35-45)

5. Hvor relevante er disse aktivitetene for ditt barn?

Angi nummer på aktiviteter (35-45) som er:

Meget relevante nummer

Relevante nummer

Lite relevante nummer

Hva gjør at aktiviteten oppleves som lite relevant for barnet?

Barnets alder nummer

Vi gjør ikke aktiviteten nummer.....

Andre ting, beskriv nummer.....

.....

Angi nummer på aktiviteter (35-45) som barnet liker:

Svært godt nummer.....

Godt nummer.....

Sånn passelig nummer.....

Liker ikke nummer.....

Skjemaets utforming

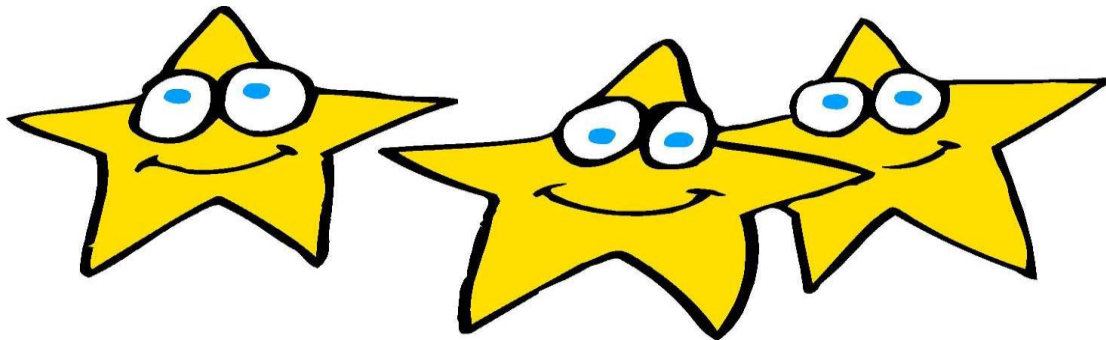
(Sett kun ett kryss per linje)

6. Hvor enig eller uenig er du i disse påstandene	Helt enig	Enig	Uenig	Helt uenig
Aktivitetene var godt beskrevet	☐	☐	☐	☐
Tegningene kunne vært tatt bort	☐	☐	☐	☐
Skjemaet var for omfattende	☐	☐	☐	☐
Svarkategoriene for "hvor ofte" var dekkede	☐	☐	☐	☐
Utfyllingen tok for lang tid	☐	☐	☐	☐
Skjemaet ga en god oversikt over barnets deltakelse	☐	☐	☐	☐

Vedlegg 5.

☺PÅMINNELSE☺

Dette er en påminnelse til dere som har fått invitasjon til å delta i forskningsprosjektet ”Kartlegging av barns deltakelse i hverdagslivet”.

Prosjektet omhandler et tema hvor dere som foreldre kan bidra med viktig informasjon i forhold til habilitering av barn med ulike typer vansker.

Jeg setter stor pris på om du/dere har tid til å sette av litt tid (før julestria starter), for å besvare og returnere spørreskjemaene dere har fått utdelt!

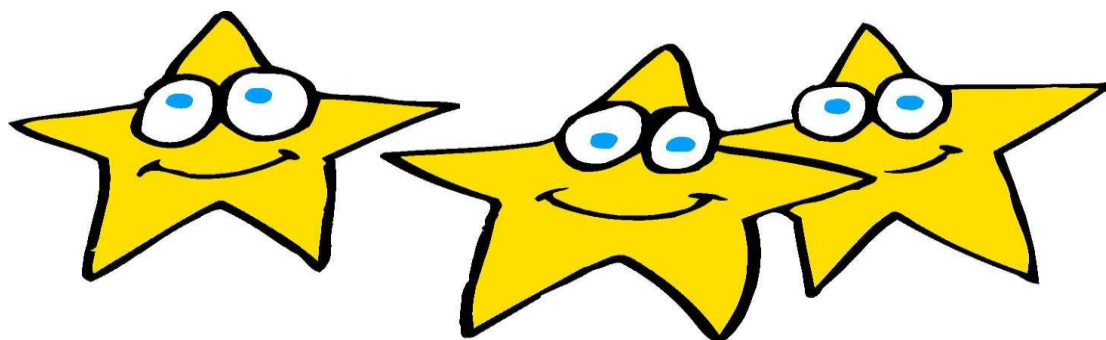
Hjertelig takk til dere som har hatt anledning til å returnere skjemaene!!

Tusen takk for at du bidrar!

Har du spørsmål kan jeg kontaktes på telefon... eller mail....

Nina Kløve

😊Siste innspurt!

Hei til foreldre som har blitt invitert til å delta i prosjektet ”Kartlegging av førskolebarns deltakelse i hverdagslivet”

Dersom dere fortsatt har skjemaene liggende - og ikke minst tid og anledning til å fylle ut disse så er det fortsatt mulighet til å sende inn !!

**Har du spørsmål kan jeg kontaktes på telefon eller mail.
Nina Kløve / Mail:**

Kartlegging av førskolebarns deltakelse

Assessment of Preschool Children's Participation

Terry Petrenchik, Mary Law, Gillian King, Patricia Hurley, Mary Forhan and Marilyn Kentoy

© 2006 CanChild Centre for Childhood Disability Research,
McMaster University, Hamilton, Ontario, Canada

Research Version
Oversatt med tillatelse av forfatterne, Bjørg Fallang HIO, Norway

Instruksjon

Kartlegging av førskolebarns deltakelse,
er laget for barn i alderen 2 år til 5 år og 11 måneder.

I dette spørreskjema vil du bli spurt om å identifisere aktiviteter som barnet ditt har deltatt i, i løpet av de **siste 4 månedene**. For hver aktivitet vil du bli spurt om å krysse av hvis barnet har gjort aktiviteten og i tilfelle hvor ofte. Besvar spørsmålene så godt du kan. Noen av oppgavene er knyttet til forskjellige årstider slik at barnet ditt kanskje ikke har deltatt i disse aktivitetene de siste 4 månedene.

Det er ikke noen riktige eller gale svar. Hvert barn er forskjellig når det gjelder hvordan de deltar i aktiviteter i hverdagslivet. For eksempel, kan et barn velge å delta i få aktiviteter, men gjør disse aktivitetene ofte. Et annet barn kan være med på mange aktiviteter, men gjør disse aktivitetene sjeldnere. Vær oppmerksom på at dette ikke er for å teste barnets evner, det er et spørreskjema om barnets deltakelse i aktiviteter **de siste 4 månedene**.

For å gjennomføre dette spørreskjema må du følge disse trinnene:

1. Besvar spørsmålene om barnet ditt på de neste sidene
2. Se på tegningene og les beskrivelsene om hver aktivitet
3. For hver oppgave merker du av om barnet ditt har gjort denne aktiviteten i de **4 siste månedene** ved å sette et kryss i boksen **Ja** eller **Nei**
4. For hver aktivitet du har krysset av for **Ja**, markerer du hvor ofte barnet gjør denne aktiviteten ved å sette en ring rundt det tallet som passer best fra 1 - 7

Her er et eksempel for å komme igang

1. Børste tennene

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Hvis ja, hvor ofte?

Ja

Nei

1 2 3 4 5 6 7
1 gang 2 ganger 3 ganger 4 ganger 5 ganger 6 ganger 7 ganger
ukentlig ukentlig ukentlig ukentlig ukentlig ukentlig ukentlig

Informasjon om barnet ditt

Barnets alder: _____ (år/måneder)

Barnets kjønn: Gutt Jente

Kan du markere de barnepass tilbudene som barnet ditt vanligvis er med på hver uke. Fyll så ut rutene ved siden av hvert valg for å si hvor ofte barnet er med på dette hver uke, inkludert hvor mange timer i uken dette utgjør for hvert tilbud.

Arrangert barnepass	Hvor mange ganger pr uke	Totalt antall timer pr uke
☐ Barnehage		
☐ Kommunal eller privat dagmamma		
☐ Barnepass (ikke familie)		
☐ Barnepass (familie: søsken, besteforeldre, tante, onkel osv)		
☐ Annen form for barnepass, spesifiser		

Leke aktiviteter

(Oppgave 1-9)

Definisjon: Aktiviteter barnet deltar i når de har fri. Aktiviteten blir vanligvis valgt av barnet og det er noe barnet liker og synes er moro å gjøre. Disse aktivitetene inkluderer utforsking, eksperimentering, imitering av andre.

Aktiviteter som er inkludert i denne delen: leke liksomleker, rollelek, bygge slott eller telt, samle på ting, leke med kjeledyr, leke med leker, lage ting, utforske, se på TV eller video, spille et musikk instrument.

Leke aktiviteter

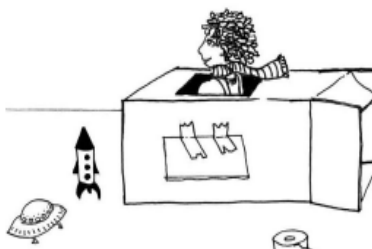
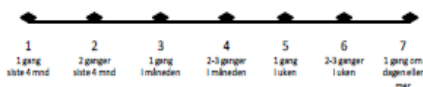
1. Leke rollelek eller liksomleker

Inkluderer å lage skuespill, dramatisere historier (eks Bukkene Bruse), rollespill

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte? (sett ring)

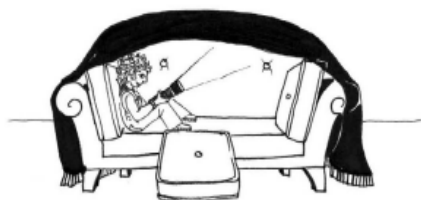
2. Bygge telt, festning

Inkluderer å bygge festning, telt, slott, bil eller hus av kasser, tepper eller andre ting i hjemmet

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte? (sett ring)

Leke aktiviteter

3. Samle på ting.

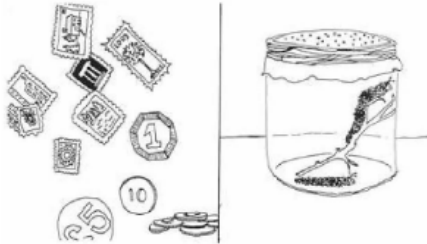
Inkluderer å samle på klistremerker, dukker, kort, frimerker, mynter, insekter og action figurer. Det betyr også å plukke blomster, blader og bær.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

4. Leke med kjeledyr

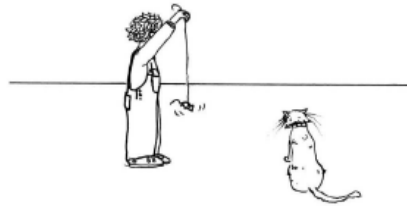
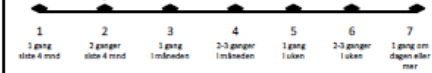
Inkluderer å gå tur med, kaste leker til, leke med, kose med og stelle dyret

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Leke aktiviteter

5. Leke med leker.

Inkluderer å leke med action figurer, dukker, biler, tog og baller.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

1 2 3 4 5 6 7
1 gang 2 ganger 1 gang 2-3 ganger 1 gang 2-3 ganger 1 gang om
siste 4 mnd. siste 4 mnd. 1 måneden 1 måneden 1 uken 1 uken 1 gang om
dagen eller
mer

6. Formingsaktiviteter

Inkluderer forskjellige formingsmaterialer for å lage et produkt. Det kan inkludere å lage masker, dekorasjoner, perlekjede, bursdag/jule kort osv

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

1 2 3 4 5 6 7
1 gang 2 ganger 1 gang 2-3 ganger 1 gang 2-3 ganger 1 gang om
siste 4 mnd. siste 4 mnd. 1 måneden 1 måneden 1 uken 1 uken 1 gang om
dagen eller
mer

Leke aktiviteter

7. Utforsking

Inkluderer å gå på oppdagelsesferd. Dette kan gjøres både inne i hjemmet og utendørs

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

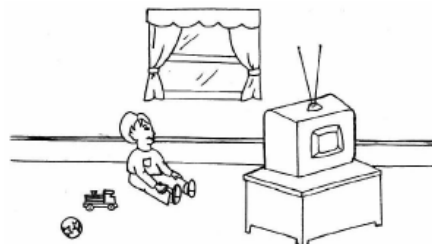
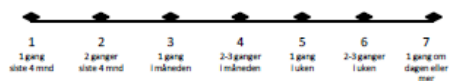
8. Se på TV eller video

Inkluderer å se på TV, DVD, video. Inkluderer ikke å spille data spill

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Leke aktiviteter

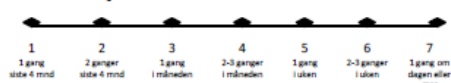
9. Spille på musikk instrument

Inkluderer å spille på alle typer musikk instrument, eller lage musikk med kjøkkenredskaper. Dette inkluderer ikke formell musikk undervisning.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Fortsett neste side

Utvikling av ferdigheter

(oppgaver 10-24)

Definisjon: Disse aktivitetene innebærer å lære, øve på eller få instruksjon som skal bidra til utvikling av ferdigheter og kompetanse.

Aktiviteter som er inkludert i denne delen: hjelpe til i huset, bygge ting, male, tegne og fargelegge, klippe og lime, legge puslespill, ta svømmetimer, turne, delta i religiøse aktiviteter (søndagsskole), lytte til historier, velge bøker og filmer, lære å danse, få musikk undervisning, lese eller se i bøker, og delta i aktiviteter som arrangeres i lokalsamfunnet.

Utvikling av ferdigheter

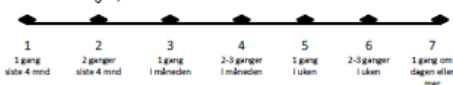
10. Hjelpe til i huset

Inkluderer å hjelpe til i hjemmet, som å dekke på og rydde av bordet, vaske opp, legge sammen klesvasken, ta opp og rydde leker og klesplagg

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

11. Bygge, konstruere

Inkluderer å bygge med klosser, lage ting av leire, plastelina eller andre materialer

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

12. Male

Inkluderer å male med pensel, fingermaling eller svamp

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

13. Tegne og fargelegge

Inkluderer å tegne eller fargelegge i tegnebok, gjøre spøringsoppgaver eller frihånds tegning ved å bruke fargekritt, tusj, fargeblyant eller blyant

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

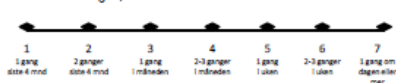
14. Klippe og lime

Inkluderer å bruke barnesaks, lim, tape eller klistremarker

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

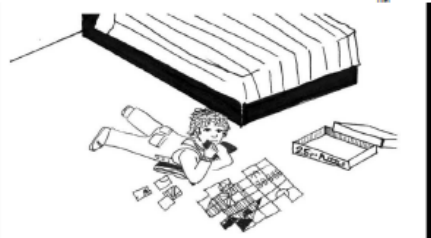
15. Legge puslespill

Inkluderer alle typer puslespill som innebærer å sette sammen former som passer i hverandre eller figurer som matcher

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

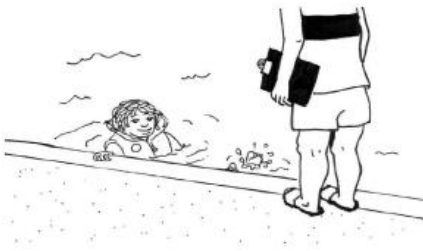
16. Får svømmeundervisning

Inkluderer alle former for svømmeundervisning med en instruktør

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 måneder?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

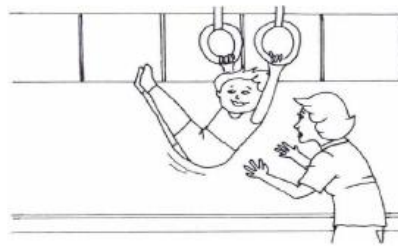
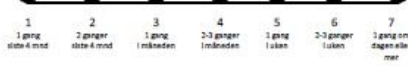
17. Gymnastikk, turne

Inkluderer å stupe kråke, gå på balansebom, svinge seg i gymnastikkapparater eller bruke mer avanserte turn apparater. Aktiviteten kan være ledet av en trener

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 måneder?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

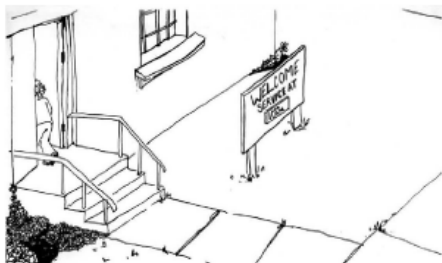
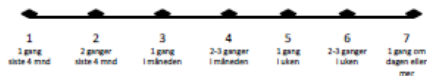
18. Deltar i religiøs aktivitet

Inkluderer alle former for religiøse feiringer og aktiviteter og søndagsskole, koranskole

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

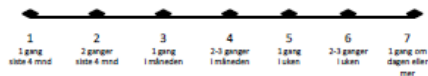
19. Høre på historier

Inkluderer å bli lest for av en voksen eller høre på opplesning på CD/MP3

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

20. Hente bøker, filmer, DVD, CD

Inkluderer å lete etter og velge bøker, filmer DVD, CD eller annet materiale i biblioteket, kommunesenter eller butikken.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

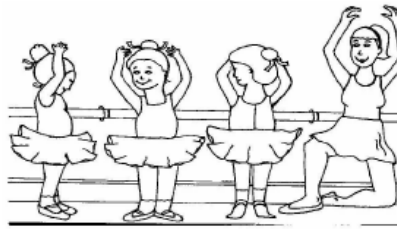
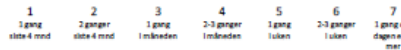
21. Lære å danse

Inkluderer all slags danse undervisning med instruktør

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

22. Få musikkundervisning

Inkluderer all form for musikk undervisning av en lærer

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

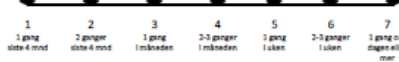
23. Lese eller se i bøker

Inkluderer å lese eller se på bøker alene eller sammen med andre. Aktiviteten inkluderer ikke å høre på når andre leser.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Utvikling av ferdigheter

24. Delta i kommunale klubber

Inkluderer deltakelse i kommunale organisasjoner eller klubber som 4H, speider, eventuelt andre organiserte aktiviteter som har jevnlig møter

Forsett neste side

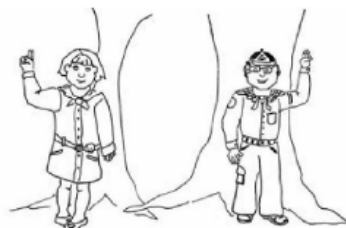
Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja =

Nei =

Hvis ja, hvor ofte?

Fysisk aktiv fritid

(Oppgaver 25-34)

Definisjon: Aktiviteter som krever fysiske ferdigheter, styrke, kraft, utholdenhet, hastighet, bevegelse, bevegelsesutslag eller smidighet.

Aktiviteter som er inkludert i denne delen: aktivitet ute i naturen, danse, gå tur, sykle (tohjul, trehjul, sparkesykkel), aktiviteter i vann, vinteraktiviteter, leke i utstyr på lekeplassen, delta i fysiske leker, hagearbeid og drive lagidrett (for eksempel innenfor all-idrett).

Fysisk aktiv fritid

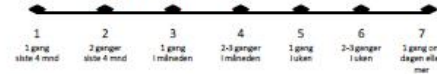
25. Aktivitet ute i naturen

Inkluderer ustrukturert uteaktivitet som å leke med blader/kongler, se på fugler, mate dyr (eks ender), undersøke blomster, steiner, insekter osv

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

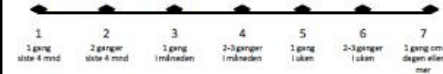
26. Danser

Inkluderer uformell, fri danse aktivitet uten instruktør

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

Fysisk aktiv fritid

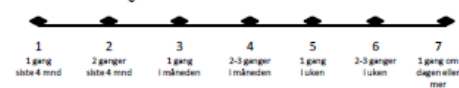
27. Gå på tur

Inkluderer å gå eller bevege seg på sti, fortau, gangvei. Det å bevege seg er hovedaktiviteten, ikke som middel for transport.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

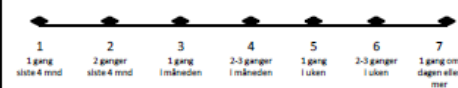
28. Sykling

Inkluderer alle former for sykling, på to- eller trehjuls sykkel, sparkesykkel, gåbil/gåtraktor, rullerkeyter

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

↓
Hvis ja, hvor ofte?

Fysisk aktiv fritid

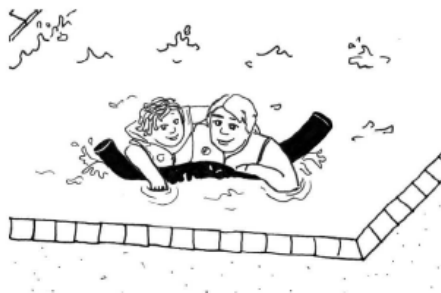
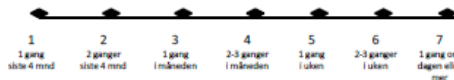
29. Vannaktiviteter

Inkluderer plaske, svømme, uformelle vannleker eller sport, roing, kanopaddling

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

30. Vinteraktiviteter

Inkluderer å lage snemann, leke i snoen, stå på ski, snøbrett eller skøyter, ake, gå med truger

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Fysisk aktiv fritid

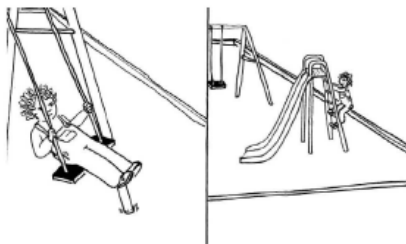
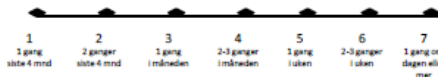
31. Leke på lekeplassen

Inkluderer å huske, skli på rutsjebane, klatre i tau, vegg/stativ, dumphuske, karusell, eller annet utstyr. Leke i sandkasse hører med.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

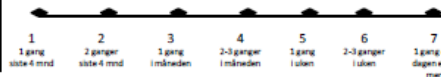
32. Leke fysiske leker

Inkluderer fysisk aktive leker som å kaste/ta imot ball, hoppe tau/strikk, leke sisten, løpe, hoppeball, kaste ball i basketball nett. Involverer ikke instruktør eller trener.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Fysisk aktiv fritid

33. Hagearbeid

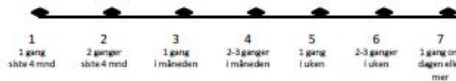
Inkluderer å plante, vanne, luke, trimme og høste både inne og ute.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

34. Lagidrett

Inkluderer all organisert lagidrett som fotball, håndball, basketball, slåball, volleyball, ishockey, kunstlepsykter. Et eksempel kan være all-idrett der det er en instruktør.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale Aktiviteter

(Oppgaver 35-45)

Definisjon: Aktiviteter som involverer å snakke sammen eller være sammen med andre, som for eksempel familie, besteforeldre, venner, lekekamerater osv.

Aktiviteter som er inkludert i denne delen: kle seg ut, spille kort eller brettspill, dataspill, gå på kino, gå på en forestilling, dra på hel/halvdagsutfukt, gå i selskap, delta i en lekegruppe, ha andre barn inne for å leke, bake, lage mat og høre på musikk.

Sosiale aktiviteter

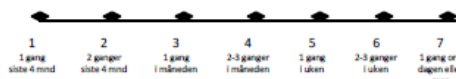
35. Kle seg ut

Inkluderer å kle seg ut i klær barnet normalt ikke går i (kle seg som prinsesse, cowboy, supermann). Aktiviteten kan også innebære at barnet imiterer et dyr eller en spesiell person

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

36. Spille brettspill eller kort

Inkluderer å spille brettspill eller med løse kort (billedlotto osv). Kan også innebære Memory spill.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale aktiviteter

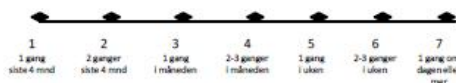
37. Spille dataspill

Inkluderer å spille alle typer dataspill, videospill eller pedagogiske dataspill.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

38. Gå på kino

Inkluderer å gå på kino og filmforevisning i et aktivitets senter.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale aktiviteter

39. Gå på en forestilling

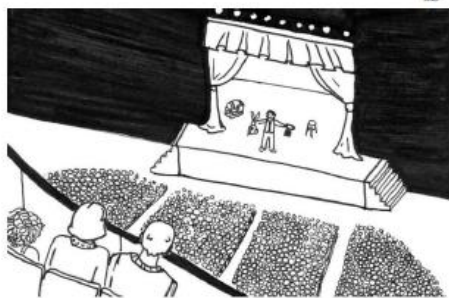
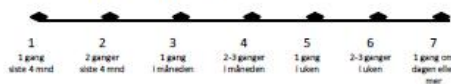
Inkluderer å gå på teater, show, konsert eller et sportsarrangement

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

40. Hel- eller halvdags utflukt

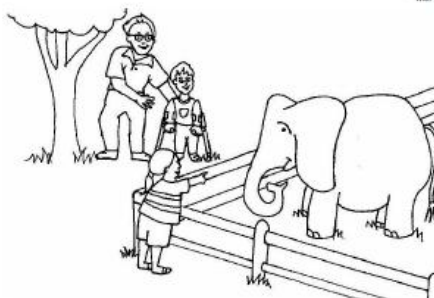
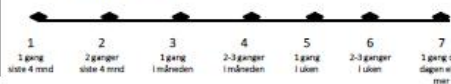
Inkluderer hel eller halvdags utflukt til en fornøylespark, dyrepark, botanisk hage, stranden eller et picnic område.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale aktiviteter

41. Gå i selskap

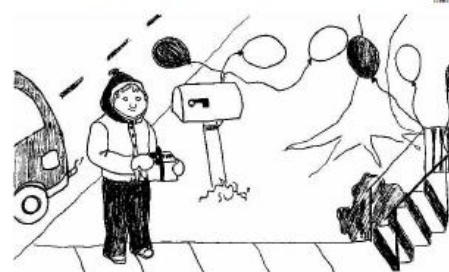
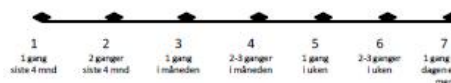
Inkluderer å gå i bursdag, familieselskap, bryllup, skoleavslutning eller andre feiringer

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

42. Være i en lekegruppe

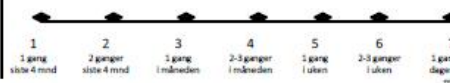
Inkluderer å være i en organisert leke gruppe der aktiviteter styres eller veiledes av en voksen.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale aktiviteter

43. Ha noen på besøk for å leke

Inkluderer å ha et barn som betraktes som en venn inne hos seg for å leke

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

44. Bake og lage mat

Inkluderer å gjøre istand mat, hjelpe til med et måltid, bake boller, kake eller annen mat.

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

Sosiale aktiviteter

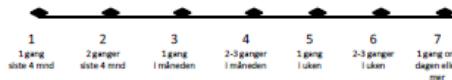
45. Høre på musikk

Inkluderer å høre på musikk alene eller sammen med andre for å slappe av og kose seg

Har barnet ditt gjort denne aktiviteten de siste 4 månedene?

Ja Nei

Hvis ja, hvor ofte?

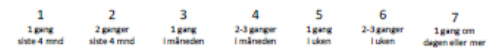
Andre aktiviteter

Bruk plassen under til å beskrive tillegg aktiviteter som barnet har deltatt i, i løpet av de 4 siste månedene. Sett så en ring rundt hvor ofte barnet har deltatt i denne aktiviteten

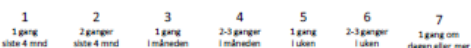
46. aktivitet _____

47. aktivitet _____

48. Aktivitet _____

Takk for at du har fullført dette spørreskjema!

Vi vil gjerne at du besvarer disse spørsmålene etter at du har fullført spørreskjema:

Dato for utfylling _____ (dag/mnd/år)

Tid du har brukt på å fylle ut _____ minutter

Har du andre forslag eller kommentarer?
